

«ҚазТрансОйл» АҚ

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

*2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін,
тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен*



**Building a better
working world**

МАЗМҰНЫ

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	1-2
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	3-4
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	5-6
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	7
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	8-76

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы

«ҚазТрансОйл» АҚ-ның акционерлеріне
«ҚазТрансОйл» АҚ-ның Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз «ҚазТрансОйл» АҚ мен оның еншілес ұйымының (бұдан әрі «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы мен қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының кодексіне (БХЭСК Кодексі) (халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) сәйкес Топқа қатысты біз тәуелсізбіз және біз БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындадық. Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Аудиттің шешуші мәселелері

Аудиттің шешуші мәселелері - біздің кәсіптік пайымдауымызға сай ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болып табылған мәселелер. Бұл мәселелер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіміздің контекстінде және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылған және біз бұл мәселелер жөнінде бөлек пікірімізді білдірмейміз. Төменде көрсетілген мәселеге қатысты тиісті мәселенің аудитіміздің барысында қалай қарастырылғанының сипаты осы контекстінде келтіріледі.

Біз есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған міндеттерді, оның ішінде осы мәселеге де қатысты міндеттерді орындадық. Тиісінше, аудитімізге шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін бағалауымызға жауап ретінде әзірленген рәсімдерді орындау жатады. Аудиторлық процедураларымыздың, соның ішінде төменде көрсетілген мәселені қарастыру барысында орындалған процедуралардың нәтижелері қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірімізді білдірудің негізі болады.

Аудиттің шешуші мәселесі	Тиісті шешуші мәселе ретінде аудитіміздің барысында қарастырылды
Негізгі құралдардың әділ құны	
2019 жылғы 31 шілдедегі жағдай бойынша Топ өзінің негізгі құралдарының әділ құнын бағалады. Топтың Қазақстан мен Грузияда орналасқан негізгі құралдары бар. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан мен Грузиядағы негізгі құралдар Топ активтерінің елеулі бөлігін құрайды. Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау кезінде пайдаланылған жорамалдар субъективтілігінің жоғары деңгейіне орай, біз бұл мәселе аудитіміз үшін барынша маңызды болып табылады деп есептейміз. Топ өз бағалауы процесінде тәуелсіз сыртқы бағалаушыларды пайдаланады. Топтың Қазақстандағы активтерінің әділ құны мамандандырылған активтер үшін кірістілік тәсілін және мамандандырылмаған активтер үшін нарықтық тәсілді пайдалана отырып бағаланды. Әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылатын елеулі жорамалдарға тасымалдаудың келешек көлемдері, тарифтер, дисконттау мөлшерлемесі мен өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді. Бағалау мақсатында Грузияда орналасқан активтер екі топқа бөлінді: «Батумский морской порт» (БМП) и «Батумский нефтяной терминал» (БНТ). БНТ барлық активтері мен БМП мамандандырылмаған активтерінің әділ құны нарықтық тәсілді пайдалана отырып айқындалды. БМП мамандандырылған	Біз Топтың бағалау процесін қарастырдық, сыртқы бағалаушылардың тәуелсіздігі мен тәжірибесін бағаладық. Кірісті тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз тәуелсіз сыртқы бағалаушылар пайдаланған бастапқы деректерді Топтың бизнес-жоспарларымен салыстырдық. Біз қолданылатын жорамалдарды бағаладық және оларды тарихи деректермен салыстырдық. Біз Топ қолданған бағалау әдісін талдау үшін бағалау жөніндегі ішкі мамандарымызды тарттық. Біз есептеулерде пайдаланылған дисконттау мөлшерлемесін және өсімнің ұзақ мерзімді қарқындарын қолжетімді сыртқы ақпаратпен салыстырдық. Индексацияны пайдалана отырып қайта бағаланған активтер үшін біз индекстердің есептеулерін бағаладық және әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылған индекстерді қолжетімді сыртқы ақпаратпен салыстырдық. Тікелей шығындар арқылы қайта бағаланған активтер үшін біз негізгі бастапқы деректерді (активтердің техникалық сипаттамаларын (ұзындығын, енін, көлемін және т.с.с.), материалдардың құнын, құрылыс жұмыстарының құнын, еңбек шығындарының коэффициенттерін) Топтың ішкі техникалық құжаттамасымен салыстырдық. Нарықтық тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз бастапқы деректерді дәл

активтерінің әділ құны кірісті тәсілді пайдалана отырып айқындалды. «БМП» активтерінің әділ құнын есептеу кезінде пайдаланылған елеулі жорамалдарға, ауытқудың болжамды көлемдері, тарифтер, 2020 жылдан бастап карбидтің қосымша көлемдерін ауытқуды бастау мерзімі, күрделі және операциялық шығындар, дисконттау мөлшерлемесі және өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді. Негізгі құралдар туралы ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 6-ескертпесінде ашылып көрсетілді; есеп саясатының, негізгі пайымдаулар мен бағалау мәндерінің сипаттамасы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 4 және 5-ескертпелерінде ашылып көрсетілді.	сондай позициялар бойынша қолдағы нарықтық деректермен салыстырдық. Біз әділ құн есептеулерінің математикалық дәлдігін тексердік. Біз қаржылық есептілікте негізгі құралдарды қайта бағалау жөніндегі ашып көрсетулерді сараладық.
--	---

Топтың 2019 жылғы Жылдық есебіне қосылған басқа да ақпарат

Басқа да ақпаратқа Топтың 2019 жылғы Жылдық есебінде қамтылған ақпарат жатады, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен сол туралы біздің аудиторлық есебіміз жатпайды. Басқа да ақпарат үшін жауапкершілікті басшылық көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа таралмайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті білдіретін тұжырымды ұсынбаймыз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудитті жүргізуімізге орай біздің міндетіміз жоғарыда көрсетілген басқа ақпаратпен танысу және бұл ретте басқа да ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептіліктің немесе аудит барысында ие болған біліміміз арасында елеулі сәйкессіздіктердің болуы және басқа да ақпарат өзге елеулі бұрмалануларды қамтымайтындығы мәселесін қарастыру болып табылады. Егер жүргізілген жұмыстың негізінде біз мұндай басқа ақпарат елеулі бұрмалануды қамтиды деген тұжырымға келетін болсақ, біз бұл факт жөнінде хабарлауға міндеттіміз. Мұндай фактілер туралы мәліметтеріміз жоқ.

Басшылықтың және Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Басшылық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ХҚЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бұрмалануы жоқ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Топты таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе оның мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Директорлар кеңесінің Ішкі аудит жөніндегі комитеті Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық есепті шығаруда елеулі бұрмалануларды қамтымайды деген ақылға қонымды сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымды сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бұрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайтындығының кепілдігі болып табылады. Бұрмаланулар адал емес әрекеттердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына кәсіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- ▶ адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бұрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бұрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, өйткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
- ▶ Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының лайықты сипатын және басшылық айқындаған бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;

- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдану заңдылығы туралы тұжырым жасаймыз және түскен аудиторлық дәлелдердің негізінде Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінде айтарлықтай күмән туғыза алатын оқиғаларға немесе талаптарға орай елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы тұжырым жасаймыз. Егер де біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы тұжырымға келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық есебімізде шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпараттың тиісінше ашылып көрсетілуіне назар аудартуымыз керек немесе егер ақпараттың осылайша ашылып көрсетілуі лайықты болып табылмаса, пікірімізді түрлендіру керек. Біздің тұжырымдар аудиторлық есебіміз жасалған күнге дейін түскен аудиторлық дәлелдерге негізделген. Дегенмен келешек оқиғалар немесе талаптар Топтың өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкеп соқтыра алады;
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бүтіндей ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын бағалаймыз, оған қоса ақпаратты ашып көрсету, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің оның негізінде болған операциялар мен оқиғаларды олардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз ететіндей етіп ұсынылатындығын бағалаймыз.
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірді білдіру үшін ұйымның қаржылық ақпаратына және Топ ішіндегі шаруашылық қызметке қатысты жеткілікті болатын лайықты аудиторлық дәлелдерді аламыз. Біз жалпы басшылық ету, бақылау және аудиттің жүргізілуі үшін жауап береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін жеке дара жауапты болып табыламыз.

Біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің назарына, өзгесінен басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертулер туралы, оның ішінде егер біз аудит процесінде ондайларды анықтасақ, ішкі бақылау жүйесінің едәуір кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, онымен ақпараттық өзара әрекеттесуді жүзеге асырамыз.

Сондай-ақ біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетіне тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағандығымыз туралы мәлімдеме жасадық және бұл тұлғаларды барлық өзара қарым-қатынастар мен аудитордың тәуелсіздігіне әсер етеді деп негізделген түрде есептеуге болатын басқа да мәселелер туралы, ал қажетті жағдайларда - тиісті сақтық шаралары туралы хабардар еттік.

Біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болған және тиісінше, аудиттің шешуші мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаймыз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, тек бұл мәселелер туралы ақпаратты жария ету заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынған жағдайдан немесе қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің есебімізде хабарланбауы тиіс екендігі туралы тұжырымға келген сирек жағдайлардан басқа, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарлануынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп жорамал жасауға болады.

Соның нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытынды шығарылған, аудиттің жүргізілуіне жауапты басшы - Гүлмира Тұрмагамбетова.

„Эрнст энд Янг“ ЖШС



Гүлмира Тұрмагамбетова
Аудитор / «Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Аудитордың 1998 жылғы 21 ақпандағы №
0000374 біліктілік куәлігі

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
2005 жылғы 15 шілдеде берген сериясы
МФЮ-2 № 0000003 болатын Қазақстан
Республикасында аудиторлық қызметпен
айналысуға арналған мемлекеттік лицензия

050060, Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
Әл-Фараби даңғылы, 77/7, «Есентай Тауэр» ғимараты

2020 жылғы 16 наурыз

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

<i>Мың теңгемен</i>	<i>Ескертпе</i>	2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға
Активтер			
Ұзақ мерзімді активтер			
Негізгі құралдар	6	734.421.997	671.773.612
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	7	3.902.044	—
Материалдық емес активтер	8	7.728.097	6.891.299
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар	9	55.015.339	30.001.323
Негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	10	898.475	110.135
Өтелуге жататын ҚҚС	14	1.958.523	—
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	12	1.128.626	82.987
Банк салымдары	16	2.139.767	2.778.076
Облигацияларға инвестициялар	19	919.511	828.437
Өзге де ұзақ мерзімді активтер		11.866	12.585
		808.124.245	712.478.454
Ағымдағы активтер			
Қорлар	11	6.278.501	5.130.498
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	12	5.858.238	5.627.598
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер	13	1.258.565	744.873
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		1.823.885	961.849
Өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	14	7.121.095	9.504.898
Өзге де ағымдағы активтер	15	6.859.636	7.883.154
Банк салымдары	16	45.960.400	25.424.203
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	28.649.091	33.278.843
		103.809.411	88.555.916
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер	18	879.814	2.406.231
		104.689.225	90.962.147
Активтер жиыны		912.813.470	803.440.601

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

Мың теңгемен	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға
Меншікті капитал және міндеттемелер			
Меншікті капитал			
Жарғылық капитал	20	61.937.567	61.937.567
Акциянерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар	20	(9.549)	(9.549)
Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	20	299.585.499	243.588.977
Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв	20	37.737.309	39.572.764
Капиталдың өзге де резервтері	20	(1.893.432)	(72.146)
Үлестірілмеген пайда		305.621.572	280.398.586
Меншікті капитал жиыны		702.978.966	625.416.199
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	21	15.756.306	12.940.911
Мерзімі ұзартылған салық бойынша міндеттемелер	36	80.564.703	67.394.342
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв	27	27.780.887	21.109.397
Болашақ кезеңдер кірістері	22	8.141.994	8.423.897
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	2.891.445	—
		135.135.335	109.868.547
Ағымдағы міндеттемелер			
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	21	658.941	663.463
Төленуге жататын табыс салығы		1.187.559	1.348.926
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	23	15.183.124	12.957.514
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	1.912.220	—
Алынған алғытөлемдер	25	18.478.982	20.660.210
Төлемге өзге де салықтар	26	5.697.566	6.056.874
Резервтер	27	306.553	1.635.604
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның жарғылық капиталына салымы бойынша міндеттеме	9	5.000.000	—
Өзге де ағымдағы міндеттемелер	28	26.274.224	24.833.264
		74.699.169	68.155.855
Міндеттемелер жиыны		209.834.504	178.024.402
Меншікті капитал мен міндеттемелер жиыны		912.813.470	803.440.601
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	20	1.808	1.608

2020 жылғы 16 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.



С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.Қ. Сармағамбетова

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2019 жылғы	2018 жылғы
Түсім	29	239.625.950	225.399.570
Өткізімнің өзіндік құны	30	(159.871.851)	(152.393.686)
Жалпы пайда		79.754.099	73.005.884
Жалпы және әкімшілік шығыстар	31	(17.878.396)	(16.871.021)
Өзге де операциялық кірістер	32	1.558.451	1.112.840
Өзге де операциялық шығыстар	33	(3.706.953)	(3.150.563)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы, нетто	6, 8	(13.185.067)	(2.649.261)
Операциялық пайда		46.542.134	51.447.879
Бағамдық айырмадан болған кіріс, нетто		103.827	2.594.699
Қаржылық кірістер	34	2.675.477	2.820.024
Қаржылық шығындар	35	(3.884.190)	(2.590.261)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың кірісіндегі/(залалындағы) үлесі	9	13.638.401	(2.075.937)
Салық салғанға дейінгі пайда		59.075.649	52.196.404
Табыс салығы бойынша шығыстар	36	(13.954.211)	(13.711.421)
Есепті жылдағы таза пайда		45.121.438	38.484.983
Акцияға пайда (теңгемен)	20	117	100

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін 2019 жылғы	2018 жылғы
Өзге де жиынтық кіріс			
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
Топтың шетел бөлімшелерінің есептілігін қайта есептеу кезіндегі бағамдық айырмашылық		(1.835.455)	6.504.534
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын таза өзге де жиынтық (залал)/кіріс			
		(1.835.455)	6.504.534
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық кіріс			
Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздануы, нетто	6	91.146.458	55.421.707
Табыс салығының әсері	36	(18.231.513)	(11.494.525)
		72.914.945	43.927.182
Топ бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резервін есептеу	27	(3.334.156)	(3.102.220)
Табыс салығының әсері	36	666.831	620.445
		(2.667.325)	(2.481.775)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар бойынша негізгі құралдарының қайта бағалануы		9.005.755	433.192
Табыс салығының әсері		(1.801.151)	(86.638)
	9	7.204.604	346.554
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу резервін есептеу		(662.878)	(3.195)
Табыс салығының әсері		132.576	638
	9	(530.302)	(2.557)
Топ қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық (залалдар)/пайдалар	21	(1.872.560)	688.653
Табыс салығының әсері	36	51.467	(137.731)
		(1.821.093)	550.922
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық (залалдар)/пайдалар		(242)	434
Табыс салығының әсері		49	(87)
	9	(193)	347
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын таза өзге де жиынтық кіріс			
		75.100.636	42.340.673
Салықтарды шегергендегі өзге де жиынтық кіріс жиыны			
		73.265.181	48.845.207
Есепті жылға салықтарды шегергендегі жиынтық кіріс жиыны			
		118.386.619	87.330.190

2020 жылғы 16 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.



С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.Қ. Сармағамбетова

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін 2019 жылғы	2018 жылғы
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Салық салынғанға дейінгі пайда		59.075.649	52.196.404
Салық салынғанға дейінгі таза ақша ағындарымен салыстыруға арналған ақшалай емес түзетулер			
Тозу және амортизация	30, 31	53.890.388	52.409.550
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың (пайдадағы)/ залалдағы үлесі	9	(13.638.401)	2.075.937
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы, нетто	6, 8	13.185.067	2.649.261
Қаржы шығындары	35	3.884.190	2.590.261
Қаржы кірістері	34	(2.675.477)	(2.820.024)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерді бағалауды қалпына келтіру және қайта қарау, нетто	33	1.445.338	1.162.914
Өтеуге жататын ҚҚС-ты есептен шығару бойынша шығыстар	31, 33	964.398	346.556
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құнсыздануы	33	960.743	283.956
Еңбек қызметі аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақылар, ағымдағы және өткен кезеңдердегі қызметтер құны	30, 31	352.387	568.282
Өзге де қысқа мерзімді резервтерді есептеу, нетто	31, 33	224.398	1.293.697
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу, нетто	31	206.260	774.844
Ескірген қорлар бойынша резервті есептеу	31	201.231	11.562
Өрекетсіз тұрған өндірістік нысандарды жою бойынша шығыстар	33	134.212	106.084
Бағамдық айырмадан түскен пайда		(103.827)	(2.594.699)
Актуарлық залалдар/(пайдалар)	32, 33	77.964	(70.352)
Қорларды кіріске алудан кірістер	32	(74.338)	(3.454)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығуынан болған залал, нетто	33	73.809	1.228.319
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің шығуынан болған кіріс, нетто	32	(34.624)	(254.756)
Өзге де		(39.611)	(41.345)
Айналым капиталының өзгерісіне дейінгі операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		118.109.756	111.912.997
Операциялық активтердегі ұлғаю/(азаяу)			
Қорлар		(2.270.498)	(1.482.723)
Сауда және өзге де дебиторлық берешек		(306.580)	318.366
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер		(514.466)	(214.002)
Өтеуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алғытөлемдер		(319.360)	(1.291.167)
Өзге де қысқа мерзімді активтер		876.057	(1.999.423)
Операциялық міндеттемелердегі ұлғаю/(азаяу)			
Сауда және өзге де кредиторлық берешек		(664.295)	1.656.515
Алынған алғытөлемдер		(2.180.689)	2.431.124
Төлемге өзге де салықтар		(609.939)	(680.487)
Өзге де ағымдағы және ұзақ мерзімді міндеттемелер және қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		(1.014.508)	1.249.592
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		111.105.478	111.900.792
Төленген табыс салығы		(18.777.492)	(17.364.973)
Алынған пайыздар		2.035.120	2.917.095
Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындары		94.363.106	97.452.914

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

Мың теңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2019 жылғы	2018 жылғы
Инвестициялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Банк салымдарын алу		58.141.587	33.037.782
Негізгі құралдарды және сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан түскен түсім		1.929.361	5.491.706
Облигацияларды қайта сатып алудан түскен түсім	19	74.177	43.457
Банк салымдары орналастыру		(78.395.261)	(27.090.320)
Негізгі құралдарды сатып алу		(38.955.906)	(56.309.790)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның жарғылық капиталына салымдар	9	(100.000)	—
Материалдық емес активтерді сатып алу		(30.366)	(27.164)
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(57.336.408)	(44.854.329)
Қаржылық қызметтен түскен ақша ағындары			
Төленген дивидендтер	20	(40.001.322)	(61.540.496)
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	24	(1.851.566)	—
Қаржы қызметінде пайдаланылған таза ақша ағындары		(41.852.888)	(61.540.496)
Ақша қаражаттарындағы және олардың баламаларындағы таза өзгерістер		(4.826.190)	(8.941.911)
Таза бағамдық айырма		207.858	1.367.345
Күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер	17	(11.420)	(17.118)
Жылдың басына ақша қаражаттары және олардың баламалары		33.278.843	40.870.527
Жылдың аяғына ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	28.649.091	33.278.843

2020 жылғы 16 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.



С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.Қ. Сармағамбетова

МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың теңгемен	Жарғылық капитал	Акционер-леден қайта сатып алынған меншікті акциялар	Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв	Капиталдың өзге де резервтері	Үлестірілмеген пайда	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	280.398.586	625.416.199
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпе)	—	—	—	—	—	(822.530)	(822.530)
2019 жылғы 1 қаңтарға (қайта есептелген)	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	279.576.056	624.593.669
Есепті жылдағы таза пайда	—	—	—	—	—	45.121.438	45.121.438
Өзге де жиынтық кіріс/(залал)	—	—	76.921.922	(1.835.455)	(1.821.286)	—	73.265.181
Бір жылға жиынтық кіріс/(залал) жиыны	—	—	76.921.922	(1.835.455)	(1.821.286)	45.121.438	118.386.619
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	—	—	(20.925.400)	—	—	20.925.400	—
Дивидендтер (20-ескертпе)	—	—	—	—	—	(40.001.322)	(40.001.322)
2019 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	299.585.499	37.737.309	(1.893.432)	305.621.572	702.978.966
2017 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	226.395.595	33.068.230	(623.415)	278.922.619	599.691.047
Есеп саясатындағы өзгерістер (9, 12, 16 және 17-ескертпелер)	—	—	—	—	—	(64.542)	(64.542)
2018 жылғы 1 қаңтарға (қайта есептелген)	61.937.567	(9.549)	226.395.595	33.068.230	(623.415)	278.858.077	599.626.505
Есепті жылдағы таза пайда	—	—	—	—	—	38.484.983	38.484.983
Өзге де жиынтық кіріс	—	—	41.789.404	6.504.534	551.269	—	48.845.207
Бір жылға жиынтық кіріс жиыны	—	—	41.789.404	6.504.534	551.269	38.484.983	87.330.190
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	—	—	(24.596.022)	—	—	24.596.022	—
Дивидендтер (20-ескертпе)	—	—	—	—	—	(61.540.496)	(61.540.496)
2018 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	280.398.586	625.416.199

2020 жылғы 16 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.

Бас бухгалтер



С.Ә. Арынов

М.Қ. Сармағамбетова

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР**2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін****1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ**

«Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» ЖАҚ (бұдан әрі – «МГК») Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 2 мамырдағы қаулысына сәйкес құрылды. Осы қаулының негізінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ акцияларына меншік құқығын МГК-ға берді, осының нәтижесінде «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» ЖАҚ болып қайта тіркелді және қайта аталды.

Бірігу арқылы қайта құрылған «Қазақойл» ұлттық мұнай-газ компаниясы» және «Мұнай және газ тасымалдау» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамдары негізінде Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 20 ақпандағы Жарлығымен «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамы құрылды, ол «ҚазТрансОйл» ЖАҚ-тың жалғыз акционері болды.

2004 жылғы 31 мамырда Қазақстан заңнамасының талаптарына сай «ҚазТрансОйл» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» АҚ (бұдан әрі – «Компания») болып қайта тіркелді.

2019 жылдың 31 желтоқсанына Компания акцияларының 10%-ы «Халықтық IPO» бағдарламасы аясында сатып алған миноритарлық акционерлерге тиесілі. «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «ҚМГ») немесе «Бас компания») Компанияның ірі акционері болып табылады, оған Компанияға қатысудың 90% бақылау үлесі тиесілі. ҚМГ акцияларының 90%-ы «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») тұлғасында Үкіметке тиесілі. ҚМГ акцияларының 10%-ы Қазақстан Республикасының Ұлттық банкіне тиесілі.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның келесі ұйымдарда қатысу үлесі болды:

	Тіркелген жері	Негізгі қызметі	Қатысу үлесі	
			2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
«МұнайТас» ЖШС (бұдан әрі – «МұнайТас»)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	51%	51%
«Қазақстан – Қытай Құбыры» ЖШС (бұдан әрі – «ҚҚҚ»)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	50%	50%
«Батуми Мұнай Терминалы» ЖШҚ (бұдан әрі – «БМТ»)*	Грузия	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау, ауыстырып құю және сақтау, теңіз кемежайын пайдалану	100%	100%
«Petrotrans Limited» (бұдан әрі – «PTL»)**	Біріккен Араб Әмірліктері	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау	100%	100%
«Магистралдық Суағызғысы» ЖШС (бұдан әрі – «Магистралдық Суағызғысы»)	Қазақстан	Су тасымалдау	100%	100%

* БМТ «Батуми Теңіз Кемежайы» ЖШҚ-ның (бұдан әрі – «БТК») 100% үлесін басқаруға айрықша құқыққа ие.

** PTL-дың Қазақстан Республикасында, Нұр-Сұлтан қаласында жұмыс істейтін филиалы бар.

Компания және оның еншілес ұйымдары бұдан әрі мәтін бойынша «Топ» ретінде қаралады.

Компанияның бас кеңсесі Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қаласы, Тұран даңғылы, 20 мекенжайы бойынша орналасқан.

Компанияның Қазақстан Республикасының Маңғыстау, Атырау, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Қарағанды, Павлодар, Түркістан, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Шымкент қаласында орналасқан өндірістік нысандары, Алматы (Ғылыми-техникалық орталық) қаласында орналасқан филиалы және Ресей Федерациясында (Мәскеу, Омбы және Самара) өкілдік кеңселері бар.

Компания Қазақстан Республикасының магистралды мұнай құбыры бойынша ұлттық операторы болып табылады. Топтың ұзындығы 5.378 км магистралды мұнай құбырлары және ұзындығы 1.945 км суағызғылар желілері бар.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ (жалғасы)**

Компания магистральдық мұнай құбырлары бойынша мұнай тасымалдау, қазақстандық мұнайды басқа мемлекеттердің құбырлары бойынша көлік экспедициясы қызметтерін, өзге ұйымдардың, соның ішінде Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарының магистральдық мұнай құбырларын пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтерді көрсетеді. Топтың МұнайТас және ҚҚҚ бірлескен бақылаудағы кәсіпорындары негізінде Қазақстан мұнайын, сондай – ақ ресей мұнайын Қытайға транзитпен тасымалдау үшін пайдаланылатын Кеңкияқ – Атырау, Кеңкияқ – Құмкөл және Атасу – Алашаңқай құбырларына иелік етеді.

Компания табиғи монополист болып табылады және тиісінше Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу, бәсекелестікті және тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетінің (бұдан әрі – «ТМРК» немесе «ТМРБЖТҚҚК») реттеу нысаны болады. ТМРК тариф есеп-қисабының әдіснамасын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ішінде мұнай тасымалдау тарифтік ставкаларын бекіту үшін жауапты.

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттеу мақсатында магистралдық құбырлармен мұнай тасымалдау қызметі және Қазақстан Республикасы төңірегінен шет аймаққа экспорттау табиғи монополиялық реттеу саласына кірмейді.

ТМРБЖТҚҚК бұйрығына сәйкес ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі шекті тариф 2019 жылы 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 4.721,72 теңге құрайды. ТМРК 2019 жылғы 1 қыркүйектен бастап 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 4.716,62 теңге мөлшерінде уақытша өтемдік тарифті белгіледі.

2018 жылғы 1 сәуірден бастап қолданылатын Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспортқа мұнай айдау тарифі 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 6.398,92 теңге құрайды.

«Тұймазы – Омбы – Новосібір-2» қазақстандық магистралды мұнай құбырының учаскесі арқылы транзит мақсатында мұнайды айдау тарифі 1.000 километрге 1 тонна үшін 4.292,4 теңгені 2018 жылғы 1 сәуірден бастап құрайды.

Ресей мұнайын Қазақстан Республикасы аумағы арқылы Қытай Халық Республикасына Ресей Федерациясының шекарасы – Қазақстан Республикасының шекарасы (Прииртышск) – Атасу (Қазақстан Республикасы) – Алашаңқай (Қытай Халық Республикасы) бағыты бойынша тасымалдау тарифі 1 тоннаға 4,23 АҚШ долларын құрайды (Прииртышск – Атасу учаскесінде) (2018 жылда: 1 тоннаға 3,11 АҚШ долларын).

Негізінде тарифтер іске қосылған активтерге капитал құнын қайтаруға негізделеді. Қазақстан Республикасының табиғи монополиялардың қызметін реттеу туралы заңнамасына сәйкес тарифтер қызметтерді көрсету үшін қажетті шығындардың құнынан төмен бола алмайды және табиғи монополия субъектісінің тиімді қызмет етуін қамтамасыз ететін пайда алу мүмкіндігін есепке алу керек.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті Компанияның Директорлар Кеңесінің ішкі аудит Комитеті басып шығаруды мақұлдады және бас директордың (Басқарма төрағасының) міндетін атқарушысы мен бас бухгалтер 2020 жылдың 16 наурызында қол қойды.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ

Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілігі Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (бұдан әрі – «ҚЕХС») сәйкес Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары кеңесі (бұдан әрі – «ҚЕХС жөніндегі кеңес») бекіткен редакцияда дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік қайта бағаланған құны бойынша есептелетін негізгі құралдарды және есеп саясатында және осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ескертпелерінде көрсетілген басқа баптарды қоспағанда бастапқы құны бойынша бағалау қағидатына сәйкес дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік теңгемен берілген, ал барлық сома басқаша көрсетілген жағдайларды қоспағанда, тұтас мыңдыққа дейін дөңгелектеп алынған.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте алдыңғы кезең үшін салыстырмалы ақпарат берілген.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**3. ШОҒЫРЛАНДЫРУ НЕГІЗІ**

Шоғырландырылған қаржылық есептілік Компанияның және оның еншілес кәсіпорындарының 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық есептілігін қамтиды. Бақылау Топтың инвестиция объектісіне қатысудан түсетін кірістің өзгерісіне байланысты тәуекелге ұшыраған немесе осындай кірістерді алуға құқығы, сондай-ақ инвестиция объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру арқылы кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болған жағдайда жүзеге асырылады.

Атап айтқанда, Топ инвестиция объектісін мына шарттар орындалған жағдайда ғана бақылайды:

- Топтың инвестиция объектісіне қатысты өкілеттігі болғанда (яғни инвестиция объектісінің маңызды қызметін басқарудың ағымдағы мүмкіндігін қамтамасыз ететін құқығы болған);
- Топта инвестиция объектісіне қатысудан түсетін кірістің өзгеруіне байланысты шығынға ұшырағанда немесе осындай кірісті алуға құқығы болғанда;
- Топта инвестиция объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру көмегімен кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болғанда.

Топта инвестиция объектісіне қатысты басым дауыс құқығынан кем немесе ұқсас құқық болған жағдайда, Топ осы инвестиция объектісіне қатысты өкілеттіктің болуын бағалау кезінде барлық ақылға қонымды фактілерді және жағдаяттарды ескереді:

- инвестиция объектісінде өзге де дауыс беру құқығын ұстаушылармен келісім;
- басқа келісімдермен негізделген құқықтар;
- Топқа тиесілі дауыс құқығы және ықтимал дауыс құқығы.

Егер фактілер мен жағдаяттар бақылаудың үш құраушысының біреуінің немесе бірнешеуінің өзгергенін білдірсе, Топ инвестиция объектісіне қатысты бақылаудың болуын қайта талдайды. Еншілес мекемені шоғырландыру Топ еншілес компанияны бақылауды алған кезден басталады және Топ еншілес мекемені бақылауды жоғалтқан кезде доғарылады.

Еншіліс мекеменің жыл ішінде сатып алған немесе шығарылған активтері, міндеттемелері, кірістері мен шығыстары Топ бақылауды алған күннен бастап шоғырландырылған қаржылық есептілікке кіргізіледі және Топ еншілес мекемеге бақылауды жоғалтқан күнге дейін көрсетіледі.

Пайда немесе залал және өзге де жиынтық табыстың әр құраушысы, егер бұл бақыланбайтын қатысу үлестерінің теріс сальдосына әкелген жағдайдың өзінде де Топтың бас компаниясының меншігі және бақыланбайтын қатысу үлесі болып табылады. Қажет болған жағдайда еншілес компаниялардың қаржы есептілігі Топтың есеп саясатымен сәйкестікке келтіру үшін осындай компаниялардың есеп саясаты түзетіледі. Топ ішінде операцияларды жүзеге асыру нәтижесінде туындайтын барлық топ ішіндегі актив пен міндеттеме, капитал, кірістер, шығыстар мен ақша ағындары шоғырландыру кезінде толық алынып тасталады.

Бақылауды жоғалтпағанда еншілес кәсіпорындағы қатысу үлесінің өзгерісі капиталмен операция ретінде ескеріледі. Егер Топ еншілес кәсіпорынға бақылауды жоғалтса, ол тиісті активтер мен міндеттемелерді (оның ішінде гудвилді), бақыланбайтын қатысу үлестерін және капиталдың өзге де құралымдарын тануды тоқтатады және туындаған пайданы немесе залалды пайда мен залал құрамында таниды. Қалған инвестицияларды әділ құны бойынша таниды.

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ**4.1 Бірлескен қызметке қатысу**

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар нысанында бірлескен қызметке қатысу үлесі бар.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорын – бұл бірлескен қызмет туралы келісім, оған сай келісімге бірлескен бақылауды жүзеге асырушы тараптардың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың таза активтеріне құқығы бар. Бірлескен бақылау – шартпен негізделген бірлескен бақылауды жүзеге асыру, бұл маңызды қызметке қатысты шешім қабылдау бірлескен бақылауды жүзеге асырушы тараптардың бірауызды келісімін талап ететін жағдайларда орын алады.

Бірлескен бақылауды анықтау кезінде ескерілетін факторлар еншілес компанияларға бақылаудың болуын айқындау кезінде ескерілетін факторларға ұқсас.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.1 Бірлескен қызметке қатысу (жалғасы)**

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялары үлестік қатысу әдісі бойынша ескеріледі. Үлестік қатысу әдісіне сәйкес бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар бастапқы құны бойынша танылады. Инвестициялардың теңгерімдік құны бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың таза активтеріндегі сатып алу күнінен кейін туындайтын өзгерістердегі үлесті тану салдарынан артылады немесе кемітіледі.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға қатысты гудвилл инвестициялардың теңгерімдік құнына кіреді және амортизацияланбайды, сондай-ақ құнсыздану мәніне жеке тексеруге ұшырамайды.

Шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есеп Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорын қызметінің қаржылық нәтижелеріндегі үлесін көрсетеді. Осындай объектілердің өзге де жиынтық табысындағы өзгерістер Топтың өзге де жиынтық табысының құрамында ұсынылады. Сонымен бірге, егер бірлескен кәсіпорынның меншік капиталында тікелей танылған өзгерістер орын алса, Топ осындай өзгерістердегі өз үлесін мойындайды және бұл меншік капиталдың өзгерістері туралы есепте қолданылатын болса, осы фактіні ашады. Топтың бірлескен кәсіпорындармен операциялары бойынша туындайтын іске асырылмаған пайда мен залалдар Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорынға қатысу үлесі болатын дәрежеде алынып тасталады.

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның пайдасындағы немесе залалындағы үлесі операциялық пайда шегінен тыс тікелей шоғырландырылған жиынтық табыс туралы есепте берілген. Ол бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның салық салуды есепке алғаннан кейінгі пайдасын немесе залалын көрсетеді.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың қаржылық есептілігі Топтың қаржылық есептілігі сияқты есепті кезең үшін жасалады. Қажет болған ретте есеп саясатын Топтың есеп саясатымен сәйкестікке келтіру мақсатында оған түзетулер енгізіледі.

Үлестік қатысу әдісін қолданғаннан кейін Топ бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға Топтың инвестициялары бойынша құнсызданудан болған қосымша залалдарды тану қажеттілігін айқындайды. Топ әр есепті күнге бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар құнсыздануының объективті айғақтарының болуын анықтайды. Осындай айғақтар болған жағдайда, Топ құнсыздану сомасын бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның өтеу құны мен оның теңгерімдік құны арасындағы айырма ретінде есептейді және осы соманы «Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардағы пайда/залалдардағы үлес» бабы бойынша шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте таниды.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынға елеулі әсерді жоғалтқан жағдайда, Топ әділ құны бойынша қалған инвестицияны бағалайды және таниды. Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның бірлескен бақылауды жоғалту кезінде теңгерімдік құны мен қалған инвестициялардың әділ құны және есептен шығудан болатын түсімдер арасындағы айырма пайда немесе залал құрамында танылады.

4.2 Шетел валютасын қайта есептеу

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі теңгемен берілген. Топтың әр компаниясы өзінің қызмет ететін валютасын айқындайды және әр компанияның қаржылық есептілігіне кіргізілген баптар осы қызмет ететін валютада бағаланады. Компанияның, «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС-ның және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың МұнайТас пен ҚҚҚ атқарымдық валютасы теңге болып табылады. РТЛ және БМТ-ның атқарымдық валютасы АҚШ доллары болып табылады, БТК-ның атқарымдық валютасы грузин ларии.

Операциялар мен қалдықтар

Топ компаниялары шетел валютасындағы операцияларды бастапқыда өздерінің қызмет ететін валютасында операция тану көрсеткіштеріне қанағаттандыратын күнге қолданылатын валюта бағамы бойынша есептейді.

Шетел валютасында бейнеленген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті күнге қолданыстағы қызмет ететін валюта спот-бағамымен қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеу және қайта есептеу кезінде туындайтын барлық бағамдық айырма шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепке кіргізіледі.

Тарихи құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Әділ құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау күніне қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындайтын пайда мен залал баптың әділ құны (яғни баптар бойынша бағамдық айырмалар, өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылған әділ құнның өзгерісінен болған пайдалар немесе залалдар да тиісінше өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылады) өзгерісі нәтижесінде болған пайданы немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес есептеледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.2 Шетел валютасын қайта есептеу (жалғасы)***Топ компаниялары*

Шоғырландыру кезінде шетелдік бөлімшелердің активтері мен міндеттемелері есепті күніне қолданыстағы бағам бойынша теңгемен қайта есептеледі, осындай бөлімшелердің пайдасы мен залалдары орташа бағам бойынша қайта есептеледі. Осындай қайта есептеу кезінде пайда болатын бағамдық айырма өзге жиынтық кіріс құрамында танылады. Шетел бөлімшесі шыққан кезде осы шетел бөлімшесіне жататын өзге жиынтық кіріс құрамдастары пайда немесе залал құрамында танылады.

Шетелдік бөлімшені сатып алған ретте пайда болатын гудвил және активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құны олардың әділ құнына дейін шетелдік бөлімшенің активтері мен міндеттемелері ретінде ескеріледі және есепті күнге қолданыстағы валюта бағамы бойынша қайта есептеледі.

Валюта айырбастау бағамдары

Қазақстан кор биржасында (бұдан әрі – «ҚҚБ») белгіленген орташа өлшенген айырбас бағамдары Қазақстан Республикасындағы ресми айырбас бағамдары ретінде пайдаланылады.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін орташа өлшенген айырбас бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
АҚШ доллары	382,87	345,04
Ресей рублі	5,92	5,50
Еуро	428,61	406,88
Грузин лариі	136,8	136,98

31 желтоқсанға ҚҚБ белгілеген валюта айырбастау бағамдары келесіні құрады:

<i>Теңге</i>	2019 жыл	2018 жыл
АҚШ доллары	382,59	384,20
Ресей рублі	6,16	5,52
Еуро	429	439,37
Грузин лариі	134,48	144,44

4.3 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдіге жіктеу

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте Топ активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдіге жіктеу негізінде көрсетеді. Актив айналымды болып табылады, егер:

- оны іске асыру болжанса немесе ол сатуға немесе қарапайым операциялық кезең аясында тұтынуға арналса;
- ол негізінен сату мақсатына арналса;
- оны есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде іске асыру болжанса; немесе
- есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу үшін, оны айырбастауға немесе пайдалануға қатысты шектеулерді қоспағанда, ақша қаражаттарын немесе олардың баламаларын білдірсе.

Барлық өзге активтер айналымнан тыс ретінде жіктеледі.

Міндеттеме қысқа мерзімді болып табылады, егер:

- оны қалыпты операциялық кезең аясында өтеу болжанса;
- ол негізінен сауда мақсатында ұсталса;
- ол есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтеуге жатса; немесе
- Топта есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу мерзімін ұзарту сөзсіз құқығы болмаса.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.3 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдіге жіктеу (жалғасы)**

Топ өзге барлық міндеттемелерді ұзақ мерзімді ретінде жіктейді.

Мерзімі ұзартылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

4.4 Айналымнан тыс активтер, сатуға арналған деп жіктелген активтер және тоқтатылған қызмет

Топ айналымнан тыс активтерді және шығатын топтарды, егер олардың теңгерімдік құны негізінен оларды ұзақ пайдалану нәтижесінде емес, оларды сату арқылы өтелуге жатса, сату үшін жіктейді. Айналымнан тыс активтер және шығу топтары, сатуға арналған деп жіктелген, мына екі мәnnің – теңгерімдік құнның және сатуға арналған шығындарды шегергендегі әділ құнның кішісі бойынша бағаланады. Сатуға арналған шығындар қосымша шығындар болып табылады, тікелей активтердің шығарылуына жататын (немесе топтың шығарылуы), өзіне қаржы шығындарын және пайдаға салынатын салық бойынша шығыстарды қамтымайды.

Объектіні сату үшін ұсталатын ретінде жіктеу өлшемі, егер сату мүмкіндігі жоғары, ал актив немесе шығу тобы өзінің ағымдағы күйінде жедел сатылуы мүмкін болған жағдайда сақталған болып есептеледі. Сатуды жүзеге асыру үшін қажетті іс-әрекеттер сатуға байланысты елеулі өзгерістердің, сондай-ақ сатуды болдырмаудың шағын мүмкіндігін көрсетуі тиіс. Басшылық активтерді сату жоспарын іске асыру үшін жауапкершілікті өз мойнына алу керек және сатудың жіктелу күнінен бастап бір жыл ішінде аяқталатындығына ниеті болуы керек.

Сатуға арналған ретінде жіктелгеннен кейін негізгі құралдар мен материалдық емес активтер амортизациялауға жатпайды.

Сатуға арналған ретінде жіктелген активтер мен міндеттемелер қаржы жағдайы туралы есепте айналымды/қысқа мерзімді баптар ретінде жеке ұсынылады.

Шығатын топ тоқтатылған қызмет ретінде мына жағдайда жіктеу өлшемдерін қанағаттандырады, егер шығып қалған ұйымның құрамдасы болса не сатуға арналған ретінде жіктелсе және:

- қызметтің жеке негізгі бағыты немесе қызмет жүзеге асырылған ірі географиялық өңірді білдірсе;
- қызметтің жеке негізгі бағытын немесе қызмет жүзеге асырылған ірі географиялық өңірді шығаруды жүзеге асыру жөніндегі бірыңғай үйлестірілген жоспарға енгізілген; не
- тек қана қайта сату үшін сатып алынған еншілес ұйым болса.

Тоқтатылған қызмет жалғастырылатын қызмет нәтижелерінен шығарылады және шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте тоқтатылған қызметтен салық салудан кейінгі пайда немесе залал ретінде жеке бап болып көрсетіледі.

Қосымша ақпаратты ашу *18-ескертеде* ұсынылған. Шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты барлық өзге ескертпелер өзіне ағымдағы қызметке жататын соммасын қамтиды, егер басқасы көрсетілмесе.

4.5 Әділ құнды бағалау

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында қалыпты тәртіпте жасалатын мәміле аясында активтерді сату үшін алынатын немесе міндеттемелерді беру үшін төленетін баға болып табылады. Әділ құн бағасы активтерді сату немесе міндеттемелерді беру жөніндегі мәміле келесі түрде болып өтуін болжайды:

- не осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- не негізгі нарық болмаған жағдайда осы актив немесе міндеттеме үшін неғұрлым қолайлы нарықта.

Топ негізгі немесе неғұрлым қолайлы нарыққа қол жеткізуі тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны жорамалдарды пайдалану арқылы бағаланады, оларды нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын айқындау кезінде пайдалануы мүмкін, бұл орайда нарық қатысушылары өзінің озық мүдделерінде әрекет етеді.

Қаржылық емес актив әділ құнының бағасы не активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдалану жолымен немесе осы активті ең жақсы және неғұрлым тиімді түрде пайдаланатын нарықтың басқа қатысушысына сату нәтижесінде нарық қатысушысының экономикалық пайдасын еселеу мүмкіндігін ескереді. Топ бағалаудың пайда болған жағдаяттарында қолайлы және әділ құнын бағалау үшін жеткілікті деректерге қол жетімді бағалау әдістемелерін пайдаланады, бұл орайда бақыланатын орынды бастапқы деректерді мейлінше көп және бақыланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.5 Әділ құнды бағалау (жалғасы)**

Әділ құны шоғырландырылған қаржылық есептілікте бағаланатын немесе шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде әділ құн көздерінің төменде сипатталған сатылары аясында жіктеледі:

- 1-деңгей – барабар активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтағы бағалардың нарықтық белгіленуі бойынша (қандай да бір түзетулерсіз);
- 2-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын баға үлгісі;
- 3-деңгей – сатының ең төменгі деңгейіне жататын әділ құнын бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта бақыланабайтын болып табылатын баға үлгісі.

Шоғырландырылған қаржылық есептілігінде кезеңдік негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында әр есепті кезеңнің аяғына жіктемені (тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайтадан талдай отырып Топ оларды саты көздері деңгейлері арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды.

Әр есепті кезеңге Топтың есеп саясатына сәйкес қайта талдау және қайта бағалау қажет болатын активтер мен міндеттемелер құнының өзгерістерін Топ талдау жүргізеді. Осындай талдау аясында Топ соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді бағалау кезінде пайдаланылатын ақпаратты шарттармен және өзге де орынды құжаттармен салыстыру жолымен тексереді. Топ және сыртқы бағалаушылар әр актив пен міндеттеменің әділ құнының өзгерісін өзгерістің негізділігін айқындау мақсатында тиісті сыртқы көздермен салыстырады.

Әділ құн туралы ақпаратты ашу мақсатында Топ активтер мен міндеттемелерді олардың сипаты, оларға тән сипаттама мен тәуекелдер, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген әділ құн көздері сатысының қолданылатын деңгейі негізінде жіктейді. Негізгі құралдардың әділ құнын талдау және оны анықтау әдістері туралы қосымша ақпарат *5-ескертемеде* келтірілген.

4.6 Негізгі құралдар

Негізгі құралдар бастапқыда өзіндік құны бойынша есепке алынады. Кейінгі есепке алу жинақталған амортизацияны (жерден, технологиялық мұнайдан және аяқталмаған құрылыстан басқа) және қайта бағалау болған жағдайда, және танылған құнсызданудан болатын залалдарды шегергендегі әділ құны бойынша жүргізіледі.

Топ артық технологиялық мұнай анықтағанда, нәтижесінде алынған объект актив анықтамасын қанағаттандыратындылығын анықтайды, және егер солай болса, пайда болған активті негізгі құрал ретінде таниды. Бастапқы тану кезінде негізгі құрал нөлдік құн бойынша бағаланады және әрбір есепті күнге қайта бағаланады.

Топ өзінің негізгі құралдарын оларды ауыстырудың нарықтық құнына дейін қайта бағалау жүргізу үшін кезеңімен тәуелсіз сарапшыларды тартады. Негізгі құралдарды қайта бағалау есебін жүргізу саясатына сәйкес әр 3 жылда (әділ құнның өзгеруіне байланысты кезең бойында қайта бағаланатын технологиялық мұнайды қоспағанда) қайта бағаланған активтің әділ құны оның теңгерімдік құнынан елеулі айырмашылығы болмағанына сенімділікті қамтамасыз ету үшін жүзеге асырылады.

Қайта бағалаудан құнның өсуі өзге де жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі және меншік капиталдың құрамына кіретін активтерді, оның осы активтің құнын қайта бағалау салдарынан болған және пайда немесе залал құрамында бұрын жасалған қайта бағалау салдарынан танылған мұндай активтерді қайта бағалаудан болған залалды қалпына келтіретін бөлікті қоспағанда, активтерді қайта бағалау резерві қорының артуына жатады. Қайта бағалаудан болатын залал оның бұрын активті қайта бағалау резерві қорының құрамында танылған осы актив бойынша оның қайта бағалауын тікелей кемітетін бөлігін қоспағанда пайда немесе залал құрамында танылады.

Активтің қайта бағаланған теңгерімдік құны негізінде есептелген амортизация мен активтің бастапқы құны негізінде есептелген амортизация арасындағы айырмашылық активтерді қайта бағалау резервінен жыл сайын бөлінбеген пайдаға ауыстырылады. Сонымен қатар қайта бағалау күніне жинақталған амортизация және құнсыздану активтің жалпы теңгерімдік құнын бір мезгілде азайта отырып алынып тасталады және одан кейін таза сома активтің қайта бағаланған құнына дейін жете бағаланады. Актив шығарылған кезде нақты шығарылатын активке жататын қайта бағалау резерві бөлінбейтін пайдаға көшіріледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.6 Негізгі құралдар (жалғасы)**

Негізгі құралдардың құнына капиталдандыру белгісі орындалатын жабдықтар бөліктерін ауыстыру құны және ұзақ мерзімді құрылыс жобалары бойынша қарыз жөніндегі шығындар кіреді. Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың маңызды құраушыларын ауыстыру қажет болған жағдайда, Топ осындай құраушыларды өздеріне сәйкес дербес пайдалы қолдану мерзімдері бар жеке активтер ретінде таниды. Солай сияқты басты техникалық тексеріс кезіндегі шығыстардың тану критерийлері болса, жабдықтарды ауыстыру ретінде негізгі құралдардың теңгерімдік құны бойынша танылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге арналған өзге барлық шығын пайда немесе залал құрамында танылады.

Актив пайдаланылғаннан кейін оны пайдаланудан шығару бойынша күтілетін шығындардың келтірілген бағасы келешек шығындарға резервті тану критерийлері орындалатын болса тиісті активтің бастапқы бағасына қосылады. Активтерді пайдаланудан шығару және жерлерді қайта өңдеу бойынша танылған резерв туралы толық ақпарат 5 және 27-ескертпелерде ашылған.

Амортизация желілік әдіспен активтерді пайдалы қолданудың бағалау мерзімі ішінде келесі түрде есептеледі:

	Жылдар
Ғимараттар мен құрылыс	5-50
Машиналар мен жабдық	3-30
Құбырлар мен өзге де көлік активтері	5-30
Өзге де	2-10

Топтың Есеп саясатына сәйкес технологиялық мұнай, аяқталмаған құрылыс және жер амортизацияланбайды.

Бұрын танылған негізгі құралдарды немесе олардың маңызды құрауыштарын тануды доғару олар шығарылған кезде немесе егер келешекте осы активті пайдаланудан немесе шығарудан экономикалық тиімділік алу күтілмеген жағдайда болады.

Активті тануды доғару нәтижесінде туындайтын кіріс немесе шығыс (активтің шығуынан және теңгерімдік құнынан болатын таза түсімдер арасындағы айырмашылық ретінде есептелген) активті тану доғарылған есепті жыл үшін пайдаға және залалға кіргізіледі.

4.7 Материалдық емес активтер

Жеке сатып алынған материалдық емес активтер бастапқы танылған кезде бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесті біріктіру кезінде сатып алынған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күніндегі әділ құны болып табылады. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған жинақталған залалды шегергенде (олар болған ретте) бастапқы құны бойынша есептеледі. Топ ішінде жүргізілген материалдық емес активтер өнім әзірлеуге арналған капиталдандырылған шығындарды қоспағанда, капиталдандырылмайды және тиісінше шығыс туындаған есепті кезең үшін пайда мен залал құрамында көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қолдану мерзімі шектеулі.

Пайдалы қолдану шектеулі мерзімі бар материалдық емес активтер осы мерзім ішінде амортизацияланады және егер осы материалдық емес активтің құнсыздану белгілері болса, құнсыздану мәніне бағаланады. Амортизация активтер қызметінің бағаланған пайдалы мерзімі үшін тік желілік әдіс негізінде есептеледі. Материалдық емес активтер негізінен жеті-он жыл ішінде амортизацияланады. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес актив үшін амортизацияны есептеу кезеңі мен әдісі кем дегенде әр есепті кезеңнің аяғында қайта қаралады. Активке кіргізілген келешек экономикалық тиімділікті пайдалы қолданудың болжалды мерзімінің немесе тұтынудың болжалды құрылымының өзгерісі тиісінше амортизация кезеңін немесе есептеу әдісін өзгертеді және есепке алу бағаларының өзгерісі ретінде ескеріледі. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтің амортизациясына арналған шығындар шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте материалдық емес активтер қызметіне сәйкес шығыстар санатында танылады.

Материалдық емес активтерді танудың тоқтатылуынан болатын кіріс немесе шығыс активтің шығуынан болатын таза түсім және активтің теңгерімдік құны арасындағы айырмашылық ретінде өлшенеді және осы активті тану тоқтатылған кездегі шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.8 Қаржы емес активтердің құнсыздануы**

Әрбір есепті кезеңге Топ активтің мүмкін болатын құнсыздану белгілері болуын айқындайды. Егер осындай белгілер орын алса немесе егер активті құнсыздануға жыл сайынғы тексеру талап етілсе, Топ активтің өтеу құнына бағалау жүргізеді. Активтің немесе ақша ағынын туындатушы бөлімше (бұдан әрі – «ААТБ») өтеу құны – мына шамалардың ең үлкені: сатуға арналған шығындарды шегергенде активтің (ААТБ) әділ құны және активті (ААТБ) пайдалану құндылығы.

Актив негізінен басқа активтер немесе активтер тобы тудыратын ағындарға тәуелсіз ақша қаражаты ағындарын тудырмайтын жағдайларды қоспағанда, өтеу құны жеке актив үшін айқындалады. Егер активтің немесе ААТБ-ның теңгерімдік құны оның өтеу құнынан артып кетсе, актив құнсызданған деп саналады және өтеу құнына дейін есептен шығарылады. Пайдалану құндылығын бағалау кезінде келешек ақша ағындары активке тән ақшаның және тәуекелдің уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салғанға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконтталады.

Сатуға арналған шығындарды шегергенде әділ құнын анықтау кезінде жуық арадағы нарықтық мәмілелер ескеріледі (егер ондайлар орын алса). Олар болмаған ретте бағалаудың тиісті үлгісі қолданылады. Бұл есептер бағалау коэффициенттерімен, акциялардың нарығында еркін айналыстағы бағаларды белгілеумен немесе әділ құнның өзге де қол жетімді көрсеткіштерімен расталады.

Топ құнсыздану сомасын Топтың жеке активтер жатқызылатын әр ААТБ үшін жеке дайындалатын нақты жоспарлар және болжау есептерін ескере отырып айқындайды. Бұл жоспарлар мен болжау есептері әдетте бес жылға жасалады. Негізгі ұзақ кезеңдер үшін өсудің ұзақ мерзімді қарқыны есептеледі, ол бесінші жылдан кейінгі келешек болжауды ақша ағындарына қатысты қолданылады.

Жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан (қорлардың құнсыздануын қоса есептегенде) болатын залалдар қайта бағалау өзге де шоғырландырылған жиынтық кіріс құрамында танылған, гудвилді қоспағанда, бұрынғы қайта бағаланған негізгі құралдарды қоспағанда, құнсызданған актив қызметіне сәйкес шығыстар санаты құрамындағы шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есебінде танылады. Бұл жағдайда құнсызданудан болған залалдар да бұрын жүргізілген қайта бағалау сомасы шегінде өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады.

Әрбір есепті күнге Топ бұрын активтің құнсыздануынан болған деп танылған залалдардың енді жоқ екендігінің немесе қысқарғандығының белгілері бар не жоқ екендігін анықтайды. Егер мұндай белгі бар болса, Топ активтің немесе ААТБ-ның өтелу құнын есептейді. Кейінгі құнсызданудан болған деп танылған залалдардан бері активтің өтеу құнын анықтау үшін қолданылған жорамалдар өзгерілген жағдайда ғана бұрын құнсызданудан болған деп танылған залалдар қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің теңгерімдік құны оның өтеу құнынан асып кетпеуімен, сондай-ақ амортизацияны шегеріп тастағанда теңгерімдік құнынан аспауымен шектелген, бұл актив егер алдыңғы жылдары құнсызданудан болған залал деп танылмаған жағдайда, теңгерімдік құны бойынша танылуы мүмкін. Құнды бұлайша қалпына келтіру актив қайта бағаланған құны бойынша есептелген жағдайларды қоспағанда, пайдалар мен залалдарда танылады. Соңғы жағдайда, құнды қалпына келтіру құнның қайта бағалаудан болған өсуі ретінде ескеріледі.

Қаржы емес активтердің құнсыздануы туралы ақпарат 5, 6 және 8-ескертпелерде ашылған.

4.9 Қаржы активтері***Бастапқы тану және бағалау***

Қаржылық активтер бастапқы тану кезінен кейін амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтерді жіктеу қаржылық актив бойынша ақша ағыны шартымен көзделген сипаттамаға және осы активтерді басқару үшін Топ қолданатын бизнес-үлгіге байланысты болады. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешекті қоспағанда, Топ бастапқыда қаржылық активтерді пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланбайтын қаржылық активтер жағдайында мәміле бойынша шығындар сомасына ұлғайтылған әділ құн бойынша бағалайды. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды қолданған сауда дебиторлық берешек *«Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім»* ҚҰХС (IFRS) 15 сәйкес айқындалған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтері (жалғасы)*****Бастапқы тану және бағалау (жалғасы)***

Қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша жіктеу және бағалау үшін бұл активтің шарттық талаптары қарыздың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне «қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер» болып табылатын ақша ағынын алуды қарастыруы қажет. Мұндай бағалау SPPI-тест деп аталады және әр құрал деңгейінде жүзеге асырылады.

Топ қаржылық активтерді басқару үшін қолданатын бизнес-модель ақша ағындарын өндіру мақсатында Топ өзінің қаржылық активтерін басқаратын тәсілді сипаттайды. Бизнес-модель ақша ағыны шартпен көзделген ақша ағынын алу, қаржылық активтерді сату немесе екеуінің де салдары бола алатындығын айқындайды.

Заңнамамен немесе белгілі бір нарықта қабылданған қағидалармен («стандарттық жағдайлардағы» сауда) белгіленетін мерзімде активтерді жеткізуді талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сату бойынша барлық мәмілелер мәміле жасалған күнге, яғни Топ активті сатып алу немесе сату міндеттемесін өзіне алған күнге танылады.

Топтың қаржылық активтері ақша қаражаттарын, банк салымдарын, сауда және өзге де дебиторлық берешекті және облигацияларға инвестицияны қамтиды.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсатында қаржылық активтер төрт санатқа жіктеледі:

- амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар);
- тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы ұйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар);
- пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар)

Бұл санат Топ үшін ең орындысы болып табылады. Топ мынандай екі шарт орындалғанда қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша бағалайды:

- қаржылық активтер шартпен қарастырылған ақша ағынын алу мақсатында ұстап қалу болып табылатын бизнес-модель аясында ұсталынатын; және
- қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі соманың өтелмеген бөлігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде алуды көздегенде.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер кейін тиімді проценттік мөлшерлеме әдісін пайдаланумен бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залал активті, оның модификациясын тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Топ амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына сауда және өзге де дебиторлық берешекті және кредит мекемелеріндегі құралдарды (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары) жатқызады.

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санаты саудаға арналған қаржылық активтерді, Топтың қалауы бойынша бастапқы тануда пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша немесе міндетті түрде әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтерді қамтиды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтері (жалғасы)***Кейінгі бағалау (жалғасы)*

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (жалғасы)

Қаржылық активтер жақын болашақта сату мақсатында сатып алынған болса, онда олар саудаға арналғандар ретінде жіктеледі. Туынды құралдар, жеке кіріктірме туынды құралдарды қоса алғанда, олар Топтың қалауы бойынша тиімді хеджирлеу құралдары ретінде айқындалған жағдайларды қоспағанда, саудаға арналғандар ретінде жіктеледі. Ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер болып табылмайтын қаржылық активтер пайдаланылған бизнес-үлгіге қарамастан пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша жіктеледі және бағаланады.

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер әділ құн бойынша қаржылық жағдай туралы есепте ескеріледі, ал олардың әділ құнын таза өзгерту пайда немесе залал туралы есепте танылады.

Топ бұл санатқа «DSFK арнайы қаржы компаниясы» ЖШС-ның облигацияларын жатқызады (19-ескертпе).

Жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар)

Топ келесі екі шарт орындалғанда борышқорлық құралдарды өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалайды:

- мақсаты шартпен қарастырылған ақша ағынын алу да қаржылық активтерді сату да болып табылатын бизнес-модель аясында қаржылық актив ұстап қалыңғанда; және
- қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі соманың өтелмеген бөлігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде алуды көздегенде.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борышқорлық құралдар жағдайында проценттік кіріс, валюталық бағамдарды қайта бағалау және құнсызданудан залалдар немесе осындай залалдарды қайта қалпына келтіру пайда немесе залал туралы есепте танылады және амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер жағдайындағыдай есептеледі. Әділ құның қалған өзгерістері өзге жиынтық кіріс құрамында танылады. Тану тоқтатылған жағдайда өзге жиынтық кіріс құрамында танылған әділ құн өзгерісінің жинақталған сомасы пайда немесе залал құрамында қайта жіктеледі.

Топта бұл санаттағы қаржылық активтер жоқ.

Тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы ұйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар)

Бастапқы тану кезінде Топ өз қалауы бойынша, кейін одан бас тарту құқығысыз, егер инвестицияларды үлестік құралдар «Қаржы активтері: ұсыну» ҚЕХС (IAS) 32 сай меншік капиталдың мәніне сәйкес келсе және сатуға арналмаса оларды өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Осындай жіктеу туралы шешім әр құрал бойынша бөлек қабылданады.

Осындай қаржы активтері бойынша пайда мен залалдар ешқашан пайда немесе залал құрамына қайта жіктелмейді. Егер дивидендтерді алу құқығы белгілі болса, Топ осындай түсуден қаржы активі құнының бөлігін өтеп беру ретінде алатын пайданы қоспаған жағдайда дивидендтер пайда немесе залал туралы есепте өзге кіріс ретінде құпталады. Бұл жағдайда мұндай пайдалар өзге жиынтық кірістің құрамында көрсетіледі. Топтың қалауы бойынша өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелген үлестік құралдар, құнсыздану мәніне бағаланбайды.

Топта бұл санаттағы қаржылық активтер жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтері (жалғасы)*****Тануды тоқтату***

Қаржы активінің (немесе қолданылу ретіне қарай – қаржы активінің бөлігі немесе осындай қаржы активтері тобының бөлігі) тануы доғарылады (яғни Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есебінен шығарылады), егер:

- активтен ақша ағынын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің құқығын берсе не алынатын ақша ағынын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша айтарлықтай кідіртусіз үшінші тарапқа төлеуге өзіне міндеттеме алса; және не (а) Топ активтен болатын барлық тәуекел мен табысты берсе, не (б) Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, бірақ осы активке бақылауды берсе.

Егер Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің барлық құқығын берсе не транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығына байланысты тәуекелдер мен табысты сақтап қала алған-алмағанын және, егер сақтап қала алған болса, онда қандай көлемде екендігін бағалайды.

Егер Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сақтамаса, сондай-ақ активке бақылауды бермесе, берілген актив Топ берілген активке өзінің қатысуын жалғастыруы дәрежесінде әрі қарай танылады.

Бұл жағдайда Топ сонымен қатар тиісті міндеттемені таниды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Топ сақтаған құқық пен міндеттемені көрсететін негізде бағаланады. Берілген активке кепілдік нысанындағы жалғасқан қатысу активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Топтан талап етілуі мүмкін төлемнің ең жоғары сомасы өлшемдердің ең кішісі бойынша танылады.

4.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы

Сондай-ақ қаржы активтерінің құнсыздануы туралы толық ақпаратты ашу мына ескертпелерде берілген:

- маңызды есепке алу пайымы, бағалау мәндері жорамалдар (5-ескертпе);
- сауда дебиторлық берешек (12-ескертпе);
- банк салымдары (16-ескертпе);
- ақша қаражаттары және олардың баламалары (17-ескертпе).

Топ пайда немесе шығын арқылы әділ құнмен бағаланбаған барлық қарыздар мен басқа да борыштық қаржылық активтер бойынша күтілетін несиелік шығындардың (КНШ) бағалау резервін көрсетеді. КНШ келісімшарт бойынша ұйымға тиесілі күтілетін ақша ағыны мен Топпен алынатын барлық ақша ағындарының арасындағы айырма ретінде есептеледі. КНШ кредиттік рейтингісімен ұқсас құрал үшін бастапқы тиімді проценттік мөлшерлемеге тең келетін мөлшерлеме бойынша дисконтталады.

КНШ екі кезеңде танылады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғаймаған қаржы құралдары үшін келесі 12 ай ішінде (12 айлық КНШ) дефолт салдарынан пайда болуы күтілетін несиелік шығындарға қатысты шығындар үшін бағалық резерв жасалады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғайған қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзіміне қарамастан осы қаржы құралының қалған қолдану мерзімінің ішінде күтілетін несиелік шығындарға қатысты (барлық мерзімге КНШ) залалдар үшін бағалық резерв жасалады.

Топ шарт бойынша сауда дебиторлық берешектер мен активтерге қатысты КНШ-ты есептеген кезде жеңіл тәсіл қолданады. Яғни, Топ несиелік тәуекелдің өзгеруін бақыламайды, оның орнына барлық мерзімге КНШ-ға тең сомада шығындар үшін әр есептік күнге бағалау резервін мойындайды. Топ несиелік шығындардың пайда болуындағы бұрынғы тәжірибені ескеріп дайындалған, қарыз алушы үшін өзгеше факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отыра түзетілген бағалау резервінің үлгісін қолданды.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары) қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық күтілетін несиелік шығындар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тең сомада бағаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**4.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы (жалғасы)**

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, несиелік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады.

4.11 Қаржылық міндеттемелер***Бастапқы тану және бағалау***

Қаржылық міндеттемелер пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, несиелер және қарыз, кредиторлық берешек немесе тиімді хеджирлеу кезінде хеджирлеу құралы ретінде айқындалған туынды құралдар бастапқы тану кезінде қаржылық міндеттемелер ретінде жіктеледі. Топ қаржылық міндеттемелерді бастапқы тану кезінде жіктейді. Барлық қаржылық міндеттемелер бастапқыда олармен мәміле бойынша тікелей байланысты шығындар шегеріліп (қарыздар, несиелер және кредиторлық берешек жағдайында) әділ құны бойынша танылады.

Топтың қаржылық міндеттемелері сауда және өзге де кредиторлық берешекті қамтиды.

Кейінгі бағалау

Қаржылық міндеттемелерді кейінгі бағалауы олардың жіктелуіне байланысты:

Сауда және өзге де кредиторлық берешектер

Бастапқы танудан кейін сауда және өзге де кредиторлық берешектер тиімді пайыздық мөлшерлеме қолданыла отырып, амортизацияланған құны бойынша бағаланады. Мұндай қаржылық міндеттемелер бойынша кірістер мен шығыстар оларды тану доғарылғаннан кейін, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеме қолданыла отырып амортизация есептелуіне қарай танылады.

Тануды доғару

Егер міндеттеме өтелген, жойылған немесе оның қолданылу мерзімі біткен болса, қаржылық міндеттеменің тануы доғарылады.

Егер бар қаржылық міндеттеме елеулі айырмашылығы бар шарттарда сол кредитордың алдында басқа міндеттемемен ауыстырылатын болса немесе егер бар міндеттеменің шарттары елеулі өзгерсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерту бастапқы міндеттемені тануды доғару және жаңа міндеттемені тану ретінде ескеріледі, ал олардың теңгерімдік құнындағы айырма жиынтық кіріс туралы есепте кіріс немесе шығыс ретінде ескеріледі.

4.12 Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алуға, ал қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте берілген таза сома ұсынуға болады егер қазіргі кезде заңды қорғаумен қамтамасыз етілген танылған сомаларды өзара есепке алуға құқық болған кезде, сондай-ақ таза негізде есеп айырысуға не активтерді өткізіп, сонымен бір мезгілде міндеттемелерді өтеуге ниет болғанда жүзеге асырылады.

4.13 Қорлар

Қорлар екі өлшемнің ең азы бойынша бағаланады: бастапқы сатып алу құны және өткізудің таза құны.

Қорлардың бастапқы құны қорларды орнына жеткізумен және оларды ағымдағы күйге келтірумен байланысты күнделікті қызмет барысында шеккен барлық шығынды өзіне қамтиды.

Сатудың таза мүмкін құны өндірісті аяқтауға арналған есепті шығыстар мен өткізуге кеткен есепті шығындарын шегеріп тастап, кәдімгі күнделікті қызмет барысында сатудың есепті бағасы ретінде анықталады.

Қорлардың өзіндік құны ФИФО әдісін пайдалану арқылы айқындалады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.14 Ақша қаражаттары және олардың баламалары**

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте ақша қаражаттары және олардың баламалары кассадағы қолма-қол ақшаны, банктердегі ақша қаражаттарын, қысқа мерзімді банк салымдары, өтеудің бастапқы мерзімі үш айдан аспайтын басқа да қысқа мерзімді жоғары өтімді инвестицияларды қамтиды.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің мақсаттары үшін ақша қаражаттары және олардың баламалары өтелмеген банкілік овердрафтарды шегеріп тастағанда, жоғарыдағы анықтамаға сай ақша қаражаттарынан және қысқа мерзімді банк салымдарынан тұрады.

4.15 Резервтер

Егер Топтың өткен оқиға нәтижесінде пайда болған ағымдық міндеттемесі болса (занды немесе тәжірибеден шыққан); осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайдадан айрылу ықтимал болса және осындай міндеттеме сомасының сенімді бағасын алу мүмкін болса, резервтер танылады. Егер Топ резервтің бір бөлігінің немесе барлығының өтемін алуды болжаса, мысалы, сақтандыру шарты бойынша, өтеу дербес актив ретінде танылады, бірақ тек өтеуді алу күмән туғызбайтын жағдайда. Резервке жататын шығыстар өтеуді шегеріп тастап, пайдалар мен залалдарда көрсетіледі.

Топ активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындарға қатысты резервті таниды. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу шығындары бойынша резервтер есепті ақша ағынын пайдалануды есеп алған міндеттемелерді реттеуге жұмсалатын күтілетін шығындардың дисконтталған бағасы бойынша ескеріледі және тиісті актив бағасының бөлігі ретінде танылады. Ақша ағындары активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконттау әсері пайда болуына қарай шығындар шотына қарайды және шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржы шығындары ретінде танылады.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша болашақ шығындар жыл сайын қайта қаралып отырады және қажеттілігіне қарай түзетіледі. Күтілетін болашақ шығындардағы немесе дисконттаудың қолданылатын мөлшерлемесіндегі өзгерістер актив бағасына қосылады немесе алынады (5, 27-ескертпелер).

4.16 Қызметкерлерге сыйақылар

Топ өз қызметкерлеріне Топ пен өз қызметкерлері арасындағы Ұжымдық шарттарға және Жұмыс істемейтін зейнеткерлер және мүгедектерді әлеуметтік қолдау қағидаларына сәйкес зейнеткерлікке шыққанға дейін де және кейін де ұзақ мерзімді сыйақы ұсынады. Ұжымдық шарттар, аталған қағидалар, зейнеткерлікке шыққанда біржолғы жәрдемақы төлеуді, еңбекке жарамсыздық, мерейтой және қаза болу жағдайында қызметкерлерге материалдық көмек көрсетуді көздейді. Жәрдемақы алу құқығы әдетте қызметкердің зейнеткерлікке шыққанға дейін жұмысты жалғастыру қажеттігімен байланыстырылады.

Біржолғы жәрдемақыларды төлеу бойынша күтіліп отырған шығыстарды есептеу еңбек қызметі аяқталуы бойынша белгіленген төлемдері бар зейнетақылық жоспарларды есептеу кезінде қолданылатын әдіс бойынша қызметкердің еңбек қызметі ішінде жүзеге асырылады. Белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша сыйақылар ұсыну құны «болжанатын шартты бірлік» әдісін пайдалана отырып айқындалады.

Актуарлық пайда мен залал актуарлық болжамдардағы өзгерістердің әсерін де, актуарлық болжамдар мен нақты деректер арасындағы айырмашылықтарға байланысты өткен тәжірибенің әсерін де қамтиды. Басқа өзгерістер ағымдағы қызметтер құнын, бұрынғы қызметтер құнын және кадрлар қысқаруын немесе жасалған есеп айырысуларды қоса алғанда ағымдағы кезеңде танылады.

Зейнетақылық міндеттемелерді есепке алғанда қолданылған аса елеулі болжамдар – бұл дисконт мөлшерлемесі мен өлім-жітімді болжау. Дисконт мөлшерлемесі болашақ міндеттемелердің таза келтірілген құнын анықтау үшін қолданылады және әр жылы осындай міндеттемелер бойынша шегерім амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте пайыздық шығыстар ретінде көрсетіледі. Өлім-жітімді болжау сыйақы төлеудің болашақ ағынын болжамдау үшін қолданылады, ол сонан соң міндеттемелердің таза келтірілген құнын алу үшін дисконтталады.

Актуарлық пайдалар мен залалдарды қамтитын қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді қайта бағалау нәтижелерін Топ былай көрсетеді:

- еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылар бойынша өзге де жинақталған кіріс арқылы. Одан кейінгі кезеңдерде қайта бағалау нәтижелері пайдалар мен залалдар құрамында қайта жіктеуге жатпайды;
- пайда мен залалдар арқылы өзге ұзақ мерзімді сыйақылар.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКKE ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.16 Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)**

Таза пайыздар белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза-міндеттемелерге қатысты дисконттау ставкасын пайдалана отырып айқындалады. Топ жиынтық кіріс туралы есепте (функция бойынша жіктеле отырып) «Өткізімнің өзіндік құны», «Жалпы және әкімшілік шығыстар» және «Қаржылық шығындар» баптары құрамында белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза міндеттемелердегі көрсетілген өзгерістерді таниды:

- қызмет құны, ол өзіне ағымдағы қызмет құнын, өткен кезеңнің қызмет құнын қамтиды;
- таза пайыздық шығындар немесе кірістер.

Қызметкерлерге берілетін сыйақылар, бір жолғы жәрдемақылардан басқа, басқа ұзақ мерзімді сыйақылар ретінде қарастырылады. Осы сыйақылар бойынша есептелген шығыстар белгіленген зейнетақы жоспарларын есептеу кезінде қолданылатын әдіснаманы пайдалана отырып, қызметкердің еңбек қызметі барысында есептеледі.

Мұндай міндеттемелер жыл сайын тәуелсіз білікті актуарийлер тарапынан бағаланады.

Толығырақ ақпарат 5 және 21-ескертпелерде ашылған.

4.17 Түсімді және басқа да кірістерді тану

Топтың қызметі, негізінен, Қазақстан Республикасындағы магистральды мұнай құбырлары бойынша мұнай мен суды тасымалдауға, сондай-ақ Грузияда мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып құюға байланысты.

Сатып алушылармен жасалған келісімшарттардан түсетін түсім тауарлар немесе қызметтерді бақылау сатып алушыға берілсе және Топ осындай тауарлар немесе қызметтерге айырбас құқығын алуды көздейтін өтемді көрсететін сомада бағаланады.

Топ пайда алуды көздейтін өзі жасаған шарттарды өзі принципал ма әлде агент пе дегенді анықтау мақсатында белгілі бір өлшемдерге сәйкес талдайды.

Топ өз қызметтеріне комиссияны табыс ретінде танитын, Топ агент ретінде қатысатын көліктік экспедициялау шарттарын қоспағанда барлық осындай шарт бойынша (шарт бойынша өзіне міндеттеме алатын негізгі тарап болғандықтан шартпен байланысты пайда мен тәуекелдерді қабылдайды) принципал ретінде әрекет етеді деген қорытындыға келді.

Шоғырландырылған қаржы есептілігінде Топ жалпы түсімді төмендегі түрлер бойынша таниды:

Тасымалдау бойынша қызметтер көрсету

Тасымалдау және ауыстырып құю қызметтерінен алынған кіріс есепті кезеңде тасымалданған мұнай мен судың нақты көлемі негізінде қызметтер көрсету кезінде белгілі бір уақыт мерзімінде танылады.

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтер көрсету

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтерден түсетін түсімдер кезең ішінде іске асу арқылы танылады, өйткені сатып алушы Топтың шарттық міндеттемелерін орындау барысында бір мезгілде тиімділікті алады және тұтынады.

Басқа да қызметтерді көрсету

Басқа да қызметтерді көрсетуден алынған кірістер оларды көрсету кезінде танылады.

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын барлық қаржы құралы және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, сондай-ақ өзге де жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын пайыздық кіріс немесе шығыс тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып танылады.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржы құралының болжалды пайдалану мерзімі бойына немесе егер бұл орынды болса қаржы активінің немесе міндеттемесінің таза теңгерімдік құнына дейінгі ұзақтығы кемдеу кезеңіне күтілетін келешек төлемдерді немесе ақша қаражатының түсімін дәл дисконттайтын мөлшерлеме. Пайыздық кіріс шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржыландырудан алынған табыс ретінде көрсетіледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.17 Түсімді және басқа да кірістерді тану (жалғасы)***Дивидендтер*

Дивидендтерден алынған кіріс Топтың төлемді алуға құқығы белгіленгенде танылады (дивидендтер бекітілген күнге).

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс «айда немесе төле» шартында мұнай тасымалдау қызметтерін көрсетуге арналған шарттарға сәйкес танылады.

ҚЕХС (IFRS) 15 қолдану кезінде Топ келесіні назарға алады:

Ауыспалы өтеу

ҚЕХС (IFRS) 15 түсімнің көтеріңкі сомасын тануды болдырмау үшін есептік ауыспалы өтеуді шектеуді талап етеді.

Жеңілдіктердің, несиелердің, баға шегерімінің, ынталандырмалардың, нәтижелер үшін бонустардың немесе басқа ұқсас баптардың жоктығына байланысты сатып алушылармен жасалған шарттарда өтеудің ауыспалы бөлігі жоқ. Бұл жаңарту түсімді тануға әсер етпейді.

Принципал немесе агент рөлі

ҚЕХС (IFRS) 15 сәйкес, Топ ескерілген тауарды немесе қызметті олар сатып алушыға/қызметтердің тапсырыс берушінің сатып алушысына тапсырылғанға дейін бақылайтындығын бағалауы қажет.

Топ түсім алуды көздейтін барлық шарттар бойынша принципал ретінде болатынын анықтады (себебі ол уәделескен қызметті оны тапсырыс берушінің немесе тапсырыс берушінің сатып алушысының қабылдауына дейін бақылайды), тек көлік экспедиторлық қызметтерін көрсету бойынша шарттарды қоспағанда, онда Топ қызметтерді сатып алушының қабылдағанына дейін оны бақыламайтынын анықтады. Демек, ол көлік жөнелту қызметтерін көрсету шарттары бойынша принципал емес, агент болып табылады.

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер келісімшарт бойынша міндеттемелер болып табылады. Келісімшарт бойынша міндеттемелер - бұл сатып алушыдан алынған өтемақы үшін Топтың сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізу міндеттемесі. Егер Топ сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізуден бұрын, сатып алушы өтемақыны төлесе, төлем жасалу кезінде немесе төлем төленуге тиіс болған кезде келісімшарт міндеттемесі танылады (қайсысы бұрын болатынына қарай). Топ шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаған кезде, келісімшарт міндеттемелері түсім ретінде танылады.

ҚЕХС (IFRS) 15-ке сәйкес Топ келісімшарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттерінің бар болуын бағалау тиіс.

Топ сатып алушылардан тек қысқа мерзімді аванс төлемдерін алады. Олар алынған аванстар құрамында көрсетіледі. Топ уәделескен қызметтерді сатып алушыларға беру уақытының аралығы мен сатып алушының осындай қызметтерді төлеу мезеті біршама қысқа деп анықтады. Осылайша Топ осы шарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттері жоқ деген қорытындыға келді.

Шоғырландырылған қаржы есептілігіне қойылатын талаптарға сәйкес Топ сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша танылған түсім туралы ақпараттың егжей-тегжейін түсім мен ақша ағынының пайда болу сипатына, көлеміне, мерзімдеріне және тұрлаусыздығына қалай әсер ететін экономикалық факторларды көрсететін категориялар бойынша талдады. Тегжейлі түсімдерді ашып көрсету 29-ескертіпте келтірілген.

Тану мен бағалауға 15 ҚЕХС (IFRS) талаптары қаржы емес активтердің (мысалы, негізгі құралдар мен материалдық емес активтер объектілерінің) шығуынан, егер осындай шығу қалыпты қызметтің нәтижесі болмаған жағдайда, пайдалар мен залалдарды тануға әрі бағалауға қатысты қолданылады. Бұл өзгерістер Топтың шоғырландырылған қаржы есептілігіне әсер етпеді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Салықтар***Ағымдағы табыс салығы*

Ағымдағы табыс салығы бойынша активтер және міндеттемелер салық органдарынан өтелуге немесе салық органдарына төлеуге болжанып отырған сома бойынша бағаланады.

Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері және салық заңнамасы бұл есепті күнге Топ өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын табыс алатын елдерде қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған мөлшерлемелер мен заңнама.

Тікелей меншік капиталда танылған баптарға жататын ағымдағы табыс салығы жиынтық кіріс пен залалда емес, меншік капитал құрамында танылады. Топ басшылығы салық декларацияларында көрсетілген көрсеткіштерді бағалауды мезгіл-мезгіл жүзеге асырады, тиісті салық заңнамасы оларға қатысты әртүрлі түсінілуі мүмкін, сөйтіп қажет болуына қарай резервтер жасалады.

Мерзімі ұзартылған салық

Мерзімі ұзартылған салық есепті күнге активтер мен міндеттемелердің салық базасы және олардың қаржылық есептілігі үшін теңгерімдік құны арасындағы уақыт айырмасын анықтау арқылы міндеттемелер әдісімен есепті күнге есептеледі. Мерзімі ұзартылған салық міндеттемелері барлық салық салынатын уақыт айырмалары бойынша мына жағдайларды қоспағанда танылады:

- мерзімі ұзартылған салық міндеттемесі гудвилді, активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде, бизнесті біріктіру емес мәмілелер барысында пайда болады және операцияларды жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға әсер етпейді;
- еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты салық салынатын уақыт айырмашылықтарына қатысты егер уақыт айырмасының уақыттың азайып бөлінуін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмасы таяу болашақта азаймайтындығына елеулі мүмкіндік бар болса.

Мерзімі ұзартылған салық активтері барлық шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары бойынша салық салынатын пайда бар дәрежеде танылады, оған қарсы шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары мына жағдайларды қоспағанда есептелеуі мүмкін:

- шегерілетін уақыт айырмасына жататын мерзімі ұзартылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан тумаған болса және ол операцияны жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемелерді бастапқы тану нәтижесінде туындаса;
- еншілес ұйымдарға, қауымдасқан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен қатысуға инвестициялармен байланысты шегерілетін уақыт айырмаларына қатысты салық активтері таяу болашақта уақыт айырмашылықтары пайдаланылуы және салық салынатын пайда болуы мүмкін екендігі елеулі бар дәреже ғана танылады, уақыт айырмашылықтары оған қарсы пайдаланылуы мүмкін.

Мерзімі ұзартылған салық активтерінің теңгерімдік құны әрбір есепті күнге қайта қаралады және мерзімі ұзартылған салық активтерінің барлығы немесе бір бөлігі жеткілікті салық салынатын пайда деңгейінде кемітіледі. Танылмаған мерзімі ұзартылған салық активтері әрбір есепті күнге қайта қаралады және келешек салық салынатын пайда мерзімі ұзартылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік беруі елеулі мүмкіндігі пайда болатын дәрежеде танылады.

Мерзімі ұзартылған салық активтері және міндеттемелер есепті күнге жағдай бойынша қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған активтер өткізілген, ал міндеттеме өтелген есепті жылы қолданылуы мүмкін салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) бойынша бағаланады.

Пайда немесе залал құрамында танылмаған баптарға жататын мерзімі ұзартылған салық та пайда немесе залал құрамында танылмайды. Мерзімі ұзартылған салықтар баптары олардың негізінде жатқан операцияларға сәйкес басқа жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншік капитал құрамында танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**4.18 Салықтар (жалғасы)***Мерзімі ұзартылған салық (жалғасы)*

Мерзімі ұзартылған салық активтері және мерзімі ұзартылған салық міндеттемелері егер ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерін есепке алудың заңдық бекітілген құқығы бар болса және мерзімі ұзартылған салықтар сол бір салық салынатын компанияға және салық органына жататын болса, бір-біріне қарама-қарсы есепке алынады.

Бизнесті біріктіру аясында сатып алынған, бірақ осы күнге жеке тану үшін өлшемді қанағаттандыра алмайтын салық пайдалары фактілер мен жағдаяттардың өзгерістері туралы жаңа ақпарат пайда болған жағдайда, кейін танылады. Түзету егер ол бизнесті сатып алудың бастапқы есебі аяқталғанға дейін жүзеге асырылған болса, гудвилдің азаюы (егер шамасы гудвил мөлшерінен аспаса) ретінде көрінеді, өзге жағдайларда ол пайда немесе залал құрамында танылады.

Қосылған құн салығы (ҚҚС)

Сату бойынша ҚҚС тауарларды жөнелту немесе қызметтер көрсету кезінде бюджетке төлеуге жатады. Сатып алу бойынша ҚҚС жеткізушіден салық шот-фактурасын алған кезде сату бойынша ҚҚС-пен бірге есептеуге жатады.

Түсім, шығыстар мен активтер активтерді немесе қызметтерді сатып алу бойынша пайда болған ҚҚС-ты салық органдары өтейтін жағдайларды қоспағанда, ҚҚС сомасы шегеріліп, танылады; бұл жағдайда ҚҚС тиісінше активті сатып алу шығыстарының бір бөлігі немесе шығыстар бабының бір бөлігі ретінде танылады.

Салық заңнамасы ҚҚС бойынша бюджетпен таза негізде есеп айырысу жүргізуге рұқсат етеді. Тиісінше, есепті күнге есеп айырысу жүргізілмеген сату және сатып алу бойынша ҚҚС қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте таза негізде көрсетіледі.

Салық заңнамасының және Топ қызметінің ерекшелігіне қарай өтеуге жататын ҚҚС-тың белгілі бір бөлігі кейінгі жылдарға ауыстырылуы мүмкін. ҚҚС-тың мұндай бөлігі ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі, құнсыздану мәніне бағаланады және бар ААТБ-ға бөлінген жеке актив ретінде қаралады.

Дебиторлық және кредиторлық берешек ҚҚС сомасы есебімен көрсетіледі.

Салық органы өтейтін немесе оған төленетін ҚҚС-тың таза сомасы өтелетін ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем, сондай-ақ қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрінетін төлеуге жататын өзге де салықтар құрамына кіргізіледі.

4.19 Меншікті капитал*Жарғылық капитал*

Кәсіпорындарды біріктірген жағдайларды қоспағанда, жаңа акциялар шығарумен тікелей байланысты үшінші жақтарға қызметтеріне ақы төлеу шығындары осы эмиссия нәтижесінде алынған соманың кемуді ретінде өз капиталы құрамында көрсетіледі.

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар бастапқы құны бойынша танылады және меншікті капиталдан шегеріледі. Топтың меншікті үлестік құралдарын сатып алуға, сатуға, шығаруға немесе күшін жоюға байланысты пайда немесе залалда танылмайды. Қайта сатып алынған меншікті акциялардың баланстық құны мен оларды кейіннен сату үшін алынған өтем сомасы арасындағы айырма эмиссиялық кірістің бөлігі ретінде танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.19 Меншікті капитал (жалғасы)***Дивидендтер*

Топ акша қаражатын бөлу бекітілген және бұдан былай Компанияның қарау мәні болмағанда бас ұйым акционерлеріне бөлуге қатысты міндеттемені және ақшасыз активтерді таниды. Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес бөлуді акционерлер бекітеді. Тиісті сома тікелей меншікті капитал құрамында танылады.

Ақшалай емес активтерді бөлу кезінде міндеттеменің теңгерімдік құны мен бөлінген активтердің теңгерімдік құны арасындағы айырмашылық шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте танылады.

Дивидендтер есепті күнге дейін ұсынылған болса, сондай-ақ есепті күннен кейін, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік бекітілген күнге дейін ұсынылса немесе бекітілсе (жарияланса), олар туралы ақпарат шоғырландырылған есептілікте ашып жазылады.

4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары

Қабылданған есеп жүргізу саясаты 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне кірген төменде келтірілген жаңа немесе қайта қаралған Стандарттарды қоспағанда алдыңғы есеп беру жылында қолданылған есеп жүргізу саясатына сәйкес келеді.

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер

Топ алғаш рет 2019 жылғы 1 қаңтардан және осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты кейбір жаңа стандарттарды және қолданыстағы стандарттарға түзетулерді қолданды. Топ шығарылғанымен әлі күшіне енген стандарттарды, түсіндірмелерді немесе түзетулерді мерзімінен бұрын қолданған жоқ.

Әрбір жаңа стандарттың/түзетудің сипаты мен әсері төменде сипатталған:

ҚЕХС (IFRS) 16 «Жалдау»

ҚЕХС (IFRS) 16 ҚЕХС (IAS) 17 «Жалдау», КРХҚЕ (IFRIC) 4 «Жалдау белгілері келісімінде қолдағы барды айқындау», ПКР (SIC) 15 «Операциялық жалдау – ынталандырулар» түсіндіруді және ПКР (SIC) 27 «Жалдаудың заңды нысаны бар операциялардың маңызын айқындау» түсіндіруді ауыстырады. Стандарт жалдау туралы ақпаратты тану, бағалау, ұсыну және ашу қағидаларын белгілейді және жалға алушылар барлық жалдау келісімдерін теңгерімде есепке алудың бірыңғай үлгісін пайдалана отырып көрсетуін талап етеді.

ҚЕХС (IFRS) 16-ға сәйкес жалға беруші үшін есепке алу тәртібі іс жүзінде қазіргі кезде қолданыстағы ҚЕХС (IAS) 17 талаптарымен салыстырғанда өзгермейді. Жалға берушілер жалдауды ҚЕХС (IAS) 17-дегідей жіктеу қағидаттарын пайдаланып, бұл ретте жалдаудың екі түрін бөле отырып: операциялық және қаржылық, жіктеуді жалғастырады. Осылайша, ҚЕХС (IFRS) 16 қолдану Топтың жалға беруші болып табылатын жалдау келісімдерін есепке алуына әсер етпеді.

Топ ҚЕХС (IFRS) 16-ны 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап түрлендірілген ретроспективті әдісін қолданды. Осы әдіске сәйкес стандартты бастапқы қолдану күніндегі стандартты бастапқы қолданудың жиынтық әсерін тану ретроспективті түрде қолданылады.

Стандартқа көшу кезінде Топ бастапқыда қолданылған күнде ҚЕХС (IAS) 17 және КРХҚЕ (IFRIC) 4 түсіндірмелерін қолдану арқылы жалдау келісімдері ретінде анықталған шарттарға ғана қолдануға мүмкіндік беретін практикалық жеңілдетуді қолдануға шешім қабылдады. Сонымен қоса, Топ, жалдау мерзімі басталған кезде 12 айдан аспайтын және сатып алу опционы жоқ (қысқа мерзімді жалдау), сондай-ақ базалық актив құнының төмендігі (төмен құнды активтерді жалдау) болатын жалдау келісімдері бойынша жеңілдетулерді қолдануға шешім қабылдады.

(а) ҚЕХС (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты

Топ автокөлік құралдарына, ғимараттарға, талшықты-оптикалық байланыс желілеріне және өндірістік нысандарға арналған жер учаскелеріне жалдау келісімдеріне ие. ҚЕХС (IFRS) 16-ны қолданбас бұрын, Топ әр жалдауды (ол жалға алушы болған) жалдау басталған күнде операциялық жалдау ретінде жіктеді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)****Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)***ҚЕХС (IFRS) 16 «Жалдау» (жалғасы)**(а) ҚЕХС (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты (жалғасы)*

Жалдаудың барлық төлемдері жалдау мерзімі ішінде пайда немесе залал құрамында жалдау төлемдері ретінде танылды. Жалға барлық алғытөлемдер және есептелген жалдау алғытөлемдері, тиісінше, «Берілген алғытөлемдер» және «Сауда және басқа да кредиторлық берешек» түрінде көрсетілді.

ҚЕХС (IFRS) 16-ны қолдану нәтижесінде Топ қысқа мерзімді жалдаудан және төмен құнды активтерді жалдаудан басқа барлық жалға алуды тануға және бағалауға бірыңғай тәсілді қолдануға кірісті. Топ стандартта көзделген арнайы өтпелі талаптар мен практикалық жеңілдетуді қолданды.

Бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелген жалдау

Топ қысқа мерзімді жалдау және төмен құнды активтерді жалдауды қоспағанда, бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелетін жалдау келісімдері бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтерді және жалдау бойынша міндеттемелерді таныды. Топ пайдалану құқығы түріндегі активтерді бұрын танылған алғытөлемдер немесе есептелген жалдау төлемдер сомасына түзетілген жалдау бойынша міндеттемелерге тең құны бойынша таныды. Жалдау бойынша міндеттемелер бастапқы қолдану күніндегі қосымша қарыз алу мөлшерлемесі бойынша дисконтталған қалған жалдау алғытөлемдерінің келтірілген құны бойынша танылды.

Топ қолданыстағы практикалық жеңілдетулерді қолданды, соның нәтижесінде:

- ұқсас сипаттамалары бар жалдау келісімдер портфелі үшін бірыңғай дисконттау мөлшерлемесін қолданды;
- бастапқы қолдану күніне дейін ауыртпалықты сипатты жалдау келісімдерінің өзінің талдауларына сүйенді;
- жалдау мерзімі бастапқы қолдану күнінен бастап 12 ай ішінде аяқталатын қысқа мерзімді жалдау бойынша жалдау келісімдерін мойындаудан босатуды қолданды;
- бастапқы қолданысқа енгізілген күні пайдалану құқығы түріндегі активті бағалаудан бастапқы тікелей шығындарды есепке алмады;
- егер келісімшарт, жалдауды тоқтату немесе ұзарту опционын қарастырса, өткен тәжірибеге сүйене отырып жалдау мерзімін анықтады.

ҚЕХС (IFRS) 16 қолдануы 2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша (ұлғаю/(азаю)) әсері төменде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 1 қаңтар
Активтер	
Пайдалану құқығы түріндегі активтер (7-ескертпе)	4.983.284
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар (9-ескертпе)	(398.494)
Активтер жиыны	4.584.790
Жалдау бойынша міндеттемелер (24-ескертпе)	5.513.329
Мерзімі ұзартылған салық бойынша міндеттемелер (36-ескертпе)	(106.009)
Міндеттемелер жиыны	5.407.320
Меншікті капитал	
Үлестірілмеген пайда	(822.530)
Жиыны	(822.530)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)****Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)***ҚЕХС (IFRS) 16 «Жалдау» (жалғасы)**(а) ҚЕХС (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты (жалғасы)***Бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелген жалдау (жалғасы)**

ҚЕХС (IFRS) 16-ның бастапқы қолдануы бірлескен бақылаудағы ұйымның (ҚҚҚ) қаржылық есептілігіне мынадай әсер етті: 2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша кәсіпорын пайдалану құқығы түріндегі активтерді 1.503.395 мың теңге мөлшерінде және жалдау бойынша міндеттемелерді 2.300.383 мың теңге сомға таныды, бөлінбеген пайданы 796.988 мың теңгеге азайтты. Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындағы инвестиция құнының тиісті азаюы 398.494 мың теңгені құрады (9-ескертпе).

Төменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша операциялық жалдау бойынша шарттық міндеттемелермен 2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша міндеттемелерді салыстыру ұсынылды:

Мың теңгемен

2018 жылғы 31 желтоқсанға операциялық жалдау бойынша шарттық міндеттемелер	7.361.333
2019 жылғы 1 қаңтарға қосымша қарыз қаражатын тартудың орташа өлшемді мөлшерлемесі	13,46%
2019 жылғы 1 қаңтарға операциялық жалдау бойынша дисконтталған шарттық міндеттемелер	5.513.329
Минус:	
Қысқа мерзімді жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—
Төмен құнды активтерді жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—
Плюс:	
Бұрын қаржылық жалдау ретінде жіктелген жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—
2018 жылғы 31 желтоқсанға танылмаған ұзартуға арналған опционымен көзделген кезеңдердегі төлемдер	—
2019 жылғы 1 қаңтарға жалдау бойынша міндеттемелер (24-ескертпе)	5.513.329

(б) Жаңа есеп саясатының негізгі ережелері

Төменде, бастапқы қолдану күнінен бастап қолданылған ҚЕХС (IFRS) 16 қолдану нәтижесінде Топтың жаңа есеп саясатының негізгі ережелері келтірілген:

Пайдалану құқығы түріндегі активтер

Топ жалдау басталу күні (яғни базалық актив пайдалану үшін қол жетімді болатын күн) пайдалану құқығы түріндегі активтерді таниды. Пайдалану құқығы түріндегі активтер бастапқы құны бойынша жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған залалды шегергенде, жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалау үшін түзетілген құнмен бағаланады. Пайдалану құқығы түріндегі активтерді бастапқы құны жалдаудың басталу күніне немесе ол күнге дейін жасалған жалдау кезінде алынған ынталандыру төлемдерін алып тастағандағы бастапқы жалдау алғытөлемдері мен жалдау төлемдері танылған жалдау бойынша міндеттемелерінің сомасын қамтиды. Егер Топ жалдау мерзімінің соңында жалға алынған активтің меншік құқығына ие болуға жеткілікті сенімді болмаса, пайдалану құқығы түрінде танылған актив келесі кезеңдердің қысқарақ мерзімінде тікелей әдіспен амортизацияланады: активтің болжалды пайдалы қызмет мерзімі немесе жалдау мерзімі. Пайдалану құқығы түріндегі активтер құнсыздануға сыналады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)**4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)****Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)**

ҚЕХС (IFRS) 16 «Жалдау» (жалғасы)

(б) Жаңа есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)

Жалдау бойынша міндеттемелер

Жалдаудың басталу күнінде Топ жалдау мерзімі ішінде жасалатын жалдау төлемдерінің дисконтталған құны бойынша бағаланатын жалдау бойынша міндеттемелерін таниды. Жалдау төлемдері кез келген ынталандыратын жалдау төлемдерін қоспағанда тіркелген төлемдерді, индекске немесе мөлшерлемеге байланысты айнымалы жалдау төлемдерін және қалдық құнға кепілдік беру үшін төленуі күтілетін сомаларды қамтиды. Жалдау төлемдері сондай-ақ, егер Топ осы опцияны қолданатынына жеткілікті сенімділік болса, сатып алу опционының орындау бағасын және, егер жалға беру мерзімі Топтың жалдауды тоқтату туралы опционды әлеуетті жүзеге асыруды көрсетсе, жалдауды тоқтату үшін айыппұлдар төлемдерін қамтиды. Индекс немесе мөлшерлемеден тәуелсіз айнымалы жалдау төлемдері мұндай төлемдерді төлеуге алып келетін оқиға немесе жағдай орын алған кезеңде шығындар ретінде танылады.

Егер жалдау туралы келісімде белгіленген пайыздық мөлшерлеме оңай анықталмаса, Топ жалдау төлемдерінің дисконтталған құнын есептеу үшін жалдаудың басталу күніне қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдаланады. Бастапқы танудан кейін жалдау төлемдері пайыздық есептеуді көрсету үшін ұлғаяды және жалдау төлемдерін көрсету үшін азаяды. Бұдан басқа, келісім түрлендірілгенде, жалдау мерзімі өзгертілген болса, тіркелген жалдау төлемдерінің елеулі түрде өзгеруі немесе базалық активті сатып алу опционының бағасы өзгерген жағдайда жалдау бойынша міндеттемелерінің теңгерімдік құны қайта бағаланады.

Төмен құнды активтерді жалға беру

Топ төмен құнды активтерді жалдау бойынша танудан босатуды қолданады. Төмен құнды активтерді жалдау бойынша жалдау төлемдері жалдау мерзімі ішінде біркелкі шығыстарға шығарылады.

Ұзарту опционымен келісімшарттардың жалдау мерзімін анықтауда елеулі пікір

Егер ұзарту опционының орындалуына жеткілікті сенімділік болса, Топ, жалдауды ұзарту опционы бар кезеңдермен қатар, мерзімінен бұрын тоқтатуға жатпайтын жалдау мерзімі ретінде, немесе егер оның орындалмауына жеткілікті сенімділік болса, жалдауды тоқтату туралы опционына сәйкес кезеңдері ретінде жалдау мерзімін анықтайды.

Топ ұзарту опционын қолданатынына жеткілікті сенімділік бар-жоқтығын анықтау үшін пайым шығарады. Бұл ретте, жалдауды ұзарту опционын жүзеге асыру үшін экономикалық ынталандыруды тудыратын барлық тиісті факторларды ескереді.

Жалдаудың басталу күнінен кейін Топ жалдау мерзімін Топтың бақылауында болатын маңызды оқиғалар немесе жағдайлардың өзгеруі орын алған кезде және жалдауды ұзарту опционын (мысалы, бизнестің стратегиясын өзгерту) іске асыру (немесе іске асырмау) мүмкіндігіне әсер еткен кезде қайта қарастырады.

Топ талшықты-оптикалық байланыс желілерінің бойынша жалдау келісімдері бойынша жалдау мерзімін анықтау кезінде ұзарту опционын ұсынатын кезеңдерді ескерді. Осы жалдау келісімдері қысқа мерзімді, олар мерзімінен бұрын тоқтатылмайды.

Келесі түсініктемелер мен түзетулер 2019 жылдың 1 қаңтарынан Топ үшін міндетті болды, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)****Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)**

КРХҚЕ (IFRIC) 23 «Пайдаға салықты есептеу қағидаларына қатысты анықсыздық» түсініктемесі

Түсініктеме ҚЕХС (IFRS) 12 қолдануға әсер ететін, салық пайымдауларына қатысты анықсыздық болған жағдайларда пайдаға салықты есепке алу тәртібін қарайды. Түсініктеме ҚЕХС (IFRS) 12 қолдану саласына жатпайтын салықтарға немесе алымдарға қолданылмайды, сондай-ақ анықталмаған салық пайымдауларына байланысты проценттер мен айыппұлдарға қатысты ерекше талаптарды қамтымайды. Атап айтқанда, түсіндіру келесі мәселелерді қарайды:

- ұйым анықталмаған салық пайымдауларын бөлек қарай ма;
- салық органдарының салық пайымдауларын тексеруге қатысты ұйым жасайтын жорамалдар;
- ұйым салық салынатын пайданы (салық салынатын залалды), салық базасын, пайдаланбаған салық залалдарын, пайдаланбаған салық жеңілдіктері мен салық ставкаларын қалай айқындайды;
- ұйым фактілер мен мән-жайлардың өзгеруін қалай қарастырады.

Ұйым мынаны шешуі қажет: әрбір анықталмаған салық пайымдауын бөлек қарайды ма немесе бір не бірнеше басқа анықталмаған салық пайымдауларымен бірге қарайды ма. Анықсыздықты шешудің неғұрлым дәл нәтижесін болжауға мүмкіндік беретін әдісті қолдану қажет. Бұл түсініктеме шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер көрсеткен жоқ.

ҚЕХС (IFRS) 9 «Ықтимал теріс өтеммен мерзімнен бұрын өтеу шарттары»-на түзетулер

ҚЕХС (IFRS) 9 сәйкес шартта көзделген ақша ағындары «негізгі борыш сомасы мен негізгі борыш сомасының өтелмеген проценті есебіне ғана арналған төлем» болып табылуы (SPPI өлшемі) және құрал осылай жіктеуге рұқсат беретін тиісті бизнес үрдісі шеңберінде ұсталуы шартымен, борыш құралы амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалануы мүмкін. ҚЕХС (IFRS) 9-ға түзетулер шарттың мерзімнен бұрын бұзылуына әкеп соқтыратын оқиғаға немесе мән-жайға қарамастан, сондай-ақ шартты мерзімнен бұрын бұзғаны үшін негізді өтеу құнын қай тарап төлейтініне немесе алатынына қарамастан, қаржылық актив SPPI өлшеміне жауап береді деп түсіндіреді. Бұл түзетулер ретроспективті қолданылады.

ҚЕХС (IAS) 19 «Бағдарламаға өзгеріс енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу»-ге түзетулер

ҚЕХС (IAS) 19-ға түзетулер бағдарламаға өзгеріс енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу есепті кезең ішінде орын алған жағдайдағы есепке алу тәртібін қарастырады.

Түзетулер келесіні түсіндіреді, егер бағдарламаға өзгеріс енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу есепті кезең ішінде орын алса, онда ұйым:

- бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйақыны және осы оқиғадан кейінгі бағдарламаға активтерін көрсететін, белгіленген төлемдермен бағдарламаның таза міндеттемесін (активін) қайта бағалау үшін қолданылған актуарлық жорамалдарды басшылыққа ала отырып, бағдарламаға өзгеріс енгізуден, оны қысқартудан немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеуден кейін кезеңнің қалған бөлігіне қатысты ағындағы кезең қызметтерінің құнын айқындауы;
- бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйақыны және осы оқиғадан кейінгі бағдарламаға активтерін көрсететін белгіленген төлемдермен бағдарламаның таза міндеттемесін (активін); белгіленген төлемдермен бағдарламаның осы таза міндеттемесін (активтерін) қайта бағалау үшін пайдаланған дисконттау ставкасын пайдаланып, бағдарламаға өзгеріс енгізуден, оны қысқартудан немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеуден кейін кезеңнің қалған бөлігіне қатысты таза процент мөлшерін айқындау тиіс.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)****Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)**

ҚЕХС (IAS) 19 «Бағдарламаға өзгеріс енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу»-ге түзетулер (жалғасы)

Сондай-ақ түзетулер ұйым алдымен өткен кезеңдердегі қызметтерің құнын немесе активтердің шекті шамасының әсерін еспке алмай, міндеттемелерді өтеуден пайданы немесе залалды айқындауы тиіс деп түсіндіреді. Бұл сома пайдада немесе залалда танылады. Осыдан кейін ұйым бағдарламаға өзгеріс енгізу, оны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеуден кейінгі активтердің шекті шамасының әсерін айқындауы тиіс. Бұл әсердің өзгеруі, проценттердің таза шамасына енгізілген сомаларды қоспағанда, өзге жиынтық кірістің құрамында мойындалады.

Осы түзетулер бағдарламаға өзгеріс енгізу, оны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеу пайда болған күні және Топтың болашақ бағдарламалары өзгергенде, оны қысқартқанда немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеуге қатысты қолданады.

ҚЕХС (IAS) 28 «Қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдар»-ға түзетулер

Түзетулер мәні бойынша қауымдастырылған ұйымдарға немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға салынатын таза инвестициялардың бөлігін құрайтын (ұзақ мерзімді салымдар), бірақ қатысу үлесінің әдісі қолданылмайтын қауымдастырылған ұйымдарға немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдарға ұйым ҚЕХС (IFRS) 9 қолданатынын түсіндіреді. Осы түсініктеме маңызды болып табылады, себебі ол осындай ұзақ мерзімді салымдарға ҚЕХС (IFRS) 9-ға күтілетін несиелік шығындарының үлгісі қолданатынын білдіреді.

Түзетулерде ҚЕХС (IFRS) 9 қолдану кезінде ұйым қауымдастырылған ұйымдар немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындармен келтірілген залалдарды немесе ҚЕХС (IAS) 28 «Қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдар» қолданудың салдарынан туындайтын қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға таза инвестициялардың түзетулері ретінде танылған таза инвестицияларды құнсыздануынан келтірілген залалдарды ескермейтіні түсіндіріледі.

Бұл түзетулер ретроспективті қолданылады. Топта қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға осындай ұзақ мерзімді салымдары болмау себебінен, бұндай түзетулер оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбейді.

ҚЕХС-ті жыл сайын жетілдіру, 2015-2017 жылдар кезеңі

ҚЕХС (IFRS) 3 «Бизнестердің бірлесуі»

Түсініктемеде егер ұйым бірлескен операция болып табылатын бизнесті бақылауға ие болса, онда ол активтердегі және әділ құны бойынша бірлескен операцияның міндеттемелеріндегі бұрында бар қатысу үлесін қайта бағалаумен бірге, кезеңдеп жүзеге асырылатын бизнестерді біріктіруге қатысты талаптарды қолданады. Бұл ретте сатып алушы бірлескен операциялардағы бұрында бар қатысу үлесін қайта бағалауы тиіс. Бұл түзетулерді Топ болашақ бизнес бірлестіктерінде қолданады.

ҚЕХС (IFRS) 11 «Бірлескен кәсіпкерлік»

Бірлескен операциялардың қатысушысы болып табылатын, бірақ бірлескен бақылауға иелік етпейтін тарап ҚЕХС (IFRS) 3-те бұл термин анықталған бизнес аясында қызметі бірлескен операцияларға бақылауға иелік етуі мүмкін. Түзетулерде бұндай жағдайларда бұрында бар қатысу үлесі осындай бірлескен операцияларда қайта бағаланбайды деп түсіндіріледі. Қазіргі уақытта бұндай түзетулер Топқа қолданылмайды, алайда болашақтағы тиісті келісімдерге қолданылуы мүмкін.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

ҚЕХС-ті жыл сайын жетілдіру, 2015-2017 жылдар кезеңі (жалғасы)***ҚЕХС (IAS) 12 «Табыс салықтары»***

Түзетулер дивидендтерге қатысты салық салдарының басым деңгейі меншіктенушілер арасына бөлінетін пайдаларға қарағанда, бөлінетін пайданы басқарған бұрынғы операциялар мен оқиғаларға байланысты екенін түсіндіреді. Сондықтан ұйым ең бастан бұндай бұрынғы операциялар мен оқиғаларды мойындауға байланысты пайда мен залал, өзге де жиынтық табыс немесе өзіндік капитал құрамындағы дивидендтерге қатысты салық салдары деп тануы тиіс. Топтың қолданыстағы саясаты түзетулердің талаптарына сәйкес болғандықтан, олардың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

ҚЕХС (IAS) 23 «Қарыздар бойынша шығындар»

Түзетулерде осы активті мақсаты бойынша пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін қажетті барлық жұмыстар іс жүзінде аяқталған кезде жіктелген активтерді сатып алу үшін алынған арнайы қарыздарды есепке алу тиіс екендігімен түсіндіріледі.

Топтың қолданыстағы саясаты түзетулердің талаптарына сәйкес болғандықтан, олардың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жоқ.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар

Төменде шығарылғанмен, 2019 жылдың 31 желтоқсанға әлі күшіне енбеген стандарттар мен түсіндірмелер келтірілген. Топ осы стандарттар күшіне енген күннен бастап қолдануға ниетті:

ҚЕХС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары»

2017 жылғы мамырда ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттарын» шығарды, ол сақтандыру шарттарын есепке алу жөніндегі бірыңғай нұсқаулықты білдіреді, содай-ақ қаржылық есептілікте тиісті ақпаратты ашуға қатысты барлық талаптарды қамтиды. Жаңа стандарт ҚЕХС (IFRS) 4 аттас стандартты ауыстырады. ҚЕХС (IFRS) 17 2021 жылғы 1 қаңтардан басталатын және одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді. Аталған жаңа стандарт шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

Егер ұйым ҚЕХС (IFRS) 17 бірінші пайдаланған күндегі жағдай бойынша немесе оған дейін ҚЕХС (IFRS) 9 және ҚЕХС (IFRS) 15 пайдаланған болса, мерзімнен бұрын қолдануға жол беріледі. Бұл стандарт Топқа қатысты қолданылмайды.

Қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінің жаңа редакциясы

2018 жылғы наурызда ҚЕХС жөніндегі кеңес *Қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінің* жаңа редакциясын шығарды. Атап айтқанда, активтер мен міндеттемелердің жаңа айқындамалары және кірістер мен шығыстардың нақтыланған айқындамалары енгізіледі. Құжаттың жаңа редакциясы міндетті қолдануға 2020 жылғы 1 қаңтардан кейін басталатын жылдық кезеңдерге күшіне енеді. Аталған жаңа редакция шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

«Бизнесті біріктіру» ҚЕХС (IFRS) 3 түзету

2018 жылға қазанда ҚЕХС жөніндегі кеңес *«Бизнесті біріктіру»* ҚЕХС (IFRS) 3 түзету енгізді. Түзету стандартта енгізілетін бизнес ұғымына нақтылау енгізеді. Түзету 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап жасалатын бизнесті немесе активтер тобын сатып алу жөніндегі операциялар үшін күшіне енеді. Түзетуді мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі. Түзету оны бірінші рет қолданған күннен кейін орын алатын операциялар мен өзге де оқиғаларды көрсетуге қатысты келешекте қолданатындықтан, түзету өтетін күндегі жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсер етпейді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидағтары (жалғасы)****Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)**

«Маңыздылықты айқындау» ҚЕХС (IAS) 1 және ҚЕХС (IAS) 8 түзету

2018 жылғы қазанда ҚЕХС жөніндегі кеңес «Қаржылық есептілікті ұсыну» ҚЕХС (IAS) 1 және «Есептік саясат, бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістер және қателер» ҚЕХС (IAS) 8 түзетулер шығарды. ҚЕХС (IAS) 1 және ҚЕХС (IAS) 8 түзетулер маңыздылықтың жаңа айқындамасын енгізеді.

ҚЕХС (IAS) 1 және ҚЕХС (IAS) 8 түзетулер 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап немесе осы күннен кейін қолданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Маңыздылық айқындамасына түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер етпейді деп күтілуде.

«Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» атты «Қаржылық құралдар: ақпаратты ашу» ҚЕХС (IFRS) 7 және «Қаржылық құралдар» ҚЕХС (IFRS) 9 түзетулер

2019 жылғы қыркүйекте ҚЕХС жөніндегі кеңес «Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» атты ҚЕХС (IFRS) 7 «Қаржылық құралдар» және ҚЕХС (IFRS) 9 «Қаржылық құралдар: ақпаратты ашу» түзетулер шығарды. Қабылданған түзетулер эталондық проценттік мөлшерлемелерді реформалау нәтижесінде туындайтын белгісіздікке байланысты орындалуы хеджирлеуді есепке алуды тоқтауға әкеп соқтыруы мүмкін хеджирлеуді есепке алуға қойылатын кейбір талаптардан босатуды ұсынады. Түзетулер 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап немесе осы күннен кейін қолданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Аталаған түзетулер шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

«Қысқа және ұзақ мерзімді ретіндегі қаржылық міндеттемелерді жіктеу» атты қаржылық есептілікті беру» ҚЕХС (IAS) 1 түзету

2020 жылғы қаңтарда ҚЕХС жөніндегі кеңес «Қысқа және ұзақ мерзімді ретіндегі қаржылық міндеттемелерді жіктеу» атты қаржылық есептілікті беру» ҚЕХС (IAS) 1 түзету шығарды. Қабылданған түзету ұзақ мерзімді немесе қысқа мерзімді ретіндегі міндеттемелерді жіктеу өлшемдерін нақтылайды. Түзету 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Аталаған түзету шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді, себебі Топ нақтыланған өлшемдерді қолданып бастап қойған.

Топ пайдалану мүмкін қолданыстағы стандарттарға жоғарыда аталған жаңа стандарттар мен түзетулерді мерзімнен бұрын қолдануды жоспарламайды.

5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан есепті кезеңнің аяғында есептілікте ұсынылатын түсімдер, шығыстар сомасына, активтерге және міндеттемелерге, сондай-ақ міндеттемелер шарттары туралы ақпаратты ашуға әсер ететін бағалау мәндерін және болжауларды пайымдау мен анықтау енгізуді талап етеді. Алайда осы болжаулар мен бағалау мәндеріне қатысты айқынсыздық келешекте осындай болжаулар мен бағалау қолданылатын активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құнын елеулі түзетуді талап етуі мүмкін.

Топтың тәуекелдерге бейімділігі туралы және белгісіздіктер туралы өзге ақпаратты ашу мына ескертпелерде ұсынылған:

- қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаты мен саясаты (40-ескертпе);
- сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу (40-ескертпе).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар**

Болашақ туралы негізгі болжаулар және есепті күнге бағалаулардағы айқынсыздықтың басқа да негізгі көздері төменде қаралады, олар келесі қаржы жылы ішінде активтердің теңгерімдік құны мен міндеттемелерге елеулі түзетулердің себебі болуы мүмкін. Топтың болжаулары мен бағалау мәндері шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау кезінде қолында болған бастапқы деректерге негізделген. Алайда ағымдағы жағдаяттар мен болашаққа қатысты болжаулар нарықтық өзгерістер мен Топ бақылауында емес жағдаяттарға байланысты өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер олардың пайда болуына қарай болжауларда көрініс табады.

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау

Топ негізгі құралдарын қайта бағаланған құнымен есептейді. 2019 жылдың ішінде Топтың негізгі құралдардың қайта бағалауы үшін Топ тәуелсіз кәсіби бағалаушыларды жұмысқа тартты.

Әділ құнды бағалаған кезде Топ пайдаланған бағалау әдістері бағаланатын активті ең жақсы және ең тиімді пайдалану тұрғысынан қарастырылады. БМТ мен Магистралдық суағызғысын қоспағанда, Топ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды операциялық қызметте пайдалану болып табылады. БМТ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды сату болып табылады. Магистралдық суағызғысы активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды өңірдегі мұнай өндіруші компаниялардың активтерімен жиынтықта пайдалану болып табылады.

Қазақстан Республикасы қалаларындағы Топтың тиісті жер учаскелерімен бірге офистік ғимараттарының, Грузиядағы жер учаскелерін (Батуми қ.), сондай-ақ көлік құралдарының және өзге де жеке амандандырылмаған активтердің әділ құнын бағалау үшін пайдаланған бастапқы деректер әділ құн иерархиясындағы 2-ші деңгейге жатады (бағасы белгіленетін байқалатын бастапқы деректер).

Топтың қалан негізгі құралдары мамандандырылған болып табылады және олардың әділ құнын айқындаған кезде әділ құн иерархиясындағы 3-ші деңгейге жататын бастапқы деректер пайдаланды (байқалмайтын бастапқы деректер).

БМТ қоспағанда, бағалау үшін пайдаланған әдіснама, алғаш кезде, ауыстырудың амортизацияланатын құнын бағалауға негізделген («шығынды әдіс»). Егер бағаланатын объект жаңа немесе құрылыс кезеңінде тұрса, олардың ықтимал сату бағасы туралы ақпарат алу мүмкін болмайтын (белсенді нарық жоқ кезде) нарығы шектеулі объектілерге (арнайы объектілер) жататын болса, шығынды тәсіл қолданылады. БМТ негізгі құралдарының әділ құны нарық әдісін пайдаланумен айқындалды.

Әділ құнды бағалау шеңберінде бағалаушы Топтың негізгі құралдары арнайы объектілерінің экономикалық тозу көлемін талдаған кезде кіріс әдісін пайдалана отырып баламалық кірістілігіне тест жүргізді. БМТ мен Магистралдық суағызғысын қоспағанда, Топ компанияларының негізгі құралдарының өтелетін құны пайдалану құндылығын бағалау жолымен айқындалды. Активтерді пайдалану бағалылығы таза айналымдағы капитал құнының және мамандандырылмаған негізгі құралдардың әділ құнына түзетілген бизнес құны ретінде айқындалған. Ақша ағындарын болжау Топ басшылығы мақұлдаған Топ компанияларының тиісінше 2019 жылға және 2020-2024 жылдар кезеңіне бюджеттері мен бизнес жоспарларына негізделді. Болжамнан кейінгі кезеңдегі ақша ағындарының құны төмене көрсетілген дисконттау ставкаларының және ұзақмерзімді өсу қарқынының көрсеткіштерін пайдаланумен Гордонның формуласы бойынша айқындалды. Жоғарыда аталған активтер ақша ағындарын шоғырландыратын бөлімшелерге («ААШБ») топтастырылды – Мұнай тасымалдау (Компания) ААШБ және БТК ААШБ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау (жалғасы)

Пайдалану бағалылығын айқындаған кезде мынадай негізгі жол берулер қолданылды:

	Ақша ағымдарын туындататын бөлімдер	
	Мұнайды тасымалдау (Компания)	БТК
Дисконттау мөлшерлемесі (WACC)	13,94%	11,82%
Өсудің ұзақ мерзімді қарқыны	3,29%	2%

Пайдалану бағалылығы бойынша алынған нәтижелер амортизациялық ауыстыру құны бойынша айқындалған көрсеткіштерден төмен болды және, тиісінше, Топтың негізгі құралдарының әділ құны ретінде алынды. Пайдалану бағалылығын бағалау нәтижелері дисконттау мөлшерлемесінің және ұзақ мерзімді өсу қарқынының өзгеруіне, сондай-ақ ұсынылатын қызметтерді сату көлемдеріне қатысты болжамдарға, ұсынылатын қызметтердің тарифтері деңгейіне, күрделі және ағымдағы шығындардың мөлшеріне сезімтал болды.

Дисконттау мөлшерлемесінің және ұзақ мерзімді өсу қарқынының өзгеруіне негізгі құралдар құнының сезімталдығын талдау келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Негізгі құралдардың құнының (төмендеуі)/өсуі	
		Мұнайды тасымалдау ААТБ (Компания)	БТК ААТБ
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5%	21.053.605	335.914
	+0,5%	(19.176.879)	(327.880)
Өсудің ұзақ мерзімді қарқыны	-0,5%	(14.573.259)	(604.110)
	+0,5%	16.009.748	665.707

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау, сондай-ақ олардың құнсыздануы бөлігінде негізгі құралдарға жүргізілген талдау нәтижесінде, 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған 12 айдың ішінде Топтың негізгі құралдарының теңгерімдік құны (технологиялық мұнайды қоспағанда) 71.339.490 мың теңгеге ұлғайды (6-ескерту). Бұл ретте қайта бағалау резерві арқылы нетто-жете бағалау 85.991.715 мың теңге құрады, ал арзандату пайда мен шығындар арқылы 14.652.225 мың теңге мөлшерінде мойындалды. Негізгі құралдардың арзандатуы негізінен БМТ негізгі құралдарының құнсыздануына байланысты болды.

БТК жер пайдалану құқығының құнсыздануы

Олардың нарықтық құнына негізделген, БТК жер учаскелерінің әділ құнын тәуелсіз бағалау нәтижелері бойынша Топ бұрын мойындалған БТК жер пайдалану құқығының 3.832 мың АҚШ долларына (1.467.158 мың теңгеге баламалы) құнсыздануын қалпына келтірді (8-ескерту).

Технологиялық мұнайды қайта бағалау

Технологиялық мұнайды қайта бағалау мұнайдың әділ бағасының ауытқуы айтарлықтай жиі әрі елеулі болатындықтан, әр есеп күніне жүргізіледі. Технологиялық мұнай 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қайта бағаланды.

Технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн сатында 2-деңгейге жатады (ауыстырылмайтын бақыланатын бастапқы деректер).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Технологиялық мұнайды қайта бағалау (жалғасы)*

Топ басшылығы технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтау кезінде келесі пайымдауларды назарға алды:

- технологиялық мұнай құбырды пайдалану үдерісінің ажырағысыз бөлігі, онсыз тасымалдау мүмкін емес және тиісінше бағалау нысаны мамандандырылған актив болып табылады;
- технологиялық мұнай ТМРК қойған шектеулер нәтижесінде сатыла да және өзгелей түрде пайдаланыла да алмайды;
- ТМРК және Қазақстан Республикасының Үкіметі елдегі жалпы баға индексіне тарифтердің жағымсыз әсерінің алдын алу үшін оларды мұқият қадағалап отырады (экспорт үшін және Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттің тарифтарын қоспағанда), және тиісінше егер мұнай халықаралық нарық бағасы бойынша бағаланған болса, оның құнын өтеуге мүмкіндік бермейтін деңгейде белгіленуі мүмкін;
- Топқа ҚМГ белгілеген қағида әсер етеді, және егер мұнайдың белгілі бір бөлігін сатуға шешім қабылданып, мұндай шешімді ТМРК бекіткен жағдайда, ол тек ҚМГ тобының сауда бөлімшесіне ғана ішкі баға бойынша сатылуы мүмкін;
- және егер Топқа құбырдың жаңа бөліктерін толтыру үшін қосымша мұнай сатып алу қажет болса, ол оны осындай ішкі бағамен ҚМГ тобының кәсіпорнынан сатып алар еді.

Осы факторлардың бәрін ескере отырып, Топтың технологиялық мұнайының әділ құны бір тонна үшін 63.774 теңге бағасы ретінде анықталды (2018 жылғы 31 желтоқсанға: бір тонна үшін 63.015 теңге). Мұнайдың әділ құнының өзгеруінің әсері 1.938.556 мың теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 54.541.851 мың теңге) құрады, сондай-ақ 2019 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 3.216.187 мың теңге мөлшерінде (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 3.678.627 мың теңге) артық мұнайдың қосымша бағалауы танылды, қайта бағалаудың жинақ нәтижесі 5.154.743 мың теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 58.220.478 мың теңге) құрады (6-ескертіпте).

2019 жылғы 31 желтоқсанға құбырдағы мұнай көлемі 2.605 мың тоннаны құрады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 2.555 мың тонна). 2019 жылдың соңына жүргізілген түгендеу нәтижесі бойынша 50.431 тонна (2018 жылғы 31 желтоқсан: 58.377 тонна) артық мұнай кіріске алынды, сондай-ақ есепті кезеңде 120 тонна (2017 жылғы 31 желтоқсанға: 1.457 тонна) мұнай есептен шығарылды.

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет мерзімі

Топ негізгі құралдар қызметінің қалған пайдалы қызмет мерзімін ең әрі дегенде әрбір қаржы жылының соңына бағалайды және егер күтілетіні бұрынғы бағалаудан өзгеше болса, өзгерістер ҚЕХС (IAS) 8 «Есеп жүргізу саясаты, есептеу бағаларындағы өзгерістер мен қателіктерге» сәйкес есептеу бағаларындағы өзгерістер ретінде ескеріледі.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

2012 жылғы 4 шілдеде күшіне енген «Магистралдық құбыр туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Топтың пайдалану аяқталғаннан кейін магистралдық құбырды (мұнай құбырын) жою және бұдан әрі қоршаған ортаны қалпына келтіру, соның ішінде жерді қайта өңдеу жөнінде іс-шаралар жүргізу бойынша заңды міндеттемесі бар. Құбырлардың пайдалы қолдану мерзімі біткенде ауыстыруға байланысты, жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме іс-шаралары жүргізіледі.

Құбырларды жою және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемеге резерв Топ есептеген Қазақстан Республикасында қолданылатын техникалық ережелер мен нормаларға сәйкес бөлшектеу және жерді қалпына келтіру бойынша жұмыстарды жүргізу құнының негізінде бағаланады (1 км құбырды бөлшектеу бойынша шығын сомасы 5.954 мың теңгені құрайды (2018 жылы: 5.671 мың теңге)).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме (жалғасы)

Сондай-ақ активтерді пайдаланудан шығару және жерлерді қайта өңдеу жөніндегі міндеттемелер құрамында қалдықтар орналастырылатын полигондарды жою бойынша резерв көрсетілген. Резерв Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі талаптарына сәйкес 2013 жылы құрылған, оған сай қалдықтарды орналастыру полигонының меншік иелеріне полигон жабылғаннан кейін жерлерді қайта өңдеу және қоршаған ортаға әсерді бақылау үшін жою қоры құрылады.

Есепті күнгі жағдай бойынша резервтер сомасы төменде берілген міндеттемені орындаудың күтілетін мерзімін, инфляция мөлшерлемесін және есепті кезеңнің аяғына дисконт мөлшерлемесін пайдалана отырып белгіленді:

<i>Пайыз ретінде</i>	2019 жыл	2018 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	7,46%	8,91%
Инфляция мөлшерлемесі	5,48%	5,47%
Міндеттемені орындаудың мерзімі	15 жыл	16 жыл

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге арналған резервтің теңгерімдік құны 27.780.887 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 21.109.397 мың теңге) (27-ескертеме).

Залалды жою кезіндегі шығындарды бағалау табиғатты қорғау талаптарындағы және заңнаманы түсіндірудегі әлеуетті өзгерістерге ұшырайды. Сондай-ақ, мұндай шығындарды бағалау кезіндегі айқынсыздықтар балама таңдаулардағы, бұзылған жерлерді жою мен қайта қалпына келтіру әдістеріндегі, дисконт деңгейлері мен инфляция мөлшерлемесіндегі және осы міндеттеме күшіне енетін кезеңдегі әлеуетті өзгерістерді қамтиды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің маңызды болжамдарының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндеттемелердің (төмендеуі)/өсуі
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.996.206 (1.852.989)
Инфляция мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	(1.895.065) 2.025.087

Жеткізушілерге берілген алғытөлемдердің құнсыздануы бойынша резервтері

Топ жеткізушілерге берілген ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді алғытөлемдердің құнсыздануына қатысты резервтерді мойындады. Резервті бағалау кезінде мердігерлердің қызметіндегі бұрынғы және күтілетін нәтижелер есепке алынды. Экономикадағы, саладағы және нақты сипаттамалардың өзгерістері шоғырландырылған қаржы есептілігінде ескерілген резервтерге әсер етуі мүмкін.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда осы резервтер 742.567 мың теңге, және 745.465 мың теңге сомасында қалыптасты (10 және 13-ескертепелер).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қаржылық активтер бойынша резервтер*

Топ дебиторлық берешек және кредиттік мекемелердегі қаражаттар (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары) бойынша күтілетін несиелік шығындарға резервтер құрайды.

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындарды бағалау кезінде Топ стандартта көзделген жеңілдетілген тәсілді қолданды және күтілетін несиелік шығындарды аталған қаржы құралдарының бүкіл қызмет ету мерзімі ішінде есептеді. Топ қарыз алушыларға тән факторларға және жалпы экономикалық жағдайларға түзетілген кредиттік шығындарды өтеу тәжірибесін ескере отырып дайындалған бағалау резервтер моделін пайдаланды.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (ақша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары), бағалы қағаздардағы инвестицияларға қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық несиелік шығындар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындайтын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының кредиттік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тең сомада бағаланады.

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы ақпарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескерместен Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауға болады.

Сонымен, 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсанда күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтер 4.952.944 мың теңге және 4.776.003 мың теңге көлемінде қалыптастырылды (12, 16 және 17-ескертпелер).

Салықтар бойынша резервтер

Күрделі салық заңнамасын түсіндіруге, салық заңнамасындағы өзгерістерге, сондай-ақ келешекте салық салынылатын кірістерді алу мерзімі мен сомаларына қатысты айқындық жоқ. Шарттық қатынастардың ұзақ мерзімді сипатының күрделілігін ескергенде, нақты нәтижелер мен қабылданып рұқсат етілген нәтижелер арасында пайда болған айырма немесе мұндай рұқсат етілген нәтижелердің болашақтағы өзгеруі пайда салығы бойынша шығыстар немесе кірістер сомасы есептілігінде көрсетілген болашақ түзетулерге әкелуі мүмкін. Негізделген болжауларға сүйене отырып, Топ салық органдары жүргізген салық тексеруінен болуы мүмкін салдарына арнап резерв жасайды. Осындай резервтердің мөлшері түрлі факторларға, мысалы, алдыңғы тексерулердің және салық заңнамасын салық төлеуші компанияның және тиісті салық органының түсіндіруіне тәуелді болады. Талдаудағы мұндай айырмашылықтар мемлекеттегі басымды жағдайға байланысты көптеген сұрақтар туындайды.

Мерзімі ұзартылған салық бойынша активтер

Мерзімі ұзартылған салық активтері шегерілетін уақытша айырмашылықтар, пайдаланылмаған салық залалдары және салық жеңілдіктері бойынша оған қарағанда салық залалдары есептелуі мүмкін салық салынылатын пайда алу мүмкін болатын мөлшерде танылады.

Болашақ салық салынылатын пайданы алудың ықтимал мерзімі мен мөлшері негізінде шоғырландырылған қаржылық есептілігінде тануға болатын мерзімі ұзартылған салық активтері сомасын анықтау үшін басшылықтың елеулі пайымдауы қажет. 2019 жылғы 31 желтоқсанда мерзімі ұзартылған салық бойынша танылған активтер сомасы 11.176.846 мың теңге болды (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7.702.677 мың теңге) (36-ескертпе). 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың мерзімі ұзартылған салық бойынша танылмаған активтері болған жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қызметкерлерге сыйақылар*

Зейнеткерлікке шыққанға дейін және одан кейін қызметкерлерге ұзақ мерзімді сыйақылар құны және келтірілген міндеттемелер құны актуарлық әдіс қолданылып белгіленеді. Актуарлық әдіс келешекте нақты нәтижелерден айырмашылығы болуы мүмкін түрлі болжамдарды қолдануды білдіреді. Актуарлық әдіс дисконттау мөлшерлемелері, келешекте еңбекақының өсімі, өлім-жітім деңгейі және келешекте қызметкерлерге сыйақылар өсімі туралы болжамдарды қамтиды.

Негізгі болжауларды бағалаудың күрделілігіне және еңбек қызметінің аяқталуы бойынша қызметкерлерге төленетін сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді сипатына байланысты мұндай міндеттемелер осындай болжаулардың өзгерістеріне аса сезімтал. Барлық болжау әрбір есепті күнге қайта қаралады.

Қазақстан Республикасында жоғары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

Өлім-жітім деңгейі ашық қол жетімді өлім-жітім кестесіне негізделеді. Болашақ еңбекақы мөлшерінің көбеюі және зейнетақы мөлшерінің көбеюі күтіліп отырған болашақ инфляция қарқынына негізделеді.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанына қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді бағалау үшін пайдаланылған негізгі актуарлық болжаулар келесі түрде көрсетілген:

	2019 жыл	2018 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	7,28%	8,91%
Болашақта еңбекақының өсуі	5,0%	5,0%
Өлім-жітім пайызы	5,09%	5,3%

2019 жылғы 31 желтоқсанға еңбек қызметінің аяқталуынан кейін қызметкерлерге сыйақы бойынша міндеттеменің орташа ұзақтығы 19,31 жылды құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 19,4 жыл).

2019 жылы жұмыс істемейтін зейнеткерлер мен мүгедектерді әлеуметтік қолдау туралы ережеге енгізілген кейбір өзгерістерге байланысты Компания өз міндеттемелерін қайта қарады және өзгерістерді өткен кезеңдегі қызмет көрсету құны ретінде көрсетті (21-ескертілме).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің маңызды болжауларының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Міндеттемелердің өсуі/(төмендеу)
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.019.231 (920.047)
Болашақта еңбекақының өсуі	-0,5% +0,5%	(928.279) 1.023.214
Өмірдің ұзақтығы	-1 жыл +1 жыл	(160.918) 172.737

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технология- лық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
Валютаны қайта есептеудің әсері	(68.422)	–	(223.048)	(860.836)	(527.523)	–	(7.036)	47.384	(1.639.481)
Түсімдер	–	75.434	2.711.868	18.209	2.277.559	–	769.665	36.413.000	42.265.735
Шығарылу	(1.400.156)	(910.442)	(152.045)	(182.024)	(2.120.999)	(7.310)	(542.231)	(89.674)	(5.404.881)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв)	3.760.170	40.974.514	1.401.903	5.125.188	31.622.144	5.154.743	1.974.108	1.141.096	91.153.866
(Құнсыздану)/жете бағалау (пайдалар мен залалдар арқылы), нетто	(26.761)	664.400	(1.031.517)	(5.883.295)	(5.774.565)	–	(209.625)	(2.350.763)	(14.612.126)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен құнсыздануды алу	–	(43.990.419)	(6.694.396)	(21.263.640)	(62.823.961)	–	(12.957.244)	(321.557)	(148.051.217)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	(73.519)	–	(339.155)	(672.938)	(31.483)	–	(604)	–	(1.117.699)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	7.856	1.352.304	728.208	3.262.878	16.172.930	–	219.535	(21.743.711)	–
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертпе)	–	–	–	–	–	–	–	(245.274)	(245.274)
Ауыстырулар мен аударымдар	–	26.464	(728.305)	(3.413.930)	4.141.436	–	(36.728)	11.063	–
2019 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	23.949.576	233.143.081	19.294.537	87.817.200	165.639.253	166.121.927	10.110.133	49.263.659	755.339.366
2018 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	–	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	–	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)
Валютаны қайта есептеудің әсері	–	–	66.207	72.951	99.573	–	4.478	–	243.209
Тозу	–	(14.748.940)	(2.795.570)	(6.519.063)	(23.328.207)	–	(4.427.486)	–	(51.819.266)
Шығарылу	–	793.849	136.384	122.789	2.066.580	–	528.911	21.411	3.669.924
Құнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	–	(268)	–	(1.588)	–	–	–	(38.243)	(40.099)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	–	(1.083)	–	(6.325)	–	–	–	–	(7.408)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен құнсыздануды алу	–	43.990.419	6.694.396	21.263.640	62.823.961	–	12.957.244	321.557	148.051.217
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	–	–	189.980	8.829	2.465	–	604	–	201.878
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертпе)	–	–	–	–	–	–	–	7	7
Ауыстырулар мен аударымдар	–	533	1.178	85.494	(87.118)	–	(87)	–	–
2019 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	–	(5.385.993)	(1.176.504)	(2.616.469)	(10.120.061)	–	(1.618.342)	–	(20.917.369)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технология- лық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2017 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	19.890.305	227.862.264	14.563.900	109.033.695	157.269.793	102.839.808	17.899.977	35.937.112	685.296.854
Валютаны қайта есептеудің әсері	2.159.089	—	567.027	3.391.865	1.885.786	—	63.744	108.610	8.176.121
Түсімдер	—	38.026	6.500.021	41.517	4.786.484	—	2.089.359	37.535.779	50.991.186
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві бойынша түсімдер (27-ескертпе)	—	106.229	—	—	—	—	—	—	106.229
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған (18-ескертпе)	—	—	22.498	—	—	—	—	—	22.498
Шығарылу	(134.166)	(1.173.251)	(128.835)	(970.256)	(871.533)	(85.792)	(621.011)	(67.237)	(4.052.081)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв)	—	—	—	—	—	58.220.478	—	—	58.220.478
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	(168.288)	—	—	(4.270.070)	(578.375)	—	(29.015)	—	(5.045.748)
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған	3.468	8.321.832	2.970.215	4.472.508	19.150.067	—	1.468.985	(36.387.075)	—
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертпе)	—	—	—	—	—	—	—	(725.094)	(725.094)
Ауыстырулар мен аударымдар	—	(204.274)	(873.802)	(11.671)	1.061.493	—	28.254	—	—
2018 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
2017 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	—	(20.559.375)	(2.747.072)	(8.191.902)	(28.283.381)	—	(6.196.923)	(57.681)	(66.036.334)
Валютаны қайта есептеудің әсері	—	—	(125.185)	(632.362)	(459.136)	—	(20.943)	—	(1.237.626)
Тозу	—	(15.644.967)	(2.366.527)	(6.382.407)	(22.084.104)	—	(5.045.533)	—	(51.523.538)
Шығарылу	—	780.353	104.342	209.238	651.591	59.180	605.088	2.181	2.411.973
Құнсыздану (шығындар есебінен)	—	(2.185)	(276.897)	(841.411)	(1.160.537)	(8.586)	(32.434)	(249.232)	(2.571.282)
Құнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	—	(2.457)	(58.448)	(2.045.762)	(633.919)	(50.594)	(7.591)	—	(2.798.771)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	—	—	—	237.984	283.028	—	17.735	—	538.747
Ауыстырулар мен аударымдар	—	8.128	708	3.426	(10.857)	—	(1.405)	—	—
2018 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	—	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	—	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технология- лық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Қайта бағаланған құны	23.949.576	233.143.081	19.294.537	87.817.200	165.639.253	166.121.927	10.110.133	49.263.659	755.339.366
Жинақталған тозу және құнсыздану	–	(5.385.993)	(1.176.504)	(2.616.469)	(10.120.061)	–	(1.618.342)	–	(20.917.369)
Теңгерімдік құн	23.949.576	227.757.088	18.118.033	85.200.731	155.519.192	166.121.927	8.491.791	49.263.659	734.421.997
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Қайта бағаланған құны	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
Жинақталған тозу және құнсыздану	–	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	–	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)
Теңгерімдік құн	21.750.408	199.530.323	18.151.945	94.044.392	131.006.400	160.974.494	10.218.287	36.097.363	671.773.612

Егер жинақталған тозуды және жинақталған құнсыздануды шегергенде активтер бастапқы баға бойынша ескерілсе, шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосылған негізгі құралдардың әрбір қайта бағаланған санатының теңгерімдік құны төмендегідей көрсетіледі:

<i>Мың теңгемен</i>	Жер	Құбырлар	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар және жабдық	Технология- лық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған құрылыс	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсанға	17.966.615	154.981.672	15.537.915	59.764.353	112.835.701	30.407.824	6.273.128	49.777.755	447.544.962
2018 жылғы 31 желтоқсанға	18.437.634	157.523.347	15.720.849	69.988.280	110.237.099	30.409.139	8.162.817	37.152.464	447.631.629

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

2019 жылы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыс негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Астрахань-Маңғышлақ магистралды суағызғысында құбыр учаскесін ауыстыру;
- Өзен-Атырау-Самара, «Прорва-Құлсары» магистралды мұнай құбырларының құбыр желісінің учаскілерін ауыстыруымен күрделі жөндеу;
- магистралды мұнай құбыры объектілерін (байланыс желілері, электрмен жабдықтау, автоматика жүйесі және басқалары) ауыстыру және қайта құру.

2018 жылы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыс негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Астрахань-Маңғышлақ суағызғысы бойынша объектілерін, соның ішінде ССС-5 қайта құру;
- «Прорва-Құлсары» магистралды мұнай құбырының құбыр желісін ауыстыруымен күрделі жөндеу;
- өндірістік объектілеріндегі өрт сөндіру және электрмен жабдықтау жүйелерін қайта құру.

2019 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- толығымен амортизацияланған, бірақ әлі күнге дейін қолданыстағы негізгі құралдардың бастапқы құны мен тиісті жинақталған амортизациясы 1.030.764 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 1.158.467 мың теңге);
- аяқталмаған құрылыс 3.669.128 мың теңге көлемінде (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 4.479.477 мың теңге) құрылыс жұмыстары үшін сатып алынған материалдар мен босалқы бөлшектерді қамтиды.

31 желтоқсанда аяқталған 2019 жыл үшін аяқталмаған құрылыс құнына кіргізілген тозу сомасы 26.734 мың теңгені құрады (2018 жыл үшін: 33.166 мың теңге).

7. ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫ ТҮРІНДЕГІ АКТИВТЕР

2019 жылғы 31 жеттоқсандағы жағдай бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Пайдалану құқығы түріндегі активтер				
	Жер	Көлік активтері	Ғимараттар мен құрылыстар	Машиналар, жабдық және беріліс құрылғылары	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	—	—	—	—	—
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпе)	97.419	4.512.445	373.420	—	4.983.284
Түсімдер (24-ескертпе)	—	—	—	341.652	341.652
Амортизация	(10.951)	(1.254.808)	(84.932)	(72.201)	(1.422.892)
2019 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	86.468	3.257.637	288.488	269.451	3.902.044
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	131.814	6.106.397	399.633	341.652	6.979.496
Жинақталған амортизация	(45.346)	(2.848.760)	(111.145)	(72.201)	(3.077.452)
Қалдық құн	86.468	3.257.637	288.488	269.451	3.902.044

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**8. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша материалдық емес активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Лицензиялар	Бағдарла- малық жасақтама	Жерді пайдалануға арналған құқықтар	Өзге де	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299
Түсімдер	169.893	21.119	–	3	191.015
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған (6-ескертпе)	86.225	159.042	–	–	245.267
Амортизация	(128.506)	(348.364)	(193.732)	(4.362)	(674.964)
Құнсыздануды қайта қалпына келтіру (5-ескертпе)	–	–	1.467.158	–	1.467.158
Валютаны қайта есептеу	(5.851)	–	(323.192)	–	(329.043)
Шығарылу	–	(62.635)	–	–	(62.635)
2019 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	507.052	1.011.249	6.183.026	26.770	7.728.097
2017 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	312.106	1.290.744	4.912.491	30.460	6.545.801
Түсімдер	12.087	7.639	–	22.768	42.494
Аяқталмаған құрылыстан ауыстырылған (6-ескертпе)	133.827	591.267	–	–	725.094
Амортизация	(91.059)	(647.563)	(177.006)	(3.550)	(919.178)
Құнсыздану	–	–	(77.979)	–	(77.979)
Валютаны қайта есептеу	18.330	–	575.286	–	593.616
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	–	–	(18.549)	–	(18.549)
Аударымдар мен ауыстырулар	–	–	18.549	(18.549)	–
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.220.215	4.940.617	8.514.525	93.279	14.768.636
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(713.163)	(3.929.368)	(2.331.499)	(66.509)	(7.040.539)
Қалдық құн	507.052	1.011.249	6.183.026	26.770	7.728.097
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.021.657	5.499.098	9.160.850	93.276	15.774.881
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(636.366)	(4.257.011)	(3.928.058)	(62.147)	(8.883.582)
Қалдық құн	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	ҚҚҚ	МұнайТас	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	10.513.603	19.487.720	30.001.323
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпе)	(398.494)	–	(398.494)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасындағы үлесі	12.695.882	942.519	13.638.401
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық кірісіндегі/(залалындағы) үлесі	6.756.413	(82.304)	6.674.109
Жарғылық капиталына қосымша салымдар	–	5.100.000	5.100.000
2019 жылғы 31 желтоқсанға	29.567.404	25.447.935	55.015.339

Мың теңгемен	ҚҚҚ	МұнайТас	Жиыны
2017 жылғы 31 желтоқсанға	14.331.613	17.405.373	31.736.986
Есеп саясатындағы өзгерістер	(3.844)	(226)	(4.070)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың (залалындағы)/пайдасындағы үлесі	(3.726.041)	1.650.104	(2.075.937)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық (залалындағы) / кірісіндегі үлесі	(88.125)	432.469	344.344
2018 жылғы 31 желтоқсанға	10.513.603	19.487.720	30.001.323

2019 жылдың соңында қатысушылардың шешімімен МұнайТастың жарғылық капиталы жалпы сомасы 10.000.000 мың теңгеге ұлғайтылды, соның ішінде Компанияның үлесі 5.100.000 мың теңге құрады. Компанияның ақшалай қаражатпен енгізген салымының сомасы 100.000 мың теңге құрады, 5.000.000 мың теңге мөлшеріндегі қалған сома бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның жарғылық капиталына салым бойынша міндеттеме ретінде танылды.

Төмендегі кестелерде бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар туралы Топтың барабар үлесін қоса қаржы ақпараты берілген:

Мың теңгемен	ҚҚҚ			
	2019 жылғы 31 желтоқсан		2018 жылғы 31 желтоқсан	
	50%	100%	50%	100%
Бірлескен кәсіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	26.652.051	53.304.102	18.224.069	36.448.138
Ұзақ мерзімді активтер	112.103.745	224.207.490	108.058.909	216.117.818
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(21.010.934)	(42.021.868)	(20.594.902)	(41.189.804)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(88.177.458)	(176.354.916)	(95.174.473)	(190.348.946)
Таза активтер / инвестицияның теңгерімдік қуны	29.567.404	59.134.808	10.513.603	21.027.206
Анықтамалық				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	15.968.565	31.937.129	8.754.456	17.508.912
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	(15.056.917)	(30.113.834)	(15.411.861)	(30.823.722)
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	(75.869.231)	(151.738.462)	(89.400.397)	(178.800.794)

ҚҚҚ-ның ұзақ мерзімді қаржы міндеттемелері 2018 жылғы 27 маусымдағы агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкі»-мен бірлесе отырып Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен қарыз туралы келісім бойынша міндеттемелер болып табылады. Несие сомасы 540 млн. АҚШ долларын құрады (тартылған күнге 191.756.400 мың теңгеге баламалы), несие мерзімі ертерек өтеу мүмкіндігімен 6 жылды құрайды. Бұл қарыздың мақсаты Қытайдың Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен АйЭнДжи Н.В. Банкінің және Қытайдың Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкі» АҚ-мен болған несиелерді қайта қаржыландыру. Бұл қайта қаржыландырудың нәтижесінде банктің маржасын 3,96%-дан 2,375%-ға дейін төмендетілді және негізгі қарызды өтеу мерзімін 2023 жылдан бастап 2024 жылға дейін кейінге қалдырды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

Компания және ҚҚҚ-ның екінші үлестесі осы қарыздар бойынша қамтамасыз ету ретінде кепілдік берген жоқ.

2019 жылғы 31 желтоқсанға сыйақымен бірге қарыз сомасы 475.319 мың АҚШ долларын (181.852.296 мың теңгеге баламалы) құрады. 2018 жылғы 31 желтоқсанға сыйақымен бірге алғандағы қарыз сомасы 545.613 мың АҚШ долларын (209.624.516 мың теңгеге баламалы) құрады.

<i>Мың теңгемен</i>	МұнайТас			
	2019 жылғы 31 желтоқсан		2018 жылғы 31 желтоқсан	
	51%	100%	51%	100%
Бірлескен кәсіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	12.193.177	23.908.190	9.688.754	18.997.557
Ұзақ мерзімді активтер	17.450.072	34.215.827	14.019.921	27.490.041
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(1.471.757)	(2.885.798)	(1.634.263)	(3.204.437)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(2.723.557)	(5.340.308)	(2.586.692)	(5.071.945)
Таза активтер / инвестицияның теңгерімдік құны	25.447.935	49.897.911	19.487.720	38.211.216

Анықтамалық

Ақша қаражаттары және олардың баламалары	6.565.142	12.872.827	9.485.812	18.599.631
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	—	—	—	—
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	—	—	—	—

<i>Мың теңгемен</i>	ҚҚҚ			
	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін			
	2019 жыл		2018 жыл	
	50%	100%	50%	100%

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат

Түсім	38.093.128	76.186.256	30.443.093	60.886.186
Жалғасатын қызметтен жылдағы пайда/(залал)	12.695.882	25.391.764	(3.726.041)	(7.452.082)
Тоқтатылған қызметтен салықтан кейінгі жылдағы пайда/(залал)	—	—	—	—
Өзге де жиынтық кіріс/(залал)	6.756.413	13.512.826	(88.125)	(176.250)
Жиынтық кіріс/(залал) жиыны	19.452.295	38.904.590	(3.814.166)	(7.628.332)

Дивидендтер

	—	—	—	—
--	---	---	---	---

Анықтамалық

Тозу және амортизация	(6.753.476)	(13.506.951)	(5.996.100)	(11.992.200)
Пайыздық кірістер	97.095	194.190	111.955	223.910
Пайыздық шығыстар	(5.443.989)	(10.887.978)	(6.072.471)	(12.144.942)
Бағамдық айырмадан түскен кіріс/(залал)	363.920	727.840	(12.668.632)	(25.337.264)
Табыс салығы бойынша (шығыстар)/үнемділік	(3.141.393)	(6.282.786)	521.561	1.043.122

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	МұнайТас			
	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін			
	2019 жыл		2018 жыл	
	51%	100%	51%	100%
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат				
Түсім	3.690.358	7.235.996	4.542.842	8.907.533
Жалғасатын қызметтен жылдағы пайда	942.519	1.848.076	1.650.104	3.235.498
Тоқтатылған қызметтен салықтан кейінгі жылдағы пайда/(залал)	—	—	—	—
Өзге де жиынтық (залал)/кіріс	(82.304)	(161.380)	432.469	847.978
Жиынтық кіріс жиыны	860.215	1.686.696	2.082.573	4.083.476
Дивидендтер	—	—	—	—
Анықтамалық				
Тозу және амортизация	(1.028.403)	(2.016.476)	(906.649)	(1.777.743)
Пайыздық кірістер	614.557	1.205.014	609.842	1.195.769
Табыс салығы бойынша шығыстар	(231.209)	(453.351)	(420.663)	(824.829)

10. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ҮШІН ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Негізгі құралдар және құрылыс қызметтері үшін үшінші тараптарға алғытөлемдер	1.640.395	838.835
Негізгі құралдар және құрылыс қызметтері үшін байланысты тараптарға алғытөлемдер (38-ескертуге)	—	16.118
	1.640.395	854.953
Минус: құнсыздану бойынша резерв	(741.920)	(744.818)
Жиыны	898.475	110.135

Негізгі құралдар үшін жеткізушілерге берілген алғытөлемдердің құнсыздану резервінің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	744.818	661.754
Алғытөлемдерді есептен шығарудағы қолдану	—	(10.696)
Валютаны қайта есептеу	(2.898)	93.760
31 желтоқсанға	741.920	744.818

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**11. ҚОРЛАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қорлар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Босалқы бөлшектер	3.269.061	2.367.694
Отын	1.184.427	1.012.770
Құрылыс материалдары	815.171	562.323
Химиялық реагенттер	400.825	383.129
Арнайы киім	360.870	345.834
Тауарлар	78.972	98.814
Өзге де	408.064	408.241
Минус: құнсыздану бойынша резерв	(238.889)	(48.307)
Жиыны	6.278.501	5.130.498

12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	82.639	82.987
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	1.123.472	—
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(77.485)	—
Жиыны	1.128.626	82.987

Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резерв келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	—	—
Жылдағы есептеу, нетто (31-ескертпе)	77.485	—
31 желтоқсанға	77.485	—

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	7.406.294	7.163.458
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешегі (38-ескертпе)	2.446.713	2.420.294
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	767.842	725.594
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешегі (38-ескертпе)	509	19.761
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(4.763.120)	(4.701.509)
Жиыны	5.858.238	5.627.598

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	4.701.509	3.444.446
Есеп саясатындағы өзгерістер	—	27.623
Жылдағы есептеу, нетто (31-ескертпе)	128.775	774.844
Резерв арқылы есептен шығару	(3.066)	—
Валюталарды қайта есептеу	(64.098)	454.596
31 желтоқсанға	4.763.120	4.701.509

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК (жалғасы)**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың сауда және өзге де дебиторлық берешегі мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	5.152.735	4.935.286
АҚШ долларымен	693.253	673.886
Ресей рублімен	2.303	1.905
Өзге де валютада	9.947	16.521
Жиыны	5.858.238	5.627.598

Төменде бағалау резервтер моделін пайдалана отырып, сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша Топтың кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы туралы ақпарат келтірілген:

Мың теңгемен	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					Жиыны
	Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі					
	Мерзімі өтпеген	3 айдан кем	3-тен 6 айға дейін	6-дан 12 айға дейін	1 жылдан артық	
2019 жылдың 31 желтоқсанына						
Дефолт болған жағдайда есептелген жалпы теңгерімдік құн	6.136.378	558.655	254.038	230.709	4.647.689	11.827.469
Күтілетін несиелік шығындар	(145.384)	(2.043)	(41.372)	(12.065)	(4.639.741)	(4.840.605)

	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					
		Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі				
	Мерзімі өтпеген	3 айдан кем	3-тен 6 айға дейін	6-дан 12 айға дейін	1 жылдан артық	Жиыны
Мың теңгемен						
2018 жылдың 31 желтоқсанына						
Дефолт болған жағдайда есептелген жалпы теңгерімдік құн	3.931.434	341.864	164.353	343.815	5.630.628	10.412.094
Күтілетін несиелік шығындар	(79.033)	(2.444)	(45.948)	(69.582)	(4.504.502)	(4.701.509)

13. ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жеткізішулерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптарға алғытөлемдер	710.000	519.721
Байланысты тараптарға алғытөлемдер (38-ескертпе)	549.212	225.799
	1.259.212	745.520
Минус: құнсыздану	(647)	(647)
Жиыны	1.258.565	744.873

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**14. ӨТЕЛУГЕ ЖАТАТЫН ҚҚС ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР БОЙЫНША АЛДЫН АЛА ТӨЛЕМ**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Өтелуге жататын ағымдағы ҚҚС	6.705.365	9.021.244
Өтелуге жататын ұзақ мерзімді ҚҚС	1.958.523	–
Өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	415.730	483.654
Жиыны	9.079.618	9.504.898

15. ӨЗГЕ ДЕ АҒЫМДАҒЫ АКТИВТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ағымдағы активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Мұнайды тасымалдау бойынша көлік экспедиция қызметтері үшін берешек	6.726.960	7.653.717
Сақтандыру бойынша алдын ала төлем	35.760	128.906
Үшінші тараптардың болашақ кезеңдер шығыстары	34.805	47.352
Қызметкерлердің берешегі	31.905	13.986
Өзге де	30.206	39.193
Жиыны	6.859.636	7.883.154

16. БАНК САЛЫМДАРЫ

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
АҚШ долларымен көрсетілген қысқа мерзімді банк салымдары	45.910.799	25.357.200
Теңгемен көрсетілген ұзақ мерзімді банк салымдары	2.158.180	2.802.206
Теңгемен көрсетілген салымдар бойынша есептелген пайыздар	39.791	53.150
АҚШ долларымен көрсетілген салымдар бойынша есептелген пайыздар	69.414	41.315
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(78.017)	(51.592)
Жиыны	48.100.167	28.202.279

Қысқа мерзімді банк салымдар бойынша күтілетін несиелік шығындар қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	27.462	–
Есеп саясатындағы өзгерістер	–	264
Жылдағы есептеу, нетто (35-ескертпе)	32.142	27.198
31 желтоқсанға	59.604	27.462

Ұзақ мерзімді банк салымдар бойынша күтілетін несиелік шығындар қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	24.130	–
Есеп саясатындағы өзгерістер	–	31.251
Жылдағы есептеуді қайтару (35-ескертпе)	(5.717)	(7.121)
31 желтоқсанға	18.413	24.130

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**16. БАНК САЛЫМДАРЫ (жалғасы)**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілді:

- өтеу мерзімі 2020 жылдың қаңтарынан маусымға дейінгі кезеңде аяқталатын (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 2019 жылдың қаңтарынан маусымға дейінгі кезеңде), пайыздық жылдық мөлшерлемесі 0,5%-дан (2018 жылғы 31 желтоқсанға: жылдық мөлшерлемесі 0,5%-дан 0,7%-ға дейінгі) 3 айдан 12 айға дейінгі мерзімге АҚШ долларында орналастырылған қысқа мерзімді салымдар;
- Компания қызметкерлерін тұрғын үймен қамтамасыз ету аясында жеңілдетілген несиелеу мөлшерлемесімен орналастырылған, сәйкесінше, 2028 жылға және 2027 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,4%-ға дейін пайыздық мөлшерлемесімен пайдалануға шектелген ұзақ мерзімді банк салымдары (2018 жылғы 31 желтоқсанға: сәйкесінше, 2029 жылға және 2027 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,5%-ға дейін пайыздық мөлшерлемесімен).

17. АҚША ҚАРАЖАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаттар және олардың баламалары келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Банктердегі теңгемен көрсетілген мерзімді салымдар	19.238.432	27.107.538
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген ағымдағы шоттар	4.365.671	2.468.302
Банктердегі теңгемен көрсетілген ағымдағы шоттар	2.920.193	3.202.253
Банктердегі ларимен көрсетілген ағымдағы шоттар	2.080.907	461.040
Банктердегі Ресей рублімен көрсетілген ағымдағы шоттар	32.182	31.447
Банктердегі еуромен көрсетілген ағымдағы шоттар	22.573	8.452
Банктердегі өзге де ағымдағы шоттар	23.175	21.567
Кассадағы қолма-қол ақша	280	1.146
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(34.322)	(22.902)
Жиыны	28.649.091	33.278.843

Ақша қаражаттары және олардың баламалары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервінің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	22.902	5.784
Есеп саясатындағы өзгерістер	–	1.334
Жылдағы есептеу, нетто (35-ескертуге)	8.858	15.906
Валюталарды қайта есептеу	2.562	(122)
31 желтоқсанға	34.322	22.902

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша теңгемен орналасқан ағымдағы шоттар мен 3 айға дейінгі мерзімді салымдардың сыйақы 6,75%-дан бастап 8,60%-ға дейін жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2018 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 6,55%-дан бастап 7,50%-ға дейін).

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша АҚШ долларымен орналасқан ағымдағы шоттардың сыйақы 0,25%-дан бастап 4%-ға дейін жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді.

18. САТУҒА АРНАЛҒАН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсандағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің өзгерістері келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға	2.406.231	2.848.498
Негізгі құралдардан және материалдық емес активтерден ауыстырылған (6, 8-ескертулер)	915.821	4.525.550
Сатылған	(1.481.495)	(4.661.363)
Жылдағы құнсыздануды есептеу (33-ескертуге)	(960.743)	(283.956)
Негізгі құралдарға ауыстырылған (6-ескертуге)	–	(22.498)
31 желтоқсанға	879.814	2.406.231

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**18. САТУҒА АРНАЛҒАН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР (жалғасы)**

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құрамына Алматы қаласындағы кеңсе ғимараты, сондай-ақ пайдаланылмаған көлік құралдары көрсетілген. Топ өз құнын өтелімді пайдалану арқылы емес, сату арқылы өтемекші. Осы активтер олардың теңгерімдік және сату шығындарын шегергендегі әділ құнының ең азы бойынша танылды және ағымдағы жағдай бойынша дереу сатуға дайын.

2018 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құрамында Павлодар қаласындағы әкімшілік-тұрмыстық ғимараты, ол 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған 12 ай ішінде он жылға бөліп төлеу шартымен сатылды, сондай-ақ жеке автокөлік құралдары көрсетілген. Көрсетілген активтерді сатудан түскен кірістің нетто-сомасы 34.624 мың теңгені құрады (32-ескертпе).

19. ОБЛИГАЦИЯЛАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2017 жылдың желтоқсан айында 2017 жылғы 7 қарашадағы Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен Топ «DSFK арнайы қаржылық компаниясы» ЖШС – нің (бұдан әрі – «DSFK облигациялары») облигацияларын сатып алды, сатып алынған облигацияларды «RBK банкі» – АҚ да (бұдан әрі – «RBK банкі») орналастырылған қаражатпен төледі. Облигациялардың номиналды сомасы 5.019.520 мың теңгені құрады, облигациялар саны 5.019.520 мың дана. DSFK облигацияларының жылдық сыйақы мөлшерлемесі 0,01% және өтеу мерзімі 15 жыл. Жоғарыда аталған облигациялар «Қазақмыс Корпорациясы» ЖШС 1.379.913 мың теңге сомасында қаржы кепілдігімен қамтамасыз етілген. Топтың сұрауы бойынша, облигацияларды шығарған күннен бастап бес жыл өткеннен кейін кепілдік талап етілуі мүмкін. Топ 12,4% нарықтық несие мөлшерлемесін басшылыққа ала отырып, облигациялардың әділ құнын қайта қарады және нәтижесінде облигациялардың әділ құнын қайта қараудан кірісті 165.251 мың теңге сомасында таныды (34-қосымша). Атап айтқанда, облигацияларға инвестициялардың теңгерімдік құны 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 919.511 мың теңге құрады (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 828.437 мың теңге).

2019 және 2018 жылдардың ішінде эмитент 1 облигацияға 1 теңге бағасымен, сәйкесінше, 74.177 мың және 43.457 мың облигацияларды қайта сатып алды. 2018 жылы облигациялардың әділ құнын қайта қараған нәтижесінде, 12,7% несие берудің нарықтық мөлшерлемесіне сүйене отырып, 122.932 мың теңге сомасына облигациялардың әділ құнын қайта қараудан түскен кіріс танылды (34-ескертпе).

20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ**Жарғылық капитал**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жарғылық капиталы жарияланған, шығарылған және 62.503.284 мың теңге көлемінде толық төленген 384.635.600 жай акциядан құралды, жарияланған бірақ шығарылмаған және төленбеген 1 акцияны қоспағанда.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капитал Компанияның акцияларды шығаруға байланысты 565.717 мың теңге мөлшерінде шеккен кеңес беру қызметтердің құны шегеріліп көрсетілді және 61.937.567 мың теңгені құрады.

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар

2016 жылдың ішінде Компания миноритарлық акционердің өтініші негізінде және директорлар Кеңесінің шешімінен кейін 9.549 мың теңге көлемінде орналастырылған 7.500 жай акциясын қайта сатып алды.

Активтерді қайта бағалау бойынша резервтер

Активтерді қайта бағалау бойынша резерв Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздануы негізінде және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резервтегі үлесінен құралған.

<i>Мың теңгеммен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Топтың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резерв	266.033.531	215.013.525
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарын қайта бағалау бойынша резервтегі үлесі	33.551.968	28.575.452
Жиыны	299.585.499	243.588.977

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Есептілік валютасын қайта есептеу резерві**

2019 жылғы 31 желтоқсанға есептілік валютасын қайта есептеу резерві 37.737.309 мың теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға 39.572.764 мың теңге). Бұл резервтің өзгеруі валюта айырбастау бағамының өзгеру салдарынан шетел кәсіпорындарының есептілігінің қайта есептелуімен байланысты (*4.2-ескерту*).

Капиталдың өзге де резервтері

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша меншікті капиталдың өзге де резервтері 1.893.432 мың теңге мөлшерінде залалды құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 72.146 мың теңге). Осы резервтің белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша өзгерісі Топтың және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың міндеттемелерін қайта бағалаудан болатын актуарлық залалды танумен негізделген. Белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша Топтың міндеттемелерін қайта бағалаудан болған актуарлық шығындар 1.872.560 мың теңгені (*21-ескерту*) құрады, оның салықтық әсері 51.467 мың теңгені (*36-ескерту*) құрайды. 2018 жылдың ұқсас кезеңінде белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша Топтың міндеттемелерін қайта бағалаудан болатын актуарлық пайда 688.653 мың теңгені құрады (*21-ескерту*), салық тиімділігі 137.731 мың теңгені құрады (*36-ескерту*).

Дивидендтер

2019 жылдың ішінде Компания, Акционерлер жалпы жиналысының 2019 жылғы 28 мамырдағы шешіміне сәйкес, 2018 жылғы қызмет нәтижелері бойынша 40.001.322 мың теңге (бір акцияға 104 теңге есебімен) мөлшерінде дивидендтерді есептеді және төледі, оның ішінде 2018 жылғы қорытындылар бойынша 38.484.983 мың теңге мөлшерінде алынған таза кіріс есебінен және өткен жылдардың 1.516.339 мың теңге мөлшерінде бөлінбеген пайда есебінен, олардан ҚМГ-ға 36.001.892 мың теңге (*38-ескерту*) және миноритарлық акционерлерге – 3.999.430 мың теңге төленді.

2018 жылдың ішінде Компания, Акционерлер жалпы жиналысының 2018 жылғы 24 мамырдағы шешіміне сәйкес, 2017 жылғы қызмет нәтижелері бойынша 61.540.496 мың теңге (бір акцияға 160 теңге есебімен) мөлшерінде дивидендтерді есептеді және төледі, оның ішінде 2017 жылғы қорытындылар бойынша 50.117.856 мың теңге мөлшерінде алынған таза кіріс есебінен және өткен жылдардың 11.422.640 мың теңге мөлшерінде бөлінбеген пайда есебінен, олардан ҚМГ-ға 55.387.527 мың теңге (*38-ескерту*) және миноритарлық акционерлерге – 6.152.969 мың теңге төленді.

Акцияға пайда

Акцияға базалық пайда сомалары Топтың бас компаниясы жай акцияларын ұстаушыларына тиісті кезеңдегі таза пайданы кезең ішіндегі айналымдағы жай акциялардың өлшенген орташа санына бөлу жолымен есептелген.

Компания Топтың бас компаниясы ретінде айырбасталымды қаржы құралдарын шығармайтындықтан бір акцияның базалық пайдасы акцияға таратылған пайдаға тең.

Төменде акцияға базалық пайда есептеуде пайдаланылған пайда мен акциялар саны туралы ақпарат келтірілген.

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Топтың бас компаниясының жай акцияларын ұстаушыларына тиісті таза пайда	45.121.438	38.484.983
Акцияға базалық пайданы есептеуге арналған жай акциялардың өлшенген орташа саны	384.628.099	384.628.099
Топтың бас компаниясы ретінде Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті есепті жылдағы пайдаға қатысты акцияға базалық пайда (теңгемен)	117	100

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Жай акциялардың теңгерімдік құны**

Төменде Топтың бас компаниясы үшін ҚҚБ талаптарына сәйкес бір жай акцияның теңгерімдік құны көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Активтер жиыны	912.813.470	803.440.601
Минус: материалдық емес активтер (8-ескертпе)	(7.728.097)	(6.891.299)
Минус: міндеттемелер жиыны	(209.834.504)	(178.024.402)
Жай акциялардың теңгерімдік құнын есептеуге арналған таза активтер	695.250.869	618.524.900
Жай акциялар саны	384.628.099	384.628.099
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (теңгемен)	1.808	1.608

21. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ СЫЯҚЫЛАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Негізінен, зейнетақыға қосымша төлемнен және барлық қызметкерлерге қатысты мерейтой күндеріне байланысты төлемнен тұратын Топтың қызметкерлерге берілетін сыйақылар бойынша міндеттемелері бар. Бұл төлемдер қамтамасыз етілмеген.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	658.941	663.463
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	15.756.306	12.940.911
Жиыны	16.415.247	13.604.374

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған ағымдағы қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	13.604.374	13.340.926
Таза пайыздық шығыстар (35-ескертпе)	1.182.087	1.163.566
Ағымдағы кезеңнің қызметтер құны (30, 31-ескертпелер)	721.869	568.282
Өткен кезеңнің қызметтер құны (5, 30, 31-ескертпелер)	(369.482)	–
Пайда және залал арқылы көрсетілген актуарлық залалдар/(пайдалар) (32, 33-ескертпелер)	77.964	(70.352)
Өзге жиынтық кіріс арқылы көрсетілген актуарлық залалдар/(пайдалар) (20-ескертпе)	1.872.560	(688.653)
Төленген сыйақылар	(674.125)	(709.395)
31 желтоқсанға қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	16.415.247	13.604.374

22. БОЛАШАҚ КЕЗЕҢДЕР КІРІСТЕРІ

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша болашақ кезеңдер кірісі, негізінен БТК жекелеген активтерін контрагентке ұзақ мерзімді жалға беруді қамтамасыз ететін 8.141.994 мың теңге мөлшеріндегі Топ кепілдігін білдіреді (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 8.423.897 мың теңге).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы міндеттемелер сомасының ұлғаюы есепті күнгі айырбас бағамының өзгеруімен, сондай-ақ кезең ішіндегі міндеттемелерді амортизациялаумен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**23. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек	10.318.431	10.209.574
Байланысты тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек (38-ескертпе)	3.743.715	2.062.160
Үшінші тараптардың алдында өзге де кредиторлық берешек	1.116.797	682.590
Байланысты тараптардың алдында өзге де кредиторлық берешек (38-ескертпе)	4.181	3.190
Жиыны	15.183.124	12.957.514

Сауда және өзге де кредиторлық берешек 7.730.268 мың теңге мөлшеріндегі негізгі құралдармен және аяқталмаған күрделі құрылысқа қатысты (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 4.655.943 мың теңге) байланысты және үшінші тараптардың алдындағы берешектерді қамтыды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиторлық берешектің ұлғаюы Прорва-Құлсары магистралдық мұнай құбырының, Астрахань-Маңғышлақ суағызғысы учаскелерін ауыстыру және талшықты-оптикалық байланыс желісі жүйесін жаңғырту сияқты күрделі сипаттағы жобаларға байланысты.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешектің ағымдағы құны мына валюталарда көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Теңгемен	14.576.983	12.207.766
АҚШ долларымен	179.750	244.584
Еуромен	23.667	34.206
Ресей рублімен	4.830	3.770
Өзге де валютада	397.894	467.188
Жиыны	15.183.124	12.957.514

24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған жалдау бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	2.891.445	—
Міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	1.912.220	—
Жиыны	4.803.665	—

2019 жылдың 31 желтоқсандағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі міндеттемелердің ағымдағы құнының өзгерісі келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл
1 қаңтарға	—
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпе)	5.513.329
Кезең ішіндегі түсімдер (7-ескертпе)	341.652
Міндеттемелер бойынша дисконттың амортизациясы (35-ескертпе)	638.724
Сауда және басқа да кредиторлық берешектерден аударым	161.526
Кезеңдегі төлемдер	(1.851.566)
31 желтоқсанға	4.803.665

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)**

Төменде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген жалдауға байланысты шығындар құны бойынша ақпарат берілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін
Пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясы (7-ескертпе)	1.422.892
Міндеттемелер бойынша дисконт амортизациясы (35-ескертпе)	638.724
Төмен құнды активтер бойынша жалдау шығындары (30 және 31-ескертпелер)	35.000
Жиыны	2.096.616

25. АЛЫНҒАН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер (38-ескертпе)	11.220.896	13.198.088
Үшінші тараптардан алынған алғытөлемдер	7.258.086	7.462.122
Жиыны	18.478.982	20.660.210

26. ТӨЛЕМГЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төлемге өзге де салықтар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Жеке табыс салығы	3.382.103	3.773.442
Бейрезидент – заңды тұлғалардан түсетін төлемдерден табыс салығы	1.071.635	1.146.069
Өлеуметтік салық	708.284	671.697
Мүлікке салынатын салық	126.139	118.004
Төленуге жататын ҚҚС	19.067	12.092
Өзге де салықтар	390.338	335.570
Жиыны	5.697.566	6.056.874

27. РЕЗЕРВТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтердің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

Қысқа мерзімді резервтер

<i>Мың теңгемен</i>	Салықтар бойынша резерв (БМТ)	Өтемдік тариф резерві (Компания)	Демеушілік көмек көрсету резерві (Компания)*	Өзге де резервтер	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	192.484	1.046.994	—	396.126	1.635.604
Бір жылға резервті есептеу, нетто (31, 33-ескертпелер)	—	18.100	1.200.000	206.298	1.424.398
Резервті қолдану	—	(1.062.122)	(1.200.000)	(476.604)	(2.738.726)
Валютаны қайта есептеу	(13.432)	—	—	(1.291)	(14.723)
2019 жылғы 31 желтоқсанға	179.052	2.972	—	124.529	306.553
2017 жылғы 31 желтоқсанға	182.117	—	—	41.125	223.242
Бір жылға резервті есептеу (31, 33-ескертпелер)	—	1.046.994	—	246.703	1.293.697
Аударымдар мен ауыстырулар	—	—	—	72.114	72.114
Валютаны қайта есептеу	10.367	—	—	36.184	46.551
2018 жылғы 31 желтоқсанға	192.484	1.046.994	—	396.126	1.635.604

* Бір жылға резервті 2018 жылғы 29 қыркүйектегі тапсырмасын және ҚМГ Басқармасының 2019 жылғы 11 ақпандағы шешімін, сондай-ақ Компанияның директорлар Кеңесінің 2019 жылғы 29 қаңтардағы шешімін орындау мақсатында Компания есепті кезеңде Түркістан қаласындағы объектіні салуға жалпы сомасы 2.200.000 мың теңгеге демеушілік көмек көрсетті, оның ішіндегі 1.200.000 мың теңге 2019 жылғы наурызда есептелген резерв есебінен төленді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**27. РЕЗЕРВТЕР (жалғасы)****Ұзақ мерзімді резервтер**

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания ағымдағы үздік есептік бағалауды ескере отырып, ұзақ мерзімді резервтерді қайта қарады. Пайдаланылған жорамалдар мен дисконттау мөлшерлемесіндегі өзгерістерге сезімталдық *5-ескертіпте* көрсетілген.

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
1 қаңтарға сальдо	21.109.397	15.347.322
Актив арқылы бір жылға есептеу (<i>6-ескертіпте</i>)	–	106.229
Бағалауды өзге жиынтық залал арқылы қайта қарау	3.334.156	3.102.220
Резервті қалпына қайта келтіру және пайдалар мен залалдар арқылы бағалауды қайта қарау (<i>33-ескертіпте</i>)	1.445.338	1.162.914
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв дисконтының амортизациясы (<i>35-ескертіпте</i>)	1.891.996	1.390.712
31 желтоқсанға сальдо	27.780.887	21.109.397

28. ӨЗГЕ ДЕ АҒЫМДАҒЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Еңбекақы мен өзге де сыйақылар	11.099.128	10.279.349
Байланысты тараптардың алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша берешек (<i>38-ескертіпте</i>)	8.193.956	8.437.279
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша берешек	5.192.306	4.319.474
Зейнетақы қоры алдындағы берешек	870.184	817.336
Үшінші тараптардан болашақ кезеңдер табыстарының ағымдағы бөлігі	576.806	579.231
Өзге де есептеулер	341.844	400.595
Жиыны	26.274.224	24.833.264

Еңбекақы және өзге де сыйақылар құрамына еңбекақы төлеу бойынша ағымдағы берешектер, жыл қорытындысы бойынша сыйақы төлеу бойынша міндеттемелер, демалысақы төлеу бойынша міндеттемелер кіреді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**29. ТҮСІМ**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін түсім келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл				
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды ауыстырып құю	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
Шикі мұнайды тасымалдау	199.874.262	–	–	–	199.874.262
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	16.077.069	–	–	–	16.077.069
Су тасымалдау	–	–	7.576.717	–	7.576.717
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	5.248.781	–	–	–	5.248.781
Теңіз кемежай қызметтері	–	–	–	4.960.464	4.960.464
Мұнайды және мұнай өнімдерін ауыстырып құю және темір жолмен тасымалдау	–	4.437.846	–	–	4.437.846
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	677.031	–	–	–	677.031
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	52.861	–	–	–	52.861
Өзге де	101.665	–	6.661	612.593	720.919
Жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950
Географиялық аймақтар					
Қазақстан	197.920.245	2.105.402	7.583.378	–	207.609.025
Ресей	24.111.424	–	–	–	24.111.424
Грузия	–	1.601.162	–	5.561.954	7.163.116
Өзге мемлекеттер	–	731.282	–	11.103	742.385
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950
Табысты тану мерзімі					
Белгілі бір уақытта	205.954.600	4.437.846	7.583.378	5.573.057	223.548.881
Уақыт кезеңі ішінде	16.077.069	–	–	–	16.077.069
Жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ең ірі бес жүк жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 53.294.711 мың теңгені, 32.177.845 мың теңгені, 13.868.640 мың теңгені, 11.417.470 мың теңгені және 9.525.424 мың теңгені құрады. 2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін осы көрсетілген жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 50.677.435 мың теңгені, 29.489.655 мың теңгені, 13.563.399 мың теңгені, 10.663.597 мың теңгені және 9.450.461 мың теңгені құрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**29. ТҮСІМ (жалғасы)**

<i>Мың теңгемен</i>	2018 жыл				
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды ауыстырып құю	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
Шикі мұнайды тасымалдау	189.600.250	—	—	—	189.600.250
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	13.233.048	—	—	—	13.233.048
Су тасымалдау	—	—	7.536.197	—	7.536.197
Теңіз кемежай қызметтері	—	—	—	5.453.702	5.453.702
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	4.852.920	—	—	—	4.852.920
Мұнайды және мұнай өнімдерін ауыстырып құю және темір жолмен тасымалдау	—	3.001.848	—	—	3.001.848
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	691.347	—	—	—	691.347
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	77.375	—	—	—	77.375
Өзге де	110.286	—	354	842.243	952.883
Жиыны	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Географиялық аймақтар*					
Қазақстан	191.160.711	246.630	7.536.551	—	198.943.892
Ресей	17.404.515	—	—	—	17.404.515
Грузия	—	1.561.306	—	6.295.945	7.857.251
Өзге мемлекеттер	—	1.193.912	—	—	1.193.912
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Табысты тану мерзімі					
Белгілі бір уақытта	195.332.178	3.001.848	7.536.551	6.295.945	212.166.522
Уақыт кезеңі ішінде	13.233.048	—	—	—	13.233.048
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570

* 2019 жылы Топ сатып алушылардың географиялық заңды тіркелу өңірлерінің қимасында ақпарат ашты, тиісінше Топ салыстырмалы кезеңде ақпарат ашуды қайта топтастырды.

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ең ірі бес жүк жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 50.677.435 мың теңгені, 29.489.655 мың теңгені, 13.563.399 мың теңгені, 10.956.630 мың теңгені және 9.450.461 мың теңгені құрады. 2017 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін осы көрсетілген жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 49.159.783 мың теңгені, 26.582.952 мың теңгені, 13.132.025 мың теңгені, 10.663.597 мың теңгені және 12.106.463 мың теңгені құрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**30. ӨТКІЗІМНІҢ ӨЗІНДІК ҚҰНЫ**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өткізімнің өзіндік құны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	54.667.892	51.328.346
Тозу және амортизация	52.498.771	50.759.001
Отын және материалдар	8.839.641	8.177.241
Табыс салығынан басқа салықтар	8.595.272	8.387.637
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	8.274.395	6.862.945
Электр энергиясы	6.888.443	7.349.797
Күзет қызметтері	5.266.613	4.972.112
Газ шығындары	2.662.309	2.950.498
Қоршаған ортаны қорғау	2.097.765	1.039.222
Тамақтану және мекендеу	2.022.624	1.786.131
Темір жол қызметтері	1.629.495	312.951
Іссапар шығыстары	971.107	982.420
Сақтандыру	665.263	653.375
Аутстаффинг қызметтері	426.839	443.259
Байланыс қызметтері	382.931	258.195
Өндірістік активтерді диагностикалау	337.544	368.319
Еңбек қызметінің аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескерту)	318.435	530.504
Әуеден күзету қызметтері	239.144	1.057.842
Көлік шығыстары	184.944	1.548.268
Активтерді жалдау (24-ескерту)	8.965	333.818
Өзге де	2.893.459	2.291.805
ЖИНЫ	159.871.851	152.393.686

Тозу және амортизация шығындарының артуы негізінен 2018 жылдың соңында аяқталмаған құрылыс объектілерінің іске қосылуымен, негізгі құралдарды қайта бағалаумен, сондай-ақ есепті кезеңде пайдалану құқығы түріндегі активтерді мойындаумен байланысты (7-ескерту).

Қызметкерлерге жұмсалған шығындардың артуы өндірістік қызметкерлердің жалақысын индекстеумен байланысты.

Темір жол қызметтері бойынша шығындардың ұлғаюы Грузияға газ тасымалдау көлемдерінің ұлғаюына байланысты (29-ескерту).

Қоршаған ортаны қорғау бойынша ағымдағы шығындардың өсуі магистралдық мұнай құбыры бойындағы бұзылған жерлерді (тарихи ластауларды) қалпына келтіру жөніндегі іс-шараларды өткізуге байланысты.

2019 жылдың ішінде көлік шығыстарының және операциялық жалдау бойынша шығындардың төмендеуі 2019 жылғы 1 қаңтардан бастап IFRS 16 «Жалдау» енгізумен байланысты, оған сәйкес бұл шығындар жалдау ретінде пайдалану құқығы түріндегі активтер мойындаумен қарастырылады.

2019 жылы әуеден күзету қызметтерінің төмендеуі 2019 жылдың 2-і тоқсанынан ұшуды уақытша тоқтатумен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**31. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін жалпы және әкімшілік шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	9.592.215	9.006.465
Қайырымдылыққа арналған шығыстар	2.235.607	33.814
Тозу және амортизация	1.391.617	1.650.549
Кеңсеге қызмет көрсету	511.978	581.342
Табыс салығынан басқа салықтар	385.317	287.536
Кеңес беру қызметтері	358.096	355.333
Іссапар шығыстары	338.041	325.718
Резервтер бойынша шығындар есептеу (27-ескертпе)	315.138	1.046.994
Әлеуметтік сала бойынша шығыстар	298.176	333.814
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	289.248	417.832
Аутстаффинг қызметтері	244.602	216.548
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу, нетто (12-ескертпе)	206.260	774.844
Ескірген қорлар бойынша резервті есептеу, нетто	201.231	11.562
Байланыс қызметтері	163.929	139.128
Ақпараттық қамту	126.764	140.445
Жарнама шығыстары	106.911	82.425
Өтеуге тиісті ҚҚС-ті есептен шығару бойынша шығыстар	99.133	346.556
Банк қызметтері	67.839	77.741
Сақтандыру және қауіпсіздікті қамтамасыз ету	56.421	75.547
Материалдар және отын	53.201	101.783
Еңбек қызметінің аяқталғанға байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескертпе)	33.952	37.778
Активтерді жалдау (24-ескертпе)	26.035	61.233
Көлік шығыстары	15.190	162.313
Өзге де	761.495	603.721
Жиыны	17.878.396	16.871.021

32. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Айыппұлдар мен өсімақылардан болған кіріс	867.020	266.145
Болашақ кезеңдегі кірістердің амортизациясы	246.812	–
Сақтандыру төлемдерін өтеуден түсетін кіріс	127.013	87.852
Қорларды кіріске алудан түскен кіріс	74.338	3.454
Қорларды өткізуден болған кіріс, нетто	39.580	304.331
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің шығуарылуынан болған кіріс, нетто (18-ескертпе)	34.624	254.756
Актуарлық пайдалар (21-ескертпе)	–	70.352
Өзге де кірістер	169.064	125.950
Жиыны	1.558.451	1.112.840

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві бойынша бағалауды қайта қарау және қалпына келтіру, нетто (27-ескертпе)	1.445.338	1.162.914
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құнсыздануы (18-ескертпе)	960.743	283.956
Негізгі құралдар бойынша ҚҚС есептен шығарудан болған шығын	865.265	–
Өрекетсіз тұрған өндірістік объектілерді жою бойынша шығыстар	134.212	106.084
Актурлық залалдар (21-ескертпе)	77.964	–
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығарылуынан болған шығыстар, нетто	73.809	1.228.319
Өзге де ағымдағы резервтерді (қалпына келтіру) / есептеу, нетто (27-ескертпе)	(90.740)	246.703
Өзге де шығыстар	240.362	122.587
Жиыны	3.706.953	3.150.563

34. ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Банк салымдарынан және ағымдағы шоттардан пайыздық кіріс	2.356.914	2.671.783
Облигациялардың әділ құнын қайта қараудан болған кіріс (19-ескертпе)	165.251	122.932
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконттың амортизациясы	136.479	–
Өзге де қаржылық кірістер	16.833	25.309
Жиыны	2.675.477	2.820.024

35. ҚАРЖЫЛЫҚ ШЫҒЫНДАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық шығындар келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелер резерві дисконтының амортизациясы (27-ескертпе)	1.891.996	1.390.712
Қызметкерлерге сыйақы: таза пайыздық шығыстар (21-ескертпе)	1.182.087	1.163.566
Жалдау міндеттемелері бойынша дисконт амортизациясы (24-ескертпе)	638.724	–
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконтты есептеу	136.100	–
Ақша қаражаттары және олардың баламалары мен банк салымдары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервін есептеу, нетто (16, 17-ескертпелер)	35.283	35.983
Жиыны	3.884.190	2.590.261

36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін табыс салығы келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар	18.274.732	19.417.881
Өткен кезеңдерде ағымдағы табыс салығы бойынша бағалаудағы өзгерістер	(83.663)	1.034.264
Мерзімі ұзартылған табыс салығы бойынша үнемділік	(4.236.858)	(6.740.724)
Табыс салығы	13.954.211	13.711.421

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

2019 және 2018 жылдарға табыс салығы мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда мен табыс салығы бойынша шығыстар арасындағы салыстырмалы тексеру:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жыл	2018 жыл
Салық салуға дейінгі пайда	59.075.649	52.196.404
Салықтың ресми мөлшерлемесі	20%	20%
Бухгалтерлік пайдадан түскен табыс салығы бойынша шығыстар	11.815.130	10.439.281
Өткен кезеңдерде ағымдағы табыс салығы бойынша бағалаудағы өзгерістер	(83.663)	1.034.264
Шетелдік кәсіпорындардың ауыстырылмайтын залалдары, нетто	2.808.506	988.954
Артық технологиялық мұнайдан түскен кіріс	789.688	788.242
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша ауыстырылмайтын залалдар	276.396	44.213
Өтеуге жатпайтын ҚҚС	191.400	78.505
Өкілдік шығыстар және мерекелік іс-шаралар	76.146	70.479
Айыппұлдар бойынша ауыстырылмайтын залалдар	63.304	209.399
Негізгі құралдарға қатысты салық салынатын уақытша айырмашылықтардың бағалауын қайта қарау	281.813	(1.065.393)
Өзге де шегерілмейтін шығыстар	463.171	558.954
Өзге де түзетулердің салық әсері		
Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың (пайдасы)/залалы	(2.727.680)	564.523
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар	13.954.211	13.711.421

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Қаржылық жағдай туралы тиісті есептердің жасалу күніне шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтерді және міндеттемелер мен сомаларды есептеу үшін салық негіздеме аралығындағы уақытша айырмаларға қолданылатын заңмен белгіленген салық мөлшерлемесін қолдану арқылы есептелген мерзімі ұзартылған салық сальдосы 31 желтоқсанға келесіні қамтиды:

<i>Мың теңгемен</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	Үлестірілмег ен пайдаға жатқызу	2018 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен залал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	2018 жылғы 1 қаңтар
Мерзімі ұзартылған салық бойынша активтер									
Қызметкерлерге беретін сыйақылар мен өзге де ақылар және тиісті шығындар (20-ескертпе)	2.175.980	170.964	51.467	(13)	—	1.953.562	154.354	(137.731)	1.936.939
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер бойынша құнсыздану резерві	10.781	—	—	—	—	10.781	(124)	—	10.905
Ескірген және өтімсіз қорлар бойынша резерв	44.241	40.888	—	—	—	3.353	(170)	—	3.523
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв	5.556.177	667.465	666.831	—	—	4.221.881	531.971	620.445	3.069.465
Қоршаған ортаны қорғау бойынша міндеттемелерге резерв және өзге де резервтер	8.819	594	—	—	—	8.225	—	—	8.225
Жалдау бойынша міндеттемелер (4-ескертпе)	923.469	(179.197)	—	—	1.102.666	—	—	—	—
Төленетін салық	119.165	(6.751)	—	—	—	125.916	(21.437)	—	147.353
Облигацияларға инвестицияларды қайта бағалау	77.245	(24.359)	—	—	—	101.604	(24.586)	—	126.190
Шығындарды кейінгі кезеңдерде аудару	1.551.664	856.708	—	—	—	694.956	694.956	—	—
Топ ішіндегі операциялар бойынша іске асырылмаған пайда	265.860	(135.961)	—	—	—	401.821	401.821	—	—
Күтілетін несиелік шығындар	216.688	36.110	—	—	—	180.578	60.572	—	120.006
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт	226.757	226.757	—	—	—	—	—	—	—
Жиыны	11.176.846	1.653.218	718.298	(13)	1.102.666	7.702.677	1.797.357	482.714	5.422.606
Мерзімі ұзартылған салық бойынша міндеттемелер									
Негізгі құралдар	(90.961.140)	2.367.392	(18.231.513)	—	—	(75.097.019)	4.943.367	(11.494.525)	(68.545.861)
Пайдалану құқығы түріндегі активтер (4, 7-ескертпелер)	(780.409)	216.248	—	—	(996.657)	—	—	—	—
Жиыны	(91.741.549)	2.583.640	(18.231.513)	—	(996.657)	(75.097.019)	4.943.367	(11.494.525)	(68.545.861)
Мерзімі ұзартылған салық бойынша таза міндеттемелер	(80.564.703)	4.236.858	(17.513.215)	(13)	106.009	(67.394.342)	6.740.724	(11.011.811)	(63.123.255)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)

Негізгі құралдар бойынша мерзімі ұзартылған салықтар салық және бухгалтерлік есепке алудағы негізгі құралдардың амортизацияның түрлі мөлшерлемелері мен негізгі құралдардың құнсыздануынан болған салық және бухгалтерлік базалардың арасындағы айырманы құрайды.

Мерзімі ұзартылған салықтың активі, болашақта салық салынған кірістің пайда болу ықтималдығына, біршама активтің пайдаланылуына байланысты көрсетілеген дәрежеде танылады. Мерзімі кейінге қалдырылған салықтың активтері солармен байланысты салық жеңілдіктердің жүзеге асырылу ықтималдығы болмайтын дәрежеде азайтылады.

37. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ

Басқару мақсатында Топ қызмет көрсетуіне байланысты бизнес-бөлімшелерге бөлінген және төрт есептік сегменттен тұрады:

- мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер;
- мұнайды ауыстырып құю;
- су тасымалдау;
- өзге де сегменттер.

2017 жылдың аяғында «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС еншілес кәсіпорнының қалыптасуына байланысты, Топ 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, «Су тасымалдау»-ды жеке сегмент ретінде бөлді. Бұрын бұл сегмент «Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер» сегментінің құрамында біріктірілген.

Сәйкестендірілетін, бірақ жеке есептік шектен аспайтын сегменттер «Өзге де сегменттерге» біріккен (жеке сегменттердің түсім мөлшері жиынтық түсімнің кемінде 10% құрайды). Оларға БТК құрғақтық, паромдық және контейнерлік терминалдарды қолдана отыра құрғақ жүкті (аршылмаған қант, аммоний нитраты, цемент, дән, күнбағыс және күнжара) ауыстырып тиеу, сондай-ақ жолаушы терминалының қызметі жатады.

Мұнай тасымалдаумен байланысты қызметтерге есептік шектен аспайтын және қызметтің негізгі түрімен немесе мұнай құбырлары деген Компанияның негізгі активтерімен тығыз байланысқан Компаниямен көрсетілетін мұнайды сақтау, экспедиторлық, пайдалану және құбырларға техникалық қызмет көрсету қызметтері кіреді. Қызметтің кейбір түрлері бойынша Топ басшылығына жеке басқарушылық есептілік берілмейді және осыған орай мұндай қызметтер жеке сегмент болып бөлінбейді.

БМТ пайдалана отырып, БТК арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып құю бойынша қызметтер «Мұнайды ауыстырып құю» сегментіне кіреді. Мұнай терминалының кірістері мұнай мен мұнай өнімдерін сақтау, ауыстырып құю және жөнелту арқылы туындайды. РТЛ ұсынатын мұнайды экспедициялау қызметтеріне азербайжан-грузин шекарасынан Батуми терминалына теміржол арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін тасымалдау жатады. Қызметтің бұл түрі мұнайды ауыстырып құюмен тікелей байланысты, сондықтан жеке сегменттікке бөлінбейді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

37. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ (жалғасы)

	2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда					2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда				
	Мұнай тасымалдау және байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды ауыстырып құю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын	Мұнай тасымалдау және байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды ауыстырып құю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
<i>Мың теңгемен</i>										
Түсім										
Сыртқы клиенттерге сату	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Барлық түсім	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Қаржы нәтижелері										
Пайда мен залал арқылы негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануын қалпына келтіру / (есептеу)	2.248.788	(11.696.677)	(2.245.133)	(1.492.045)	(13.185.067)	(292.293)	(2.239.655)	—	(117.313)	(2.649.261)
Тозу мен амортизация	(48.371.061)	(1.511.187)	(3.090.401)	(917.739)	(53.890.388)	(46.235.224)	(1.873.222)	(3.219.403)	(1.081.701)	(52.409.550)
Пайыздар бойынша кірістер	2.080.787	21.441	155.140	99.546	2.356.914	2.468.573	4.831	136.962	61.417	2.671.783
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар пайдасындағы/ (залалындағы) үлесі	13.638.401	—	—	—	13.638.401	(2.075.937)	—	—	—	(2.075.937)
Табыс салығы бойынша (шығыстар)/үнемділік	(15.274.641)	—	1.394.707	(74.277)	(13.954.211)	(13.680.920)	—	129.974	(160.475)	(13.711.421)
Сегмент пайдасы/(залалы)	62.974.277	(13.671.522)	(4.114.315)	(67.002)	45.121.438	45.662.399	(6.234.183)	(2.648.387)	1.705.154	38.484.983
Өзге ақпаратты ашу										
Активтер жиыны	822.992.325	34.273.177	37.714.300	17.833.668	912.813.470	706.250.834	51.206.176	28.932.026	17.051.565	803.440.601
Міндеттемелер жиыны	191.124.015	5.450.760	1.219.239	12.040.490	209.834.504	159.223.487	6.973.998	749.277	11.077.640	178.024.402
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар (9-ескертпе)	55.015.339	—	—	—	55.015.339	30.001.323	—	—	—	30.001.323
Күрделі шығындар	40.848.867	392.059	687.081	528.743	42.456.750	50.380.291	75.563	182.410	395.416	51.033.680

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР**

Егер тараптың бір жағы екінші жақты бақылай алса немесе қаржылық не операциялық шешім қабылдаған кезде екінші жаққа едәуір әсер етсе, «Байланысты тараптар туралы ақпараттар ашуға» ҚЕХС (IAS) 24 сәйкес тараптар байланысты деп саналады. Әр байланысты тараппен болуы мүмкін қатынасты бағалаған кезде тек заңдығына ғана емес, қарым-қатынастың мәніне де назар аударылады.

Байланысты тараптармен жасалған мәмілелер тараптар арасында келісілген, байланысты және кейбір реттелетін қызметтерді есепке алмағанда үшінші тарапқа қолданылатын тарифтермен берілетін, нарық мөлшерлемесі бойынша жүзеге асырылмаған жағдайларда жүзеге асырылған.

Келесі кестелерде 2019 және 2018 жылдары байланысты тараптармен жасалған мәмілелердің жалпы сомасы мен 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанына тиісті сальдо көрсетілген.

Негізгі құралдар және құрылыс қызметі үшін байланысты тараптарға берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға негізгі құралдар және құрылыс қызметі үшін берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарына берілген алғытөлемдер		–	16.118
Байланысты тараптарға негізгі құралдар және құрылыс қызметі үшін берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер жиыны			
	10	–	16.118

Байланысты тараптардан сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардың сауда және өзге де дебиторлық берешегі			
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		931.715	994.993
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		875.953	817.719
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		639.045	607.582
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешектің жиыны			
	12	2.446.713	2.420.294
ҚМГ мен «Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың өзге де дебиторлық берешегі			
		509	19.761
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешектің жиыны			
	12	509	19.761
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві			
		(4.586)	(7.295)
Жиыны			
		2.442.636	2.432.760

Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарына берілген алғытөлемдер		548.107	210.957
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға берілген алғытөлемдер		1.105	14.842
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер жиыны			
	13	549.212	225.799

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Байланысты тараптар алдында сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	<i>Ескертпе</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек			
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		2.919.074	1.334.743
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		815.957	720.259
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар алдында кредиторлық берешек		8.684	7.158
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда кредиторлық берешектің жиыны	23	3.743.715	2.062.160
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы кәсіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек			
		2.344	2.493
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек		1.837	–
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек		–	697
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін өзге де кредиторлық берешектің жиыны	23	4.181	3.190
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда және өзге де кредиторлық берешектің жиыны		3.747.896	2.065.350

Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	<i>Ескертпе</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		10.979.288	12.869.915
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындардан алынған алғытөлемдер		241.608	328.173
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер жиыны	25	11.220.896	13.198.088

Байланысты тараптар алдында өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	<i>Ескертпе</i>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек		8.193.956	8.437.279
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері бойынша берешек жиыны	28	8.193.956	8.437.279
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек			
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек		52.873	55.559
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек жиыны		52.873	55.559
Байланысты тараптар алдында өзге де міндеттемелердің жиыны		8.246.829	8.492.838

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Топтың байланысты тараптармен 31 желтоқсанда аяқталатын жыл бойы жасалған мәмілелері келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланыс тараптарға сату		
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	127.191.643	120.997.267
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	9.473.092	9.284.834
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	7.824.032	5.739.205
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	534.291	39.576
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	31.880	57.756
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	950	1.238
ҚМГ-ға сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан болған кіріс	–	372.976
Жиыны	145.055.888	136.492.852

ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындардың негізгі қызметінен болған түсім мұнай және су тасымалдау бойынша көрсетілетін қызметтермен байланысты.

Байланысты тараптардан сатып алынған қызметтер мен активтер келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланысты тараптардан сатып алу		
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан негізгі құралдарды сатып алу	16.608.319	17.627.906
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	5.892.343	5.744.501
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	2.675.196	2.934.371
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	572.619	1.429.260
ҚМГ жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан негізгі құралдармен материалдық емес активтерді сатып алу	204.201	199.669
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	84.103	34.645
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кәсіпорындарынан қорларды сатып алу	–	165
Жиыны	26.036.781	27.970.517

2019 жылы Компания, негізінен магистралды мұнай құбырын ауыстыруға арналған жобалар бойынша құрылыс аралығындағы байланысты тараптан 16.608.319 мың теңгеге негізгі құралдарды сатып алды.

Дивидендтер төлеміне қатысты байланысты тараптарға акша ағыны келесі түрде көрсетілген:

<i>Мың теңгемен</i>	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланысты тараптарға акша ағыны		
ҚМГ дивидендтерін төлеу (20-ескертпе)	36.001.892	55.387.527
Жиыны	36.001.892	55.387.527

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін негізгі басқарушы қызметкерлерге есептелген сыйақының жалпы сомасы 887.705 мың теңге құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 834.325 мың теңге). Басты қызметкерлерге төлемдер негізінен келісімшарттар және Компанияның ішкі ережелерімен белгіленген еңбекақы және сыйақылар бойынша шығыстардан тұрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР****Қызмет жүргізу шарттары**

Нарықтық экономиканың талаптарына сәйкес болатын, Қазақстан экономикалық реформалар және өзінің құқықтық, салық және әкімшілік инфрақұрылысын дамытуды жалғастыруда. Қазақстан экономикасының тұрақтылығы осы реформалардың жүзеге асырылуынан және экономикалық, қаржылық және ақша-кредит саясаты саласындағы Үкімет қабылдаған шаралардың тиімділігіне тәуелді.

2015 жылы шикі мұнай бағасының айтарлықтай төмендеуі және қазақстандық теңгенің құнсыздануы Қазақстан экономикасына айтарлықтай теріс әсер етуі жалғастырылды. Басқа да факторлармен бірге осы факторлардың жиынтығы капиталдың қол жетімділігінің төмендеуіне, капитал құнының артуына, инфляцияның өсуіне және экономикалық өсуіне қатысты белгісіздікке әкелді. Топ басшылығы қазіргі жағдайда Топтың экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдайтынын айтты.

Салық салу

Қазақстандық салық салу заңнамасы және нормативтік-құқықтық актілері әрдайым өзгерістер мен әр түрлі түсіндірмелердің мән-мағынасы болады. Жергілікті, облыстық және ұлттық салық органдарының әр түрлі пікірлері болатын жағдайлары сирек емес, соның ішінде кірістердің, шығыстардың және қаржылық есептіліктің басқа да баптары ҚЕХС-ке сәйкес есепке алу туралы пікірлері бар. Қазақстанда қолданыстағы заңдардың негізінде анықталған құқық бұзушылыққа қолданылатын айыппұл мен өсімпұл жүйесі өте қатан.

Санкциялар, әдетте, қосымша есептелген салықтар сомасының 80% мөлшеріндегі айыппұлды және әрбір өткізіп алған күн үшін Қазақстан Республикасының Ұлттық банкімен белгіленген ресми қайта қаржыландыру ставкасының 1,25 еселенген мөлшерінде есептелген өсімақыны құрайды.

Нәтижесінде, айыппұл мен өсімпұл сомалары кез келген есептелген салықтың туындысы болуы мүмкін. Салық салу кезеңдері тексерудің алдындағы жылдың күнтізбелік бес жыл мөлшерінде салық органдары тексеру үшін қол жетімді болады. Белгілі жағдайларда тексерулер бұдан ұзақ мерзімді қамтуы мүмкін.

Қазақстандық салық салу жүйесіне тән белгісіздік нәтижесінде салық, айыппұлдық ықпалшара мен өсімпұл сомасы, егер ондайлар болса, қазіргі уақытқа дейін шығысқа жатқызатын және 2019 жылдың 31 желтоқсанына есептелген соманы асып кетуі мүмкін. Басшылық 2019 жылдың 31 желтоқсанына қолданыстағы заңнамаға түсінік беру тиісті деп есептейді және салық бойынша тек осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді алмағанда Топтың ұстанымы расталады деген ықтимал бар.

Трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау

Қазақстанда трансфертті баға белгілеу бойынша бақылау кең масштабта таралған және халықаралық бизнеске тура немесе жанама қатысты көптеген операцияларына қолданылады, бұл ретте операция қатысушылары байланысты тараптар болатындығына немесе болмайтындығына назар аудармайды. Трансфертті баға белгілеу бойынша заңнама операцияларға қолданылатын салықтар, «ұзартылған қол» принципі бойынша белгіленген нарық бағаларының негізінде есептелгенін талап етеді.

Трансферттік баға белгілеу туралы заң толық емес және заңның кейбір ережелеріне байланысты прецедентті жағдайлары бар. Оның үстіне, заңда толық нұсқауы жоқ. Нәтижесінде, операцияның әралуан түріне қолданылатын трансфертті баға белгілеу бойынша бақылауды іске асыру реттелмеген.

Қазақстанның трансфертті баға белгілеу туралы заңнамасына байланысты белгісіздіктің болуы салық органдарының Топ ұстанымынан бөлек ұстанымды қабылдауына әкелу қауіптілігі бар, ол өз кезегінде 2019 жылғы 31 желтоқсанға қосымша салықтар, айыппұлдар мен өсімпұлдар тудыруы мүмкін.

Басшылық 2019 жылғы 31 желтоқсанға қолданыстағы заңнамаға түсінік беру дұрыс деп санайды және салық бойынша Топ ұстанымы құпталады деген ықтимал бар.

Грузиядағы кәсіпорындардың салық міндеттемелері

Грузияның салық кодексіне сәйкес (бұдан әрі – «ГСК»), салық органдары салық салу мақсатында егер мәміле байланысты тараптар арасында жасалса нарық бағаларын пайдалану туралы дәлелденген жазбаша шешім қабылдауға құқылы. Бірақ ГСК-да тауарлар мен қызметтердің нарық бағасын анықтау жөнінде белгілі нұсқау болғанмен, анықтау механизмі жеткіліксіз әзірленген және Грузияда трансфертті баға белгілеу бойынша жеке заңнама жоқ. Осындай түсініксіздіктің болуы байланысты тараптар арасындағы мәмілелерге салық салуды қарастырған кезде салық органдары ұстанымының анықсыздығын тудырады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Салық салу (жалғасы)***Грузиядағы кәсіпорындардың салық міндеттемелері (жалғасы)*

БМТ Компанияның шетелдік еншілес ұйымымен (PTL) жасалған мәмілелердің елеулі көлемі бар. Бұл мәмілелер байланысты тараптар арасындағы мәмілелерге жатады және олар Грузияның салық органдары тарапынан даулы болуы мүмкін. Басшылық Топ ұйымдары арасында жасалған мәмілелердегі баға белгілеу нарықтық жағдайларда жүзеге асырылады деген негіздемеге маңызды дәлелдер бар деп есептейді, бірақ нарық бағасын анықтау жөнінде заңнамалық базаның болмағандығынан, салық органдарының ұстанымы Топ ұстанымынан өзгеше болуы мүмкін.

БТК салық тексеру

Грузияның Салық қызметі (бұдан әрі – «ГСҚ») 2015 жылы БТК-ны 2010-2014 жылдар кезеңіне салық тексерулер нәтижесінде 2.541 мың АҚШ доллары көлемінде қосымша салықтар мен айыппұлдар есептеді (972.161 мың теңгеге баламалы). ГСҚ шешімімен келіспеген БТК апелляциялық шағым берді.

Нәтижесінде, 2017 жылы Грузия Кіріс Қызметі аудит департаментінің шешімімен есептелген салықтар 1.667 мың АҚШ долларына дейін қысқартылды (637.777 мың теңгеге баламалы), оның ішінде айыппұл 570 мың АҚШ долларын құрайды (218.076 мың теңгеге баламалы). БТК Грузия Кіріс Қызметінің жанындағы дауылдарды қарау жөніндегі кеңеске (бұдан әрі – «Кеңес») апелляциялық шағым берді.

2019 жылғы 30 қыркүйекте Кеңес БТК шағымын айыппұлдар бөлігінде ішінара қанағаттандырды. 2019 жылғы 21 қазанда БТК Кутаисси қалалық сотына шағым берді.

БМТ басшылығы, жергілікті салық заңнамасының талдауына және ұқсас салық тексерістер бойынша ағымдағы тәжірибеге негізделіп отыра, 2016 жылдың соңына 801 мың АҚШ доллары сомасында салықтарды төлеу бойынша міндеттемелерді мойындады (306.455 мың теңгеге баламалы). БТК мойындамаған қалған 2010-2014 жылдардағы тексеру кезеңіндегі салық, өсімақы, айыппұлдар бойынша міндеттемелері, ГСҚ 2020 жылғы 12 ақпандағы шешімін ескергенде, 2.063 мың АҚШ долларын құрайды (789.283 мың теңгеге баламалы). БТК сот талқылауларын жалғастыруда және қаржы ресурстарының 801 мың АҚШ доллары мөлшерінде жоғарыда аталған резервтен жоғары жылыстауы ықтималдығы екіталай деп бағалайды.

БМТ салық тексеру

2018 жылы ГСҚ 2015 жылдан бастап 2018 жылдың бірінші жартыжылдығына дейін БМТ-да салық тексеруді жүзеге асырды, оның нәтижелері бойынша 1.732 мың АҚШ доллары сомасына (662.645 мың теңгеге баламалы), соның ішінде 651 мың АҚШ доллары мөлшерінде айыппұл (249.066 мың теңгеге баламалы) қосымша есептелді. ГСҚ шешіміне келіспей, БМТ Грузия Қаржы министрлігіне шағым жіберді.

2019 жылғы 30 қыркүйекте Кеңес БМТ-ға шағымды ішінара қанағаттандыру туралы шешім жіберді. Кеңес шешіміне сәйкес Грузия Қаржы министрлігі даулы мәселелер бойынша сомаларды қайта есептеуі керек. БМТ 2019 жылғы қазанда салық даулары жөніндегі қалған сомалар бойынша Кеңес шешіміне шағымды Тбилиси қалалық сотына жіберді.

2019 жылғы 9 желтоқсанда ГСҚ қосымша салықтар мен айыппұлдарды 123 мың АҚШ долларына дейін (47.058 мың теңгеге баламалы) азайту туралы шешім қабылдады, ол азайту 2019 жылғы желтоқсанда шоғырланған қаржылық есептілікте танылған.

Қоршаған ортаны қорғау бойынша міндеттемелер

Қазақстанда қоршаған ортаны қорғау бойынша заңнама даму үдерісі үстінде, сондықтан үнемі өзгерістерге шалдығады. Заңнаманың өзгеруі нәтижесінде пайда болған ықтимал міндеттемелер шынайы бағалана алмайды. Ағымдағы заңнамаға сәйкес, басшылық Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді қоспағанда, қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижесіне едәуір теріс әсер ететін мүмкін әлде ықтимал міндеттемелер болмайды деп есептейді (5, 27-ескертпелер).

Сақтандыру мәселелері

Қазақстан Республикасында сақтандыру саласы даму сатысында, сондықтан әлемнің басқа өңірлерінде таралған сақтандырудың көптеген нысандары бізде әлі қол жетімді емес.

Топ, үшінші тұлға алдында Компанияның немесе оның қызметіне жататын объектілерде болған апаттан мүлікке немесе қоршаған ортаға залал келтірілгені үшін жауапкершілік артатын мүлікті сақтандырады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Негізгі құралдарды сатып алу бойынша міндеттемелер**

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың негізгі құралдар мен құрылыс қызметтерін 22.828.704 мың теңгеге (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 38.927.686 мың теңге) сатып алуға шарттық міндеттемелері болған.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлесіп бақылайтын кәсіпорындардың негізгі құралдар мен құрылыс қызметтерін сатып алу жөніндегі шарттық міндеттемелерінде Компанияның үлесі 8.193.937 мың теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 3.707.759 мың теңге) құрады.

Инвестициялық бағдарлама бойынша міндеттемелер

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес, табиғи монополия субъектісі ретінде Компанияның 2015-2019 жылдарға бекітілген шекті тарифтер аясында 2015-2019 жылдарға өндірістік объектілердің күрделі құрылысына / қайта құруына / күрделі жөндеуіне / диагностикасына бағытталған инвестициялық бағдарламаны орындауға (Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігінің және ТМРБЖТҚҚК бірлескен бұйрығымен бекітілген) міндеттемесі бар, жалпы сомасы 191 миллиард теңге.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның инвестициялық бағдарламаны орындау бойынша міндеттемелері 26,6 миллиард теңгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша – 51,8 миллиард теңге).

Өндірістік қажеттілікке байланысты, өндірістің ағымдағы деңгейін қолдау мақсатында, Компания 2018 жылдың екінші жарты жылдығында Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігіне және ТМРБЖТҚҚК-ке 2018-2019 жылдарға арналған инвестициялық бағдарламаны түзету туралы ұсыныс жіберді. Компания өтінішіне жауап ретінде ТМРБЖТҚҚК орын алған ескертулерге байланысты инвестициялық бағдарламаны түзетуден бас тартты, бұл тиісінше ішкі нарыққа мұнай айдау бойынша қызметтерге қатысты инвестициялық бағдарламаны бөлек іс-шараларын орындамағаны үшін уақытша өтемдік тарифті қолдану тәуекеліне және тұтынушыларға су беру жөніндегі қызметке қатысты негізсіз алынған кірісті қайтаруға әкеп соғады.

Уақытша өтемдік тариф Компанияның мұнайды ішкі нарыққа айдау жөніндегі қызметтеріне 2020 жылғы 1 шілдеден бастап он екі ай ішінде қолданылуы мүмкін. Су беру қызметіне қатысты Компания негізсіз алынған табысты қайтарудың тиісті тәуекелін 2018 жылдың 2 шілдесінен бастап «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС еншілес ұйымына берілуіне байланысты алыстатылған ретінде қарастырады.

Өз кезегінде, Компания ТМРБЖТҚҚК ескертулерімен келіспей, жоғарыда аталған инвестициялық бағдарламаны түзетуден бас тартуына сотқа шағымданады.

«Дружба» мұнай құбырындағы мұнайдың ластануы

Ағымдағы жылдың сәуір-мамыр айларында айқындалған «Транснефть» ЖАҚ-қа тиесілі «Дружба» мұнай құбырындағы мұнайдың ластануы жағдайына байланысты Компания ешқандай аталған мұнай құбырындағы қазақстандық мұнайдың ластануы жағдайларына байланысты шығыстарды көтермейді, себебі Компания мен «Транснефть» ЖАҚ арасындағы Ресей Федерациясы аумағы арқылы транзит режимінде қазақстандық мұнайды тасымалдау қызметтерін көрсету туралы 2019 жылға арналған шарт бойынша соңғысы қазақстандық мұнай өндіруші компанияларға құжатпен расталған шығыстарды өтеуі тиіс.

2020 жылғы 28 ақпандағы жағдай бойынша «Транснефть» ЖАҚ «Дружба» мұнай құбырындағы қазақстандық мұнайдың ластануы жағдайына байланысты құжатпен расталған шығыстарды барлық қазақстандық мұнай өндіруші компанияларға өтеді.

Сот талқылаулары**БМТ бизнес-контрагенттерімен сот талқылау**

2016 жылғы 19 желтоқсанда Грузияның атқарушы сот органдарынан іс қозғауға дейін қамтамасыз ету туралы соттың ұйғарымын орындау бойынша ұсыныс алынды, онда БМТ-ға нарықтағы басым жағдайын пайдаланбау, сондай-ақ қызмет көрсету шартын жасасу туралы талаптар қойылған. Көрсетілген анықтамаға сәйкес сот БМТ меншігіндегі жылжымайтын мүлікке – жер учаскесіне (Батуми қ.), сондай-ақ ондағы ғимараттар мен құрылыстарға тыйым салды. Бұл тыйым салу тәркіленген мүлікті иеліктен шығаруды шектейді, бірақ БМТ-ның операциялық-шаруашылық қызметін қозғамайды. 2016 жылғы 23 желтоқсанда БМТ жоғарыда айтылған ұйғарымға қатысты Тбилиси қалалық сотына шағым түсірді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. БЫҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Сот талқылаулары (жалғасы)***БМТ бизнес-контрагенттерімен сот талқылау (жалғасы)*

2017 жылғы 15 ақпанда БМТ-ға талап арыз түсті, онда талап қоюшы соттан талап қоюшының арызында айтылған шарттар бойынша БМТ-ға қызмет көрсету туралы шарт жасасуды міндеттеуді, сондай-ақ талап қоюшының пайдасына 2.038 мың АҚШ доллары (779.718 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде залалды және 2016 жылғы 1 желтоқсаннан бастап соттың шешімі орындалғанға дейін ай сайын 280 мың АҚШ доллары (107.125 мың теңгеге баламалы) мөлшеріндегі соманы өтеуді талап етеді. 2017 жылғы 24 ақпанында БМТ осы іске қатысты талап арыз бойынша талап қоюшыға және сотқа БМТ позициясымен талап арызға пікірді жолдады.

2017 жылғы 11 қыркүйекте Тбилиси апелляциялық соты, 2016 жылы 19 желтоқсанда алынған сот ұйғарымының шағымы бойынша БМТ талап – арызын қанағаттандырудан бас тартты, бірақ БМТ сот талқылауын жалғастыруда.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша тыйым салынған мүліктің жалпы құны 4,9 млн. АҚШ долларын құрады (1.875 млн. теңгеге баламалы).

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қосымша міндеттемелерді мойындамады, себебі БМТ-ның басшылығы арызданушының БМТ-ға деген наразылығын негізсіз деп санайды.

2019 жылғы 12 ақпанда Тбилиси қалалық соты талапкердің пайдасына шешім шығарды, БМТ сот шешімін келесі сатыда шағымдады. Тбилиси апелляциялық соты 2020 жылдың 27 ақпанында шешімнің жедел бөлігін жариялады. Сот БМТ апелляциялық шағымын ішінара қанағаттандырды, Тбилиси қалалық сотының 2019 жылғы 12 ақпандағы шешімін жойып, істі бірінші сатыдағы сотқа жаңадан қарау үшін жіберді. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қосымша міндеттемелерді мойындамады, өйткені БМТ басшылығының пікірінше, талап қоюшының БМТ-ға талаптары негізсіз.

БМТ-мен ГТЖ сот талқылауы

2005 жылы «Грузин темір жолы» АҚ (бұдан әрі – «ГТЖ») 2003 жылғы аралығындағы кезеңде вагон-цистерналарды пайдаланғаны және вагон-цистерналардың БМТ тұйықтарында тұрып қалуына байланысты жүкті сақтағаны үшін 14 миллион лари (1.883 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі соманы өндіріп алу туралы БМТ-ға қарсы Тбилиси қалалық сотына талап арыз берді. Талап арыз және ГТЖ апелляциясын бірінші және апелляциялық сатыдағы соттар қанағаттандырмады. Алайда, 2014 жылы Грузия Жоғарғы соты ГТЖ-ның кассациялық шағымын қанағаттандырды және іс төменгі соттарға қайта қарау үшін қайтарылды. 2019 жылғы 16 сәуірде Тбилиси қалалық соты 8,4 миллион лари (1.130 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі ГТЖ талаптарын ішінара қанағаттандырды. Сот шешімі заңды күшіне енген жоқ, Топ резервті мойындамады. БМТ сот шешімімен келіспеді және 2019 жылғы 28 мамырда апелляциялық шағым түсірді. Тбилиси апелляциялық соты 2020 жылдың 5 ақпанында шешімді жариялады және БМТ-нің ГТЖ-ға апелляциялық шағымдарын қанағаттандырмады, Тбилиси қалалық сотының 2019 жылғы 16 сәуірдегі шешімін өзгеріссіз қалдырды. Апелляциялық соттың шешімі заңды күшіне енген жоқ. БМТ апелляциялық соттың шешімімен келіспеді және белгіленген тәртіппен кассациялық тәртіпте шағымдануды жоспарлайды.

БТК басқару келісімді тоқтату

БМТ мен Грузия Үкіметінің арасындағы БТК-ны сенімгерлікпен басқару туралы Келісімге сәйкес, егер БТК қатарынан 2 жыл бойы ауыстырып тиеудің жылына 4 миллион тонна ең аз көлемі бойынша өз міндеттемелерін орындай алмаған жағдайда, Грузия Үкіметінің Келісімді тоқтатуға құқығы бар. Сонымен қоса, жыл сайын ауыстырып тиеу көлемі 6 миллион тоннадан кем құрайтын жағдайда, БМТ келесі айыппұлдарды төлеуге міндетті:

- 1 миллион тонна көлеміне дейін орындалмағанда – 1 тоннаға 0,1 АҚШ доллары (он АҚШ центі);
- 1 миллион тоннадан 2 миллион тонна көлеміне дейін орындалмағанда – 1 тоннаға 0,2 АҚШ доллары (жиырма АҚШ центі);
- 2 миллион тоннадан астам көлемінде орындалмағанда – 1 тоннаға 1 АҚШ доллар.

Топ басшылығының пікірінше, 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, БТК мен Грузия Үкіметінің арасындағы Келісім тоқтау қаупіне ұшыраған жоқ, себебі БТК арқылы ауыстырып тиеудің нақты көлемі 2019 жылдың ішінде 5,9 миллион тоннаны (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 5,6 млн. тоннаны) құрады. Келісімге сәйкес, 2019 жылға нақты мөлшердің негізінде, Топ 10 мың АҚШ доллар (3.829 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде күтілетін айыппұлдар бойынша резервті есептеді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ**

Топтың негізгі қаржылық міндеттемелері құрамына сауда және өзге де кредиторлық берешектер кіреді. Көрсетілген қаржы құралдары ең бастысы Топтың шаруашылық қызметіне қаржыландыруды тарту үшін қолданылады. Топтың тікелей шаруашылық қызметінің нәтижесінде пайда болатын сауда дебиторлық берешегі, ақша мен ақша баламалары бар.

Топ несиелік тәуекелден, валюталық тәуекелден және өтімділік тәуекелден тұратын нарық тәуекеліне бейім. Топ басшылары шолу жасайды және осы тәуекелдерді басқару үшін қабылданатын келесі шараларды бекітеді.

Несиелік тәуекел

Топ мәмілелерді тек белгілі және несиені өтеуге қабілетті тараптармен жасайды. Топ саясатына сәйкес, коммерциялық несие шартына қарай сауда операцияларын жасауды қалайтын барлық клиент, несиелік тексеру рәсімінен өтуге жатады. Сондай-ақ, Топқа берешекті қайтармау тәуекелін төмендетуге сенімділікті қамтамасыз ету үшін осындай сатып алушының дебиторлық берешегі үздіксіз мониторингке алынады. Тәуекелдің ең жоғары мөлшері дебиторлық берешектің теңгерімдік құны болады. Топта несиелік тәуекелдің маңызды шоғырлануы жоқ.

Топ ақша қаражаттарын, салымдарды қазақстандық және шетелдік банктерде орналастырады (16 және 17-ескертпелер). Топ басшылығы төтенше несиелік тәуекелдерді алып тастау мақсатында осы банктердің кредиттік рейтингін мерзімді түрде қарайды. ҚЕХС (IFRS) 9-ға сәйкес Топ кредиттік мекемелердегі қаражаттарға несиелік шығындар резервін таныйды.

Келесі кестеде «Moody's», «Fitch Ratings» және «Standard & Poor's» агенттіктерінің несие рейтингін қолдана отыра есепті күнге банк салымдары мен ақша қаражаттары бойынша сомалар көрсетілген:

Банктер	Орналасқан жері	Рейтинг		2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға
		2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға		
«Қазақстанның Халық Банк» АҚ	Қазақстан	BB+/Жағымды	Ba1/Тұрақты	70.920.702	60.758.933
«ForteBank» АҚ	Қазақстан	B+/Тұрақты	B/Тұрақты	2.994.955	384
Halyk Bank of Georgia	Грузия	BB/Жағымды	BB-	1.726.629	380.742
TBC Bank	Грузия	Ba2	Ba3/Ba2	495.837	38.036
Emirates NBD Bank PJSC	БАӘ	A+/Тұрақты	—	299.950	—
Hellenic Bank	Кипр	B+/Caa1	Caa1	248.301	249.730
Bank of Georgia	Грузия	Ba3/Ba2	Ba3/Ba2	55.093	42.646
«Сбербанк России» АҚ	Ресей	Baa3	Ba2	7.511	9.338
«Сбербанк России» АҚ ЕБ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	BB+/Жағымды	—	167
Жиыны				76.748.978	61.479.976

Өтімділік тәуекел

Ағымдағы өтімділікті жоспарлау құралын қолдана отыра, Топ ақша қаражаттарының тапшылық тәуекелдігіне бақылау жасайды. Осы құралдың көмегі арқылы қаржылық инвестициямен және қаржы активтерімен байланысты төлем мерзімі (мысалы, дебиторлық берешек, басқа да қаржы активтері), сондай-ақ операциялық қызметтен болатын болжамды ақша ағындары талданады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Өтімділік тәуекел (жалғасы)**

Келесі кестеде 2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың қаржылық міндеттемелері бойынша осы міндеттемелерді өтеу мерзіміне қарай шарттық дисконтталмаған төлемдер туралы ақпарат берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	Сұраныс бойынша	1 жылдан кем	1 жылдан 2 жылға дейін	2 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Жиыны
2019 жылғы						
31 желтоқсанға						
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	–	15.183.124	–	–	–	15.183.124
Өзге де міндеттемелер	5.000.000	–	–	–	–	5.000.000
Жиыны	5.000.000	15.183.124	–	–	–	20.183.124
2018 жылғы						
31 желтоқсанға						
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер	–	12.884.530	67.552	820	4.612	12.957.514
Жиыны	–	12.884.530	67.552	820	4.612	12.957.514

Валюталық тәуекелдік

Валюталық тәуекелдікке ұшырайтын, шетел валютасымен көрсетілген активтер мен міндеттемелердің жалпы сомасы төменгі кестеде берілген.

<i>Мың теңгемен</i>	АҚШ доллары	Ресей рублі	Еуро	Өзге валюталар	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	51.086.579	34.485	22.573	2.100.802	53.244.439
Міндеттемелер	787.685	77.358	45.475	747.198	1.657.716
2018 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	28.582.197	37.829	8.452	517.518	29.145.996
Міндеттемелер	931.277	65.608	35.359	647.378	1.679.622

Топтың операцияларымен байланысты валюталық тәуекелдерді төмендетуге ықпал ететін ресми құралдары жоқ. Топта шетел валютасында жасалатын мәмілелермен байланысты тәуекелдер бар. Ондай тәуекелдер АҚШ долларында болатын кіріске байланысты пайда болады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Валюталық тәуекелдік (жалғасы)**

Келесі кестеде Топтың салық салғанға дейінгі пайдаға (активтер мен міндеттемелердің әділ құнындағы болуы мүмкін өзгерістерге байланысты) өзге көрсеткіштердің тұрақтылығы жағдайында АҚШ доллары, ресей рублі мен еуро айырбас бағамының болуы мүмкін өзгерістеріне сезімталдығы көрсетілген. Топтың меншік капиталына әсері аз.

<i>Мың теңгемен</i>	Валюта айырбас бағамының өсуі/төмендеуі	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсер
2019 жыл		
АҚШ доллары	+12,00% -9,00%	6.035.867 (4.526.900)
Ресей рублі	+12,00% -12,00%	(5.145) 5.145
Еуро	+12,00% -9,00%	(2.748) 2.061
2018 жыл		
АҚШ доллары	+14,00% -10,00%	3.871.129 (2.765.092)
Ресей рублі	+14,00% -9,00%	(3.889) 2.500
Еуро	+14,00% -10,00%	(3.767) 2.691

Капиталды басқару

Капиталды басқаруға байланысты Топтың негізгі мақсаты тұрақты несие төлеу қабілетін қамтамасыз ету және Топ қызметін жүргізу үшін капиталдың барабар деңгейі мен акционердің пайдасын барынша көбейту. Топ капиталдың құрылымын басқарады және экономикалық жағдайдың өзгеруіне сәйкес оны өзгертеді. Топ капитал құрылымын сақтау немесе өзгерту мақсатында дивидендтерді төлеу мөлшерін реттей алады, акционерге капиталды қайтара алады немесе жаңа акцияларды шығара алады.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталатын жылдарда объектілерде, саясатта және капиталды басқару үдерістерінде өзгерістер болған емес.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың айтарлықтай берешек сомасы болған жоқ. Топ есепті күнге берешектен асатын елеулі ақша қаражатына ие.

Қаржы құралдарының әділ құны

Ақша қаражаттардың, банкердегі салымдардың, сауда және өзге де дебиторлық берешектің, сауда және өзге де кредиторлық берешектердің және басқа да қаржылық міндеттемелердің теңгерімдік құны қаржы құралдары дерегінің қысқа мерзімді болғанына орай олардың әділ құнына шамамен тең.

41. ЕСЕП БЕРУ КҮНІНЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап жаңа тариф бекітілгенше қолданылатын 1.000 км 1 тонна үшін 4.109,50 теңге мөлшерінде ішкі нарыққа мұнай айдаудың уақытша тарифі енгізілді.

2020 жылғы 29 қаңтарда Компания 2020 жылғы 1 наурыздан бастап енгізілетін 1.000 км 1 тонна үшін 7.358,76 теңге мөлшерінде Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспорттау мақсатында мұнай айдау тарифін бекітті.

Жаңа коронавирустың өршуі бүкіл әлемге таралуы жалғасуда. Топ коронавируске байланысты жағдайдың дамуын ерекше назарға алады, алайда қазіргі таңда оның қаржылық әсерін бағалау мүмкін емес.

2020 жылғы 16 наурыздағы жағдай бойынша АҚШ долларының бағамы ҚҚБ сессиясының қорытындылары бойынша 1 долларға 434,90 теңге құрады.